

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Sretni uskršnji blagdani

goriva
maziva

plin
plinska trošila

Održavanje redovitog snabdijevanja svim vrstama goriva i propan-butan plinom, plinskim trošilima i opremom, mazivima za razne primjene, te ostalim robama po zahtjevu predstavlja naš glavni poslovni prioritet.

Djelatnosti INA Crna Gora su:

- Prodaja propan-butan plina u bocama, malim rezervoarima, stabilnim rezervoarima za industriju, za pogon motornih vozila i za kamp potrebe
- Prodaja plinskog pribora, trošila i opreme
- Punjenje i prodaja plina u kamp bocama od 2, 3 i 5 kg
- Prodaja malih rezervoara
- Prodaja i ugradnja opreme za plin u motornim vozilima
- Usluge pregleda butanskih stanica i plinskih postrojenja kod korisnika
- Prodaja maziva putem prodajne mreže u Crnoj Gori i industrijskim korisnicima
- Izrada primjenskih servisa za potrebe korisnika (karte podmazivanja)
- Organizacija svih vrsta dostave robe do kupaca
- Prodaja mazuta, bitumena, goriva raznih vrsta krajnjim korisnicima i za dalju prodaju
- Prodaja raznog dopunskog asortimana za potrebe benzinskih pumpi

ZAGREB - HRVATSKA

Među obiljem kulturno - zabavno - športskih događanja u našem gradu, tijekom mjeseca svibnja i lipnja, 2004., posebno ističemo:

SVIBANJ

10.-16. Zagreb Open
ATP Tour Challenger Series
teniski turnir

21.-30. 21. Međunarodni tjedan
suvremenog plesa

LIPANJ

1.-12. Cest is the d'best
*Međunarodni festival
uličnih svirača*

15.-30. 17. Eurokaz
*Međunarodni festival
novog kazališta*

2.-6. 39. Floraart
Međunarodna vrtna izložba

15.6. Jarunfest
-15.7. *Ljetni glazbeni festival*

14.-19. 16. Animafest
Svjetski festival animiranog filma

29. 54. I.A.A.F. Grand Prix-Zagreb 2004
Međunarodni atletski miting

Dodatne informacije potražite na našim internet stranicama: www.zagreb-touristinfo.hr

Turistička zajednica grada Zagreba

**„HRVATSKI GLASNIK“
K o t o r**

Časopis izlazi svaka
dva mjeseca.

Rukopisi i fotografije
se ne vraćaju.

„Hrvatski glasnik“ je upisan u
evidenciju javnih glasila kod
Republičkog sekretarijata za
informacije RCG pod red. br.
04/01-1828 od 31.12.2002. g.

Adresa:

Stari grad, Pjaca od kina
85330 Kotor

Telefon:

+381 (0)82 325 807

E-mail:

hgd-kotor@cg.yu

Web:

<http://www.hgdcg.org>

Žiroračun:

u eurima: 55700-675-8-8995

u kunama: 2360000-1101667607

Izdavač:

HRVATSKO GRAĐANSKO
DRUŠTVO CRNE GORE
K o t o r

Za izdavača:

Tripo Schubert

Glavni urednik:

Tomislav Grgurević

Redakcija:

Siniša Luković
Dario Musić
don Srećko Majić
Tripo Schubert
Tomislav Grgurević
Neven Staničić

Lektorica:

Kata Zalović Fister
HTV – Služba za jezik i govor

Fotografije:

Mediteranski centar fotografije
Bar, Anto Baković
Stevan Kordić
Stjepo Martinović
Foto Parteli

Kompjutorski design:

„TRICEN“, Kotor

Tisak:

„Biro Konto“, Igalo

Naklada:

800 primjeraka

Cijena:

1,00 €

**Poslanica katoličkih biskupa Ilije Janjića, Zeta Gašija
i Petra Perkolića**

ODBACITE EGOIZAM

Svim građanima Crne Gore, koji bez obzira na konkretno vjersko zajedništvo doživljavaju Isusa Hrista kao spasitelja svijeta: Sretan Uskrs! Vjerujemo u nepotrošeno značenje Isusove žrtve i vjerujemo u vječnu energiju njegovog uskrsnuća. Iz te vjere šaljem Vam srdačan uskrsni pozdrav – kaže se u uskrsnjoj poslanici koju su uputili katolički biskupi, kotorski Ilija Janjić, nadbiskup barski Zef Gaši i nadbiskup u miru Petar Perkolić.

„Slijedimo i ove godine potrebu našeg vjerničkog srca da Vam se obratimo kao predvodnici katoličkih vjernika. Svjesni smo da će mnogi od Vas ovaj dan provoditi u različitom raspoloženju i situaciji, ovisno od duhovnog uvjerenja. I baš u punom respektu različitosti koje nas dijele po uvjerenju i uvažavajući mnoge socijalne, kulturne, političke i ne na posljednjem mjestu psihološke razlike, želimo Vam iskazati našu osobnu solidarnost koja se prije svega odnosi na bilo koji oblik boli i patnje koje Vam život proizvodi. Bili bismo nevjerni svom postanju i deklariranom uvjerenju kada ne bi to osjećali“ – kaže se u poslanici.

Katolički biskupi kažu u poslanici da „mjera ljubavi, bezmjerna, prostor je naše nade, pravednog i istinskog osjećanja kako je život samo u prividu uzaludan i nepravedan i kako na početku i u srcu i na kraju ukupne ljudske povijesti stoji božanska mjera života u koju stajemo svi i cjelovito.“

„Republika Crna gora već više od decenije stenje u mukama svog vlastitog utvrđenja. Čini se da su ljudi podijeljeni oko ideje kakav sadržaj treba da im ispuni život i kakve vrijednosti treba da ostvare u zajedništvu. Mi ne vidimo ni njenim, ni bilo čijim drugim građanima boljeg i istinitijeg puta od puta nesebične ljubavi koja traži žrtvu, samoodricanje, čestiti dijalog, pravednu misao, beskompromisno poštenje i na svemu tome izgrađeni kompromisni suživot. Svako tvrdoglavo ustrajavanje u sebičnoj grupnoj ili individualnoj poziciji koči i sprečava napredak. Svaki egoizam, bilo čime pravdan, zatvara ovaj prostor i njene građane u nepravednu mjeru sve lošijeg života i uspostavlja pogubne standarde za njenu mladost koja se tako odgaja na krivim pretpostavkama istinskih životnih vrijednosti.“

Katolički biskupi dalje navode „da je u svakom pupoljku upisano prirodno pravo da se rascvjeta. Tako je i sa cvijećem, a kamoli sa ljudima.“

„Sebičnost i egoizam, koji se po prirodi stvari trude obezbijediti samo sebi životni komoditet, a koji ne vode računa o kolektivnoj svrsi i smislu, osuđeni su na poraz, ali, nažalost, osuđeni su i oni koji bi u raskoši svojega srca radosno darivali, žrtvovali sebe i svoje kapacitete za ukupno dobro Crne Gore. Svako gubi ko je protiv dobra, bez obzira na mjere i proporcije sa kojima u njemu učestvuje“ – zaključuje se u poslanici katoličkih biskupa.

ČESTITKA PREMIJERA ĐUKANOVIĆA

Crnogorski premijer **Milo Đukanović** uputio je uskrsnju čestitku vjernicima, sveštenstvu i svim pripadnicima pravoslavne i katoličke vjeroispovijesti u Crnoj Gori sa željom da im najveći hrišćanski praznik donese svako dobro.

„Simbolika ovogodišnjeg praznika, sadržana u činjenici da ga u istom danu slave i pravoslavci i katolici, dodatno upućuje na zajedništvo i slogu među ljudima, bez obzira na vjeru i naciju“ – kaže se u čestitci.

„Neka vrijeme koje je pred nama donese napredak i blagostanje Crnoj Gori i svim njenim građanima, bez obzira na njihovu vjersku, nacionalnu i političku pripadnost“ – kazao je Đukanović.

Prednja strana korica: Dobrotski brigantin „Il Vigore“ u oluji (naslikao F. Poli)
Zadnja strana korica: Gornji i Donji Stoliv

Godišnja skupština Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore – Kotor

HRVATI AUTOHTONI NAROD U CRNOJ GORI

Predsjednik Republike Hrvatske, Stjepan Mesić, počasni član. • U protekle tri godine postignuti izvanredni rezultati u okupljanju i organiziranom djelovanju Hrvata koji su autohtoni narod u Republici Crnoj Gori. • Konstatirano stalno poboljšanje odnosa između Hrvatske i Crne Gore, čemu je znatno pridonio i posjet predsjednika Republike Hrvatske Stjepana Mesića Crnoj Gori. • Hrvatsko građansko društvo Crne Gore ima više od 1.100 članova s tendencijom daljnjeg rasta. • Gosti skupštine povoljno ocijenili rad društva i obećali pomoć kako bi se buduće aktivnosti mogle uspješno ostvarivati, posebno u području izdavačke djelatnosti gdje se očekuje realizacija više projekata.

U izvanredno lijepom ambijentu barskog hotela „Topolica“ održana je treća godišnja skupština Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore – Kotor. Velika dvorana bila je premala da primi sve izaslanike i goste. Među gostima bili su generalni konzul Republike Hrvatske u Crnoj Gori **Petar Poljanić**, izaslanik predsjednika Republike Hrvatske Stjepana Mesića, i potpredsjednik Vlade Crne Gore za europske integracije **Jusuf Kalamperović**, osobni izaslanik predsjednika Vlade Crne Gore Mila Đukanovića. Skupu su nazočili i don Branko Sbutega u ime kotorske biskupije, saborska zastupnica Republike Hrvatske i predsjednica Odbora za useljenišтво, **Zdenka Babić-Petričević**, veleposlanik u Ministarstvu vanjskih poslova Republike Hrvatske i načelnik Odjela za Hrvatske manjine, iseljenišтво i useljenišтво **Andrija Jakovčević**, **Ivo Mujo**, pročelnik odjela za društvenu djelatnost sa svojim suradnicima **Brankom Martinović-Vuković**, **Jagodom Jakir** i **Idom Gamulin**, u ime Dubrovačko-neretvanske županije, ravnatelj Matice iseljenika Hrvatske **Nikola Jelinčić** sa stručnom suradnicom **Mariom Hećimović**. Među gostima su bili: **Ivo Kujundžić**, urednik HTV emisije „Korijeni“, **Božo Vodopija**, novinar HTV studija Dubrovnik (počasni član), **Stjepo Martinović**, glavni urednik časopisa „Matica“, **Damir Pinjatić**, direktor predstavništva Hrvatske gospodarske komore za Crnu Goru, **Anđelko Đuranović**, dopredsjednik HKD „Napredak“ –

Dobro došli, dragi gosti!

Tivat, **Dalibor Burić**, predsjednik HGI – Tivat, **Zoran Nikolić**, predsjednik KZU „Napredak“ – Gornja Lastva, **Ivan Šišak**, predsjednik, i **Anton Kuljevan**, tajnik Zajednice Hrvata u Makedoniji.

Skupština je počela svečanim intoniranjem državne himne Srbije i Crne Gore „Hej Sloveni“ i hrvatske himne „Lijepa naša“, koju je otpjevala ženska klapa „Fortuna“ iz Dubrovnika.

Sudionici treće godišnje skupštine Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore dobili su niz pozdravnih brzojava iz Hrvatske i Crne Gore. Nažalost, i ovoga pu-

ta skupštini nisu nazočili pozvani predsjednici crnogorskih općina u kojima živi veći broj Hrvata. Jedino je **Zoran Radović**, predsjednik Općine Tivat, uputio pozdravni brzojav.

Skup je otvorio predsjednik Podružnice Bar **Vladimir Medović**. On je svim sudionicima, u ime Udruge, poželio srdačnu dobrodošlicu i izrazio zadovoljstvo što je organizacija povjerenja Podružnici Bar.

Medović je zatim pozvao da se minutom šutnje oda počast dvanaestorici umrlih članova, među kojima su jedan od osnivača Udruge, **Đuro Ivoić** iz Tivta, i naj-

stariji član društva, **Vjeko Verona** iz Prčanja.

Prije početka službenog dijela skupštine, **Nikolina Lozo** izvela je recital dubrovačkog pjesnika Horacija Mažibradića „U čast gospara Viktora Bezalija“, a **Radojka Mijač** je pročitala povjesnicu Bara, koja počinje riječima „...i nazva (kralj ovu zemlju) Crvenom Hrvatskom, što se zove i Gornjom Dalmacijom, i kao što su za Donju Dalmaciju Salonitansku crkvu učinili metropolijom, tako su za Gornju, po starom pravu Dukljansku crkvu učinili metropolijom, pod koju upravu su podredili ove crkve: Bar, Budvu, Kotor, Ulcinj, Svač, Skadar, Drivast, Pulat, Srbiju, Bosnu, Travuniju i Zahumlje.“

Nakon tog kratkog citata iz „Ljetopisa popa Dukljanina“ slijedili su mnogi veoma zanimljivi podaci iz povijesti Bara. Ova kratka povijesna kronika o životu Bara, koji je već u XII. stoljeću bio jedan od gradova hrvatske povijesne, kulturne i religijske memorije, koncipirana je na vrlo zanimljiv način. Iako sadržava brojne podatke, pisana je vrlo zanimljivim stilom. Sigurni smo da će ubuduće naći svoje mjesto u literaturi, jer to onim što je kazano i kako je to rečeno i zaslužuje. Evo i efektnog kraja: „*Tako od 'Ljetopisa popa Dukljanina', i u njemu opisanog Duvanjskog sabora, te krepkog života svetog dukljanskog kneza Vladimira, čija dobrota i svetost i danas plijene i zrače ovim prostorima, dođosmo i do današnjih dana. Povijesne prilike su razlog da je malo toga očuvano i da o Baru*

Radno predsjedništvo skupštine

(naravno, riječ je o Starijoj gradu) možemo govoriti kao o Pompejima – tj. raskošna prošlost i sadašnjosti u ruševinama. No, radi se o tako 'rječitim' razvalinama da su i eruditi, ali i skeptici poput Krležine bili zadivljeni monumentalnošću i osobenošću staroga grada Bara. Zbog toga je i naša želja da se što bolje predstavimo Vama, dragi gosti, moguće skrenula u pretjerane povijesne detalje, te vam se zbog toga unaprijed ispričavamo. Unatoč iznesenom, nadamo se da je ipak neka od podastrih Vam činjenica makar 'odzvonila' u Vašem uhu, jer ni mi često ne govorimo o sebi, osobito onakvim kakvi smo nekoć bili. "

Tijekom svečanog dijela skupštine nazočnima su se obratili mnogi gosti.

Generalni konzul Republike Hrvatske u Crnoj Gori Petar Poljanić pozdravio je sudionike kao posebni izaslanik predsjednika Republike Hrvatske Stjepana Me-

nika Vlade Mila Đukanovića, kratko se zadržao na minulim događajima koji su ostali u lošem sjećanju i zaključio: „Ja vjerujem u uspješnu budućnost Hrvata na ovim prostorima i dobre odnose između Hrvatske i Crne Gore, koji su svakoga dana sve bolji zahvaljujući, između ostalog, i ljudima koji danas ovdje žive... Cilj nam je da živimo europski. Crna Gora je demokratska, multietnička, multikonfesionalna i naša stvarnost. Nezavisna Crna Gora, to je naša sigurna budućnost. "

U svojoj pozdravnoj riječi saborska zastupnica Zdenka Babić-Petričević naglasila je da u trenutku dok pozdravlja skup Hrvata u Crnoj Gori osjeća uzbuđenje koje ne skriva. Rekla je da bi bila sretna kada bi sve sudionike mogla osobno pozdraviti u Hrvatskome saboru. Pritom je sudionicima skupštine prenijela pozdrave predsjednika Hrvatskoga sabora Vladimira Šeksa.

Zdenka Babić-Petričević pozdravlja skup

sića. Poljanić je istaknuo da su Hrvati na ovim prostorima dugo bili na marginama događaja. Stanje se promijenilo kada su počele oživljavati hrvatske udruge. Izrazio je zadovoljstvo činjenicom da se stalno poboljšava kvaliteta rada Društva unošenjem novih oblika djelovanja i uspostavljanja šire suradnje s Hrvatskom. Na kraju je rekao: „Želim članovima društva da sve što su sebi dali u zadatak ostvare na najkvalitetniji način da bi život Hrvata na ovim prostorima bio uistinu trajan. "

Jusuf Kalamperović, potpredsjednik Vlade Crne Gore i izaslanik predsjed-

Veleposlanik u Ministarstvu vanjskih poslova Republike Hrvatske, Andrija Jakovčević, rekao je da je bio tužan kada je došao do zaključka da umiru tekovine slavne prošlosti. Zatim je izrazio optimizam vjerujući u „bolje sutra“ ako se bude uporno radilo na tom zadatku. Posebno je istaknuo: „Budućnost Hrvata na ovim prostorima je, prije svega, u rukama njih samih i Republike Crne Gore u kojoj su autohtoni narod. "

Predsjednik Zajednice Hrvata u Makedoniji Ivan Šišak pozdravio je skup u ime Hrvata koji žive u Makedoniji i tom prigodom HGDCG-u uručio umjet-

ničku sliku. Godišnju skupštinu Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore pozdravili su: u ime izaslanstva Dubrovačko-neretvanske županije Ivo Mujo, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Nikola Jelinčić, u

ime kotorske biskupije don Branko Sbutega, predsjednik Hrvatske građanske inicijative iz Tivta Dalibor Burić i dopredsjednik Hrvatskog kulturnog društva „Napredak“ iz Tivta Anđelko Đuranović.

IZVJEŠĆE O RADU IZMEĐU DVIJU SJEDNICA

Izvješće o radu između dviju sjednica podnio je **Tripo Schubert**, predsjednik Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore:

Poštovane dame i gospodo, dragi naši Hrvati,

U lipnju mjesecu proslavit ćemo treću godinu postojanja Hrvatskoga građanskoga društva Crne Gore. Vremenski gledano, to nije dugo razdoblje, ali je povijesno veoma važno i znači prekretnicu u životu hrvatskoga bića na ovim prostorima.

Taj povijesni trenutak znači začetak plodonosnog i brzog uspona u afirmaciji autohtonih Hrvata koji danas, kao i njihovi preci stoljećima, unose bogatstvo duha, znanja, vještine, umijeća i kulture.

U proteklom razdoblju Hrvatsko građansko društvo Crne Gore čvrsto se integriralo u crnogorsko-hrvatske tokove i postalo prepoznatljiv subjekt i nezaobilazan čimbenik, kako u sklopu crnogorskog, tako i hrvatskoga komuniciranja.

Godina koja je iza nas pamtit će se po velikim događajima, kako na razini države Crne Gore i Hrvatske, tako i na razini naše Udruge.

Na radost naroda koji živi u Hrvatskoj i Crnoj Gori odnosi između dviju država stalno se poboljšavaju, idu uzlaznom putanjom. Od otvaranja granice na Debelom Brijegu promet se stalno povećava. Granica se danas prelazi bez viza. Prevlaka je prestala biti mjesto sukoba, ona će postati mjesto suradnje naših dvaju naroda u sklopu planiranoga turističkog kompleksa.

Sve je više kontakata na najvišoj razini. Ovdje posebno treba istaknuti ne-

službeni posjet predsjednika **Stjepana Mesića** Crnoj Gori u kolovozu prošle godine. Tom je prigodom razgovarao s najvišim državnim Crne Gore i hrvatskim udrugama na otoku Gospe od Škrpjela. Nakon toga, u rujnu mjesecu predsjednik Mesić posjetio je i Beograd.

Svetozar Marović i **Stjepan Mesić** ispričali su se u ime građana svojih država. Marović se ispričao u ime državne zajednice Srbije i Crne Gore 'za sva zla koja je bilo koji građanin Crne Gore i Srbije učinio bilo komu u Hrvatskoj'.

Predsjednik Mesić uputio je ispriku svima kojima su građani Hrvatske 'bilo kada nanijeli štetu radeći protiv zakona ili zloupotrebivajući svoj položaj'. Oba su predsjednika posebno naglasila da ne treba gledati u prošlost, već se treba okrenuti sadašnjosti i budućnosti, suradnji i regiji i europskim integracijama. Pritom su se zauzeli i za pojedinačnu odgovornost svih koji su počinili ratne zločine. Dakle, prošlost se ne može zaboraviti, ona će biti uvijek zapisana u povijesti. Ali, došlo je vrijeme da gradimo nove odnose za dobrobit budućih generacija.

Prošlogodišnja skupština u Tivtu promovirala je drukčiji način rada u izvršnim tijelima Udruge, što se pokazalo opravdanim i djelotvornim. Formirano je predsjedništvo od pet članova kao operativno tijelo skupštine. Ono je do danas održalo 10 sjednica. U studenome članovi predsjedništva **Andrija Krstović** i **Albin Polak** prelaze na nove dužnosti u sklopu rada povjerenstva u Tivtu. U skla-

du s izmjenom Statuta mjesto njih izabrani su dr. **Ivan Ilić, mr. Pavle Jurlić i Slobodan Vičević.**

Druga je novina formiranje predstavništava i podružnica u većim gradovima.

Osnovano je predstavništvo HGDCG-a u Zagrebu i podružnice u Podgorici, Baru i Kotoru. Pri kraju su pripreme za formiranje podružnice u Tivtu, a zatim slijedi njihovo osnivanje u Budvi i Herceg-Novom.

Podružnice zajedno s povjerenicima predstavljaju produženu ruku predsjedništva i Upravnog odbora prema bazi – članstvu Udruge. Na taj se način uključuje sve veći broj aktivista, a samim time povećava se i članstvo. Podružnice su autonomne u svojim sredinama, a njihov program rada specifičan je za tu sredinu.

Raduje podatak da nas u Udruzi ima sve više. Na kraju 2002. godine udruga je imala 842 člana, a 31. 12. 2003. godine 1101.

S današnjim danom taj se broj povećao na 1120. Nažalost, od prošle skupštine do danas ostali smo bez 12 članova koji su preminuli. Napustio nas je i naš najstariji član **Vjeko Verona**, čijih se poruka u Tivtu još uvijek sjećamo. Njegovi vršnjaci **Karmelo Kamenarović iz Dobrote i Roko Luković** iz Kotora preuzeli su starosnu baklju. Nisu mogli doći u Bar, ali poručuju da se mi mlađi ne damo zavarati, zavesti i pasti pod utjecaj loših ljudi današnjice, već da gradimo zajedništvo, poštujući svoje običaje, kulturu, jezik i pripadnost hrvatskom narodu.

Obraćajući se prisutnima na skupštini u Tivtu izrazio sam nadu da će se u 2003. godini provesti dugo očekivani popis stanovništva u našoj Republici. Proveden je u studenome i prema konačnim neslužbenim rezultatima u Crnoj Gori žive 7062 Hrvata. Usporedbi s popisom iz 1991. proizlazi da nas je 818 više, u postocima 13,10 %. Najviše Hrvata i dalje ima u općini Tivat – 2761, u općini Kotor 1842. Vrijedno je spomenuti da u Podgorici žive 734 Hrvata, a u Herceg-

Novome 831. Nije mi namjera danas komentirati rezultate popisa. Međutim, sa stanovišta programskih opredjeljenja naše Udruge treba težiti da se broj učlanjenih Hrvata stalno povećava i što više približava broju od 7000, jer ih je dosad učlanjeno samo 17 %.

Predsjedništvo je počelo izdavati nove, suvremeno oblikovane članske iskaznice i već ih polako šalje članovima.

Minula godina bit će upisana zlatnim slovima u povijest Hrvata na ovim prostorima zbog toga što su se počele tiskati prve hrvatske novine. 'Hrvatski glasnik' osnovan je s ciljem da na institucionalan i sveobuhvatan način ostvari pravo hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori u području informiranja i izdavaštva na vlastitome jeziku. Pojava glasnika bila je prema općoj ocjeni, nakon osnivanja HGDCG-a i HGI-a, jedan od najvažnijih događaja u novijoj povijesti Hrvatske nacionalne zajednice u Crnoj Gori. Stasajući i razvijajući se, danas nam pristižu ocjene kako smo dobili ozbiljan i respektabilan društveni, politički, kulturni i obiteljski časopis na hrvatskome jeziku. Mnogi pojedinci i institucije svakodnevno nam šalju dobro namjerne riječi potpore za ovaj hrabar čin koji smo započeli. Nažalost, ispada da je kod nas još uvijek potrebna hrabrost kada se netko zauzima za ono što je u civiliziranom svijetu normalno. Nećemo se zadržati samo na ovoj vrsti izdavaštva. U ovoj godini pripremamo 'Bokeški ljetopis'. Redakcijski odbor, na čijem je čelu ponovno Tomislav Grgurević, prihvatio je programska načela i sve je spremno da se otpočne s radom, u uvjetima u kojima se radi i Hrvatski glasnik.

Nadamo se da će Bokeški ljetopis biti predstavljen na Tjednu hrvatskih manjina u rujnu mjesecu u Zagrebu.

Kada sam već kod Tjedna hrvatskih manjina, prošlogodišnja manifestacija u rujnu mjesecu protekla je u znaku Hrvata iz Crne Gore, odnosno Boke kotorske.

Tom je prigodom predsjednik Mesić poručio: 'Svojim ste djelovanjem izvan granica zemlje izgradili most suradnje s narodima u čijim zemljama živite. Stoga je nemjerljiv vaš doprinos u razvitku i stvaranju bogatog europskog društva raznolikosti.'

Spomenuo bih i riječi zagrebačke gradonačelnice **Vlaste Pavić**: '... drago mi je da nam se ove godine predstavlja manjina kojoj, unatoč tomu što živi u neposrednom susjedstvu, tijekom povijesti nije bilo lako isticati svoje nacionalne korijene. Hrvatska nacionalna manjina u Crnoj Gori, iako malobrojna, po svojem je civilizacijskom i kulturnom naslijeđu iznimno bogata. Raznovrstan program koji ste pripremili predočit će nam kulturno i gastronomsko bogatstvo kojim raspolazete.'

Prema mišljenju svih sudionika sedmodnevnog druženja u Zagrebu, naša je Udruga na najvišoj razini predstavila našu kulturnu baštinu. Uspjeli smo da svi nazočni steknu dojam o našoj povijesti, kulturi i životnoj stvarnosti kroz koje smo oblikovani i koje dijelimo sudbinski s crnogorskim i drugim narodima, među koje nas je povijest smjestila. To je bila i prigoda da se susretnemo s mnogim Bokeljima koji su zbog bilo kojih razloga napustili svoje ognjište i nastanili se u Zagrebu i okolici.

U Zagrebu je i biološki i civilizacijski puno dičnih sinova i kćeri Boke kotorske.

Poznato je da s našeg prostora već puna dva stoljeća mnogi odlaze i nitko nije otišao a da nešto nije ponio sa sobom, i to ne samo u obliku sjećanja nego i dragocjenih iskustava i znanja.

Iako su godišnje skupštine prigoda i obveza da članstvu polažemo račune i da sumiramo sve naše aktivnosti, ja ovom prigodom to ne bih radio, ne zato što ih nije bilo, već naprotiv što ih je bilo i previše, pa bih vam oduzimao vrijeme, a sa svim tim zbivanjima mogli ste se upoznati čita-

jući u 'Hrvatskome glasniku' rubriku 'Iz aktivnosti udruge'.

Iz materijala koji su pred vama vidi se da smo tim aktivnostima privukli pažnju institucija, ne samo u Hrvatskoj već i u Crnoj Gori, koje su nam financijski omogućile da ih realiziramo.

Prošlo je vrijeme uplaćivanja sredstava na 'nevideno'. Danas se do sredstava može doći samo ako ponudite dobro osmišljen, koristan i aktualan projekt. Da je to točno potvrđuje odluka Vlade Republike Hrvatske o dodjeli sredstava našoj Udruzi za izgradnju Hrvatskoga kulturnog centra u Kotoru. Na javni natječaj javio se velik broj hrvatskih udruga i institucija iz svih europskih zemalja u kojima žive Hrvati, a najviše je sredstava odobreno našoj i jednoj udruzi iz Vojvodine. Obavljene su potrebne pripreme i uskoro očekujemo početak radova. Hrvatski kulturni centar bit će mjesto okupljanja svih Hrvata, a svojim programskim sadržajima omogućit će očuvanje i razvijanje jezično-literarnog, duhovnog i kulturnog civilizacijskog naslijeđa autohtone hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori.

Svakim danom naša Udruga dobiva sve veću potporu članstva te institucija Hrvatske i Crne Gore zbog veoma raznorodne, sveobuhvatne i permanentne aktivnosti tijekom cijele godine, što je vidljivo i iz prijedloga programa rada za 2004. godinu, koji ste također dobili.

Financijski plan je ambiciozniji nego prošle godine i provediv. Naš optimizam je produkt dobre suradnje sa svim institucijama u Hrvatskoj i Crnoj Gori. "

Verifikacijsko povjerenstvo izvijestilo je da od ukupno 1114 članova Udruge skupu pribiva 156 izaslaničnika, čime je ispunjen statutarni uvjet da skupština može punopravno raditi i odlučivati.

Skupština je prihvatila izmjene i dopune Statuta HGDCG-a, kojima se pred-

POZDRAVNI BRZOJAVI

Ministarstvo za zaštitu prava pripadnika nacionalnih i etničkih grupa Republike Crne Gore

„... ubijedeni smo da ćemo našu saradnju na zajedničkom putu unapređenja položaja manjina u Crnoj Gori ne samo nastaviti, već i podići na viši nivo.“

**Grad Dubrovnik
Gradonačelnica Dubravka Šuica**

„... želim vam uspješnost Skupštine, kao i daljnji napredak rada Vašeg društva.“

**Hrvatski Helsinški Odbor
Vesna Kiprijanovska, direktor**

„Vi ste baštinici bogate povijesti i kulture ovih prostora jer ste u teškim povijesnim okolnostima imali dovoljno hrabrosti, ljubavi i mudrosti i možete biti ponosni na sve što ste u složenim prilikama stvorili ...“

**Hrvatski institut za povijest
Dr.sc. Lovorka Čoralic**

„... osobno mi je vrlo drago da se skupština održava upravo u Baru, gradu koji je za Hrvatsku, ali i jadransko-sredozemnu povijest tijekom proteklih stoljeća imao neprijepornu važnost, a čiju prebogatu i nedovoljno istraženu povijesnu baštinu u zajednički osmišljenim znanstvenim projektima zajedno s tamošnjim kolegama - proučavateljima barske povijesti – nastojimo približiti Hrvatskoj znanstvenoj i široj javnosti ...“

**Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske – Zagreb
Dr. sc. Radomir Pavičević, predsjednik**

„... njegujući i razvijajući nacionalni i kulturni identitet oba naša naroda, mi kao predstavnici crnogorske i vi kao predstavnici hrvatske nacionalne manjine u svojim sredinama pokušat ćemo dati i naš skromni doprinos demokratizaciji i napretku država u kojima živimo ...“

**Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske – Split
Mijo Adžić**

„... vaša vjekovna ognjišta i najveći kulturni dosezi koje na području Crne Gore baštinite jamstvo su, bogatstvo i ponos sredine u kojoj ste ponikli i živite ...“

**Nacionalno vijeće hrvatske nacionalne manjine – Subotica
Mr. sc. Josip Ivanović, predsjednik Vijeća**

„... od srca čestitam HGDCG i svim njegovim vrijednim članovima i rukovodiocima tri godine postojanja i uspješnog djelovanja koje se prostrlo diljem cijele Crne Gore u ime NVH nacionalne manjine, u ime Hrvatske zajednice na ovim prostorima i s velikim zadovoljstvom i ponosom u svoje osobno ime ...“

**NIU „Hrvatska riječ“ – Subotica
Zvonimir Perušić, direktor**

„... želja mi je da naše dvije institucije – Hrvatsko građansko društvo Crne Gore i novinsko-Izdavačka ustanove „Hrvatska riječ“ – razviju što tješnju i sadržajnu suradnju, da se međusobno što više i bolje upoznajemo, da razmjenjujemo iskustva i pomažemo jedni drugima, kako bi smo ostvarili opći cilj, a to je opstanak i ostanak našeg naroda na prostoru koji stoljećima nastanjuje ...“

**Skupština opštine Tivat
Zoran Radović, predsjednik**

„Želim puno uspjeha HGDCG u budućem radu.“

laže mogućnost formiranja novih radnih tijela te da Upravni odbor ima do 3 do 5 članova, odnosno od 3 do 7, što zavisi od veličine podružnice. Prihvaćena je još jedna izmjena u kojoj se kaže: „Podružnica se financira sredstvima koja im odobri predsjedništvo Udruge, a na osnovi prihvaćenog programa rada, iz donacije i priloga koje Podružnica ostvari, kao i od iznosa prikupljenih članarina u visini 50 posto. Knjigovodstvo o prihodima i rashodima će voditi Podružnica i tromjesečno pismeno izvještavati Predsjedništvo Udruge.“

Na skupštini su u predsjedništvo kooptirani dr. Ivan Ilić iz Lepetana, farmaceut Pavle Jurlina iz Tivta i ekonomist iz Kotora Slobodan Vičević. Tom je prigodom zahvaljeno ranijim članovima predsjedništva, prof. **Milenku Pasičeviću**, **Andriji Krstoviću** i **Albinu Polaku** iz Tivta koji su ustupili mjesta mladima.

Na osnovi statutarnih odredbi skupština je za počasne članove izabrala predsjednika Republike Hrvatske **Stjepana Mesića**, predsjednika Hrvatske gospodarske komore **Nadana Vidoševića**, potpredsjednika Skupštine grada Zagreba **Vladimira Velinića**, direktora Turističke zajednice grada Zagreba **Mariju Zmajevića**, višu znanstvenu suradnicu Hrvatskog instituta za povijest **Lovorku Čoralic**, vršiteljicu dužnosti direktora Hrvatskoga helsinškog odbora **Vesnu Kiprijanovsku** i novinara Hrvatske radiotelevizije studija Dubrovnik, **Božu Vodopiju**.

Na sjednici je prihvaćen program rada za ovu godinu u kojem su naznačeni operativni zadaci po mjesecima, a jedan od prvih zadataka je omasovljivanje društva, organiziranje priredbi i gostovanja, proširivanje izdavačke djelatnosti i uspostavljanje novih oblika suradnje s raznim subjektima.

Priopćeno je da je Nadzorni odbor pregledao financijsko poslovanje i da su ukupni prihodi u prošloj godini iznosili 30.205 eura,

a rashodi 29.303 eura, dok se na računima kod HIPO banke i Zagrebačke banke, odnosno u blagajni Društva nalaze 903 eura. Udruga nema bilo kakvih obveza prema povjericima. Prema prihvaćenom financijskom planu, u ovoj se godini očekuju 43.602 eura, koliki će biti i rashodi.

Luka Ciko govorio je u ime Bokelja – Hrvata koji žive u Hrvatskoj. Naglasio je da mladi Hrvati iz Boke moraju mnogo više naučiti o povijesti i događajima u svome zavičaju, a da bi se to postiglo nužno je osigurati dobru komunikaciju. Sada se mnogo radi na poboljšanju djelovanja nacionalnih manjina u Hrvatskoj, kako bi imale sva prava koja daju napredne europske zemlje. Zato se s pravom traži da i Crna Gora, na osnovi reciprociteta, osigura ista prava Hrvatima u Crnoj Gori. Trebalo bi također sve učiniti, prema mišljenju Luke Cika, da se stvore uvjeti za mlade koji studiraju ili žive u Hrvatskoj da se mogu vratiti na svoje ognjište i tamo naći zaposlenje koje je preduvjet dobrog života uz zajamčena prava slobode vlasništva i slobode života. Na skupu je govorio i prof. **Vicković**, koji je u svom emotivno intoniranom govoru iznio kronologiju svojih stradanja.

Glavni urednik *Hrvatskoga glasnika* **Tomislav Gr-gurević** govorio je o realizaciji zadataka i poboljšanju informiranosti kao i pripremama za *Bokeški ljetopis* – zbornik znanosti, kulture i umjetnosti u izdanju HGDCG. Također se osvrnuo i na maćehinski odnos Vlade Crne Gore prema Boki kotorskoj, ilustrirajući to podatkom da je prestala postojati nekada ugledna pomorska kompanija „Jugooceanija“.

Na završetku skupštine ženska klapa „Fortuna“ iz Dubrovnika održala je koncert. Na programu su bile tradicionalne dalmatinske pjesme, skladbe starih majstora.

Usljedilo je razgledanje izložbe fotografija Boke i Bara i druženje koje je trajalo do kasno u noć.

*Razgovor gostiju iz Republike Hrvatske s
potpredsjednikom Vlade Crne Gore Jusufom
Kalamperovićem*

ŽELJE ZA POBOLJŠANJE SURADNJE

Nakon završetka rada treće skupštine Hrvatskoga građanskog društva u hotelu „Topolica“ održan je sastanak gostiju iz Hrvatske s **Jusufom Kalamperovićem**. Sastanak je vodio **Tripo Schubert**, predsjednik HGDCG-a, a nazočili su mu, između ostalih, generalni konzul Republike Hrvatske u Crnoj Gori **Petar Poljanić**, saborska zastupnica **Zdenka Babić-Petričević**, ravnatelj Matice iseljenika Hrvatske **Nikola Jelinčić** sa suradnicima, veleposlanik u Ministarstvu vanjskih poslova Republike Hrvatske **Andrija Jakovčević**, te pročelnik Dubrovačko-neretvanske županije **Ivo Mujo**.

Tripo Schubert je upozorio na probleme u suradnji s odgovarajućim institucijama Republike Crne Gore, čije bi otklanjanje bilo u obostranom interesu. Posebno se zadržao na kašnjenju donošenja zakona kojima će se regulirati odnos manjinskih naroda i matične

države. Naglasio je da se nepotrebno dugo odgađa donošenje Zakona o manjinskim narodima u Crnoj Gori. Bilo je govora i o tome kako poboljšati suradnju s resornim ministarstvima te o nužnosti pružanja veće pomoći Crne Gore manjinskim narodima, i to ne samo u sferi financija nego i drugim područjima. Potpredsjednik Kalamperović je iznio razloge kašnjenja zakona o manjinskim narodima i obećao da će osobno nastojati da se takvi problemi, ako ih bude, riješe.

Na skupu se govorilo i o mogućnost da djeca Hrvata uče materinski jezik, u čemu je najveća zapreka nepostojanje zakonske regulative.

Pored toga, ukazano je na probleme nereguliranih redovnih autobusnih linija između dviju države, te na neispunjena očekivanja Hrvata u Boki kotorskoj oko međudržavnog dogovora u vezi prijama HTV signala.

Povodom zanimljivog podsjetnika

KRATKA POVJESNICA BARA

Neuobičajeno za ovakve skupove, u Baru je pročitana „Kratka povjesnica Bara“. Ona je zaslužila poseban osvrt, i to ne samo zato što predstavlja originalnu ideju, što treba posebno cijeniti, nego i zbog načina na koji su prezentirani događaji iz višestoljetne povijesti Bara – naravno staroga grada. Pisana je lijepim, zanimljivim stilom, a njen autor **Vladimir Marvučić** nije se u ni jednom trenutku izgubio u mnoštvu povijesnih podataka. Znalački je odabrao ono što je bilo najvrjednije i to kazao lijepim publicističkim stilom, čime je zadržao pozornost svih sudionika skupa na onome što se pripovijeda.

Ovo bi „otkriće“ trebalo ubuduće obvezno uvrstiti u protokol godišnjih skupština, kazivanjem povijesnih zanimljivosti grada u kojem se održava skupština. Pritom se, prije svega, treba voditi činjenicom da su Hrvati autohtoni narod u Crnoj Gori, te da ovdje imaju vrlo duboke korijene – povijest koju su pisali više od deset stoljeća. Takvim se kazivanjima postiže pun pogodak i pokazuje da mi imamo svoju povijest, a narod koji ima nju ima i budućnost. Veoma lijepo idu jedno uz drugo.

Kratku povjesnicu Bara tiskat ćemo u prvom broju *Bokeškog ljetopisa*, koji izlazi u rujnu.

Tomo Grgurević

Obavjesti

PROGRAMI U ORGANIZACIJI HMI

Hrvatska matica iseljenika i ove godine organizira niz svojih tradicionalnih programa koji podrazumijevaju učenje jezika te kulturne i tradicionalne baštine Hrvatske.

Programi su namijenjeni mladima koji žele ugodno i korisno provesti svoje ljetovanje, a među njima posebno ističemo sljedeće:

1. Sveučilišna škola hrvatskog jezika i kulture u Zagrebu;
2. Mala ljetna škola hrvatskog jezika i kulture u Novom Vinodolskom;
3. LIN-CRO tečaj u Zadru;
4. Radionica naivnog slikarstva u Hlebinama;
5. Etno glazbena radionica, Glazba sjeverozapadne Hrvatske, Međimurje u Čakovcu.

Napominjemo da je to samo dio programa koji za ljetno 2004. nudi Hrvatska matica iseljenika.

Cjelovite informacije o svim programima Hrvatske matice iseljenika čitaoci mogu pronaći na web adresi HMI-a: www.matis.hr.

ŠKOLOVANJE I LJETOVANJE U HRVATSKOJ

Pozivaju se svi zainteresirani srednjoškolci koji imaju namjeru nastaviti školovanje na hrvatskim sveučilištima da se jave u ured HGDCG-a u Kotoru.

Obavještavaju se svi članovi Udruge da će se i ovog ljeta organizirati besplatno ljetovanje djece do 16 godina u Zagrebu i Bjelolasci pod pokroviteljstvom grada Zagreba. Zainteresirani se mogu javiti povjereniku u svojem mjestu ili uredu HGDCG-a u Kotoru.

INTERNET NAS POVEZUJE

Zahvaljujući internetu i našem predstavljanju preko web stranice <http://www.hgdcg.org> za nas su čuli i preko Atlantika. Javio nam se gosp. **Marko Puljić** iz Čikaga (SAD), koji nam piše: „Slučajno sam naletio na vase stranice. Drago mi je bilo da vas vidim na Internetu.“ Dalje kaže: „Ja sam Hrvat iz Chicago (SAD) i živim u St. Louis. Bavim se telekomunikacijama. Što se tiče hrvatskih stvari mene zanima kako možemo se bolje povezati preko interneta. Kako možemo bolje iskoristiti Internet da bolje informiramo ljude o nama Hrvatima i Hrvatima širom svijeta. Sta vi iz Boke kotorske želite reći o vama o sadašnjosti, prošlosti i budućnosti Hrvata na ovim prostorima. Što možemo vama reći o našim zajednicama rasuti po svijetu?“. Upućuje nam i prijedlog: „Predlažem da širite riječ o website preko Croatian World Net. Ja sam već stavio link na web site www.midwest-croatians.org.“

Iz Biloxi-ja, država Mississippi (USA) javlja nam se gosp. **Marko Butirich**:

„I was directed to your site by Marko Puljic. Unfortunately, my Croatian language skills are limited for me to fully enjoy your web site. I find it very good thought and it's creator/s have done a great job. I am the son of Dalmatian from Trpanj na Peljesac.“

Nastavljamo kontakte.

Svečanosti sv. Tripuna, zaštitnika Kotora

TRADICIONALNA SVETKOVINA

I ove godine dan sv. Tripuna, rođenog u Maloj Aziji u Frigiji u gradu Kamposadi, čije su mošti donesene u Kotor 809. godine, svečano je obilježen ne samo u Kotoru nego i u svim župama kotorske biskupije. Od IX. stoljeća štovanje sv. Tripuna tradicionalno se svetkuje na našim prostorima. Sagrađena je ne samo kotorska katedrala u Kotru, nego su se štovanju sv. Tripuna, njemu u čast, sagratile i crkve u Morinju i na pouotoku Luštici. Svečev lik resio je zastavu grada Kotora, njegov grb i gradski novac.

Svečanom pontifikalnom misom, koju je služio biskup banjalučki mons. **Franjo Komarica**, Kotor je 8. veljače 2004. godine po 1195 put proslavio svoga zaštitnika sv. Tripuna mučenika. Ovogodišnja je proslava započela 27. siječnja uzdizanjem Tripunova stijega i izgovaranjem Loda (*Laudes* – pohvale) u čast zaštitnika grada. Ovogodišnje pohvale izgovorio je novoizabrani Mali admiral

svoslavne vjere, dok se pjevao život sv. Tripuna, kadilo njegove svete ostatke.

Na sam blagdan sv. Tripuna jutarnju koncelebraciju predvodio je kotorski župnik, a popodnevno liturgijsko slavlje generalni vikar mons. **Srećko Majić**. Vanjska proslava sv. Tripuna održana je u nedjelju 8. veljače 2004. u nazočnosti nadbiskupa i metropolita beogradskog mons. **Stanislava Hočevara**, nadbiskupa i

ih limena glazba iz Kotora i kotorska Bokeljska mornarica. U 10 sati na trgu pred katedralom smotru mornara obavio je admiral Bokeljske mornarice dr. **Miloš Milošević**, a zatim su mornari u čast sv. Tripunu otplesali svoje tradicionalno kolo, jedno od rijetkih obrednih kola koje se sačuvalo na prostorima Mediterana. Na kraju plesa u kolo su ušli admiral, kotorski biskup i kotorski gradonačelnik Ni-

u narodnim nošnjama iz Poljske, služio je i dugo i zanosno propovijedao biskup Komarica, koji je svjedočeći recentnu mučeničku povijest banjalučke crkve istaknuo nužnost i potrebu unošenja temeljnih kršćanskih vrijednosti, ne samo u praktičan život vjernika, nego i u svjedočki utjecaj Crkve na društvo, kako bi se prevladali konflikti koji dovode do agresivnih, pa i kriminalnih razrješavanja, a

Mali admiral Vjekoslav Vučinović

Mons. Ilija Janjić drži pozdravni govor

ral Bokeljske mornarice **Vjekoslav Vučinović**. Dok se slavni Tripunov stijeg uzdizao na jarbol, kotorska limena glazba uz prisutnost kotorskoga biskupa, klera i vjernika, svirala je kolo u čast sv. Tripunu.

Trodnevno liturgijsko slavlje kao duhovna priprema za sam blagdan održano je u katedrali 30., 31. siječnja i 1. veljače. Uoči samog blagdana 2. veljače u katedrali je služena svečana večernja koju je predvodio biskup kotorski mons. **Ilija Janjić**, u kojoj je 6 građana katoličke i 6 građana pra-

metropolita splitskog, čiji je Kotor sufragana, mons. **Marina Barišića**, biskupa dubrovačkog mons. **Želimir Puljića**, biskupa šibenskog mons. **Ante Ivasa**, vladike i grkokatoličkog egzarha za Srbiju i Crnu Goru mons. **Đure Džundžura**, te nadbiskupa barskog u miru mons. **Petra Perkolića**, kao i biskupa domaćina mons. Ilije Janjića.

Na glavnim gradskim vratima priređen je doček Bokeljskoj mornarici iz Tivta i Herceg-Novog, koja je došla u pratnji gradske limene glazbe iz Tivta. Dočekali su

kola Samardžić.

Prijepodnevni svečani pontifikal u nazočnosti biskupa, te svećenika iz kotorske, barske, dubrovačke, banjalučke i đakovačke biskupije, te potpredsjednika Vlade Republike Crne Gore **Jusufo Kalamperovića**, potpredsjednika hrvatskog Sabora **Luke Bebića**, hrvatskoga veleposlanika u Beogradu **Damira Božinovića**, generalnog konzula u Kotoru **Petra Poljanića**, predstavnika mornarice, hodočasnika iz Boke, Konavala, Dubrovnika i Hercegovine, kao i nacionalnog ansambla

uspostavila civilizacija ljubavi i pravde.

Pjevao je mješoviti zbor kotorske katedrale. Zbog kiše koja je počela padati pri kraju svete mise nije održana procesija ulicama Kotora, već samo na trgu pred katedralom. U hotelu „Fjord“ 6. veljače održana je večer u čast sv. Tripuna pod pokroviteljstvom Hrvatske televizije, a u organizaciji Hrvatskoga građanskog društva iz Kotora. Nastupili su: kotorski ansambl „Tri kvarta“ i hrvatski pjevač **Čiro Gašparac**.

Don Anton Belan

Obilježena 5. obljetnica HTV-ove emisije "Korijeni"

MEDIJSKA POTPORA HRVATIMA IZVAN HRVATSKE

Emisija „Korijeni“ Hrvatske televizije obilježila je 27. siječnja 2004. petu obljetnicu emitiranja. U proteklih 5 godina emitirana je 91 emisija namijenjena hrvatskim manjinama u europskim zemljama, a prva je bila na programu 19. siječnja 1999. god.

Na ideju o pokretanju emisije došao je **Ivo Kujundžić** u Budimpešti, gdje je bio dopisnik HTV-a od 1992. do 1996. i gdje je vidio na koji se način susjedne zemlje brinu o svojim sunarodnjacima u inozemstvu.

„Mađarska TV postaja DUNA TV proizvodi cjelodnevni program namijenjen mađarskim manjinama u susjednim zemljama i taj projekt financira njihova vlada“, istaknuo je urednik „Korijena“ Ivo Kujundžić na proslavi.

TV špica emisije „Korijeni“

Ideja o utemeljenju slične, dvotjedne emisije, koja bi kronološki pratila život, status i probleme Hrvata u susjednim zemljama, ubrzo je od ravnatelja HTV-a **Mirka Galića** dobila „zele-no svjetlo“.

Sve je počelo u skromnim produkcijskim uvjetima, no uz punu potporu urednika Informativnoga programa HTV-a **Nikole Kristića** emisija je izrasla u svojevrsnu instituciju medijske skrbi o hrvatskim manjinama izvan Hrvatske.

Govoreći o ekipi koja realizira emisiju, Kujundžić je istaknuo zasluge svojih suradnika **Silvije Trnčević-Pešić**, **Dorotee Lazanin**, **Mladena Zebića**, **Mitka Kulakovskog**, **Vladimira Kose**, **Irene Korpes**, koji se brinu da sve funkcionira

kao „švicarski sat“. Također je spomenuo dobru suradnju kolega iz HTV-ovih centara u Varaždinu, Osijeku, Rijeci, Dubrovniku, te dopisnika iz Austrije, Mađarske i Vojvodine.

Svečanosti su nazočili izaslanici krovnih hrvatskih udruga iz inozemstva, Hrvatske državne samouprave iz Mađarske, Hrvatskoga nacionalnog vijeća iz SCG-a, Hrvatskoga građanskog društva iz Crne Gore, Saveza hrvatskih zajednica iz Italije, Hrvatske zajednice iz Makedonije te velik broj predstavnika hrvatskih institucija i katoličkog klera.

Predstavnik HGDCG-a **Dario Musić** skupu se obratio riječima:

„Dolazim iz jedne male države iz vašeg susjedstva, iz Crne Gore. Jedan sam od 7062 Hrvata ili 1,05 % koliko nas je bilo na zadnjem popisu u Crnoj Gori u studenom prošle godine, te vam u njihovo ime i u ime hrvatskih udruga HGDCG-a iz Kotora, HGI-a i HKD-a 'Napredak' iz Tivta, upućujem srdačne čestitke u povodu pete obljetnice vaših i naših Korijena i velika vam hvala za trud u promicanju i afirmaciji višestoljetne opstojnosti Hrvata u Crnoj Gori. Moram istaknuti vrlo dobru suradnju naših udruga iz Crne Gore s HTV-om, a ujedno posebnu zahvalnost i čestitke upućujem privremenom ravnatelju HRT-a Mirku Galiću, uredniku emisije 'Korijeni' Ivi Kujundžiću, te našim dragim prijateljima iz HTV-ova studija Dubrovnik s novinarkom **Božom Vodopijom** na čelu. Kamere snimatelja **Marija Perušine**

Pozdravna riječ ravnatelja HRT Mirka Galića

i **Mate Kristovića** pokazale su svijetu stoljećima stvaranu kulturu, duhovno bogatstvo i stvaralaštvo ove male ali značajne zajednice Hrvata na području današnje Crne Gore.“

Tom prigodom tajnik Dario Musić uručio je uredniku emisije Korijeni zahvalnicu HGDCG-a i prigodan suvenir Podružnice HGDCG-a iz Bara.

U prigodnom pismu Podružnice iz Bara kaže se:

„Od srca čestitamo petu obljetnicu vaših i naših Korijena! U ime 114 članova Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore – Podružnica Bar, želimo vam sretan i uspješan hod kroz sve hrvatske etničke prostore.“

Korijeni su program koji je nedvojbeno mnogo pridonio afirmaciji svijesti o zajedničkom podrijetlu Hrvata, neovisno o prostoru na kojem žive.

U ovih 5 godina Korijeni su odigrali golemu edukativnu i informativnu, a u krajevima kao što je naš i svojevrsnu apostolsku ulogu. Razmičući povijesne tmine i magle, otimajući od pošasti zvane zaborav naše kulturno naslijeđe, Korijeni

su dokazali da, primjerice, Bar nije samo grad dvijetisućljetne masline i gotovo tisućljetne stare i iznimno bogate hrvatske kulturne baštine, iz koje ćemo ovom prigodom izdvojiti jednu od najstarijih hrvatskih knjiga 'Sclavorum Regnum', poznatu i kao 'Ljetopis popa Dukljanina'.

Koristimo se ovom prigodom da vam zahvalimo na promicanju naše nacionalne i kulturne baštine u vašim emisijama. Osim Vama, gospodine Kujundžiću, i gospodinu Mirku Galiću, osobitu zahvalnost dugujemo gospodinu Boži Vodopiji i gospodinu Mariju Perušini koji su na terenu kao vrhunski profesionalci, ali i s puno ljubavi, 'ispisali' stranice naše povjesnice.

Velika hvala u ime Hrvata Bara i okolice (Spič, Zupci, Šestani), uz želju da Korijeni i dalje budu prisutni i ovdje, na krajnjem jugu hrvatskog etničkog prostora!

Srdačno,

Članovi HGDCG-a
Podružnica Bar“

Priredio: **Dario Musić**

VIŠE NEGO BERIČETNO PROLJEĆE

6. veljače 2004.

Fešta Tripundansko veče

Tradicionalna fešta *Tripundansko veče*, koju već drugu godinu organizira HGDCG, održana je pod pokroviteljstvom Odašiljača i veza i HRT-a iz Za-

greba. U hotelu „Fjord“ u Kotoru, 6. veljače, Kotorani i gosti zabavljali su se uz pjesmu i ples do duboko u noć.

prijenos i odašiljanje radijskih i televizijskih programa za račun drugih – 350 odašiljača i visokoobrazovani i stručni kadrovi jamče kvalitetu svoje usluge uz ostvarenje najvišeg stupnja zadovoljstva svojih korisnika.

„Upoznati s činjenicom da život u dijaspori nije nimalo lagan, niti će ikada biti, nerijetko odvajamo dio svog prihoda i doniramo

Program je vodio **Bran-ko Uvodić** s HTV-a, a redatelj je bio **Ljubo Vlahov** iz Zagreba. Goste su zabavljali **Čiro Gašparac** i **Željko Puntiar**, te neizostavna grupa „Tri kvarta“ iz Kotora.

Pokrovitelj fešte „Odašiljači i veze“ od 18. travnja 2002. posluje kao samostalno trgovačko društvo, a nastalo je podjelom Javne ustanove Hrvatske radio-televizije na Javnu ustanovu HRT i Trgovačko društvo „Odašiljači i veze“.

Osnovna je djelatnost društva „Odašiljači i veze“

našim sunarodnjacima, te im na taj način pokušavamo dati do znanja da su, iako daleko, još uvijek dio nas – stoji, među ostalim, u pismu upućenom našoj Udruzi povodom sponzorstva fešte.

8. veljače 2004.

Posjet Kotoru potpredsjednika Hrvatskoga sabora Luke Bebića

Prigodom službenog posjeta Crnoj Gori, potpredsjednik Hrvatskoga sabora **Luka Bebić** posjetio je i

Kotor. U konzulatu Republike Hrvatske u Kotoru sastao se s predstavnicima hrvatskih udruga u Crnoj Gori, **Tripom Schubertom**, **Daliborom Burićem**, **Marijom Vučinović** i **Silviom Markovićem**. Razgovarali su o radu i potrebama hrvatskih udruga te o Zakonu o nacionalnim manjinama u Crnoj Gori, s posebnim osvrtom na hrvatsku manjinu.

Tripo Schubert upoznao je Luku Bebića s radom HGDCG-a, aktivnostima u 2003. god. Posebno je istaknuo tiskanje hrvatskoga časopisa, projekt Hrvatskoga kulturnog centra, predstavljanje kulturne baštine Boke na Tjednu Hrvata Crne Gore u Zagrebu, dobru suradnju s brojnim institucijama Republike Hrvatske i zadovoljavajuću financijsku potporu institucija Crne Gore. Bilo je govora i o aktivnostima Udruge u 2004. god. s posebnim naglaskom na izdavačku djelatnost, početak rada na Hrvatskome kulturnom centru i projektu edukacije djece, zatim o ljetovanju djece u Zagrebu i kulturnoj suradnji s dubrovačkom, splitskom i riječkom regijom.

Tom je prigodom potpredsjednik Hrvatskoga sabora **Luka Bebić** zamoljen da u razgovorima s čelnicima Crne Gore naglasi potrebu brže realizacije Zakona o manjinskim pravima, rješavanja prostora za rad Udruge, gledanosti signala HTV-a (postavljanje repetitora na brdu Vrmac), zastupljenosti Hrvata u strukturama vlasti te veće financijske potpore Vlade Republike Crne Gore.

9. veljače 2004.

Škola Demokratije – Podgorica

Centar za razvoj nevladinih organizacija iz Podgorice nastavio je sa radom svojeg projekta „Škola Demokratije“ u Podgorici. Za početo je predavanje trećoj

generaciji Škole demokratije u kojem je uzela učešće i naš član udruge **Selma Krstović** iz Tivta.

11. veljače 2004.

Deveta sjednica predsjedništva HGDCG-a Kotor

Održana je deveta sjednica HGDCG-a (**Shubert**, **Musić**, **Ilić**, **Vičević**, **Jurlina**). Sastankom je predsjedao Tripo Schubert, a na dnevnom redu bili su:

– Prihvaćanje zapisnika s osme sjednice.

– Izvještaj iz Zagreba o 5. obljetnici *Korijena* (izvještač: Musić).

– Izvještaj sa sastanka s potpredsjednikom Hrvatskoga sabora Lukom Bebićem u Kotoru (Schubert).

– Financijski izvještaj s fešte *Tripundansko veče* (Musić).

– Tiskanje *Hrvatskoga glasnika* broj 7.

– Promocija knjige *Hrvati Boke kotorske*.

– Mogućnost zapošljavanja administrativnog radnika.

– Ponovno pokretanje humanitarne akcije za nabavu pelena za odrasle.

– Izvještaj o mogućnosti formiranja podružnice Tivat (Jurlina).

– Poziv na svečanost u Zagreb u povodu 80. obljetnice *Bokeljske mornarice 809*.

– Suradnja s udrugom *Artel* iz Rijeke – odlazak grupe djece u Rijeku.

– Skupština u Baru.

Predsjedništvo je raspravljalo o svim točkama dnevnog reda i donijelo odgovarajuće zaključke i odluke.

14. veljače 2004.

Proslava 80. obljetnice Bokeljske mornarice 809 u Zagrebu

Naši prijatelji Bokelji proslavili su 14. veljače 80. obljetnicu od osnutka Udruge *Bokeljska mornarica*

809. Naš član predsjedništva **Slobodan Vičević** nazočio je svečanosti koja je održana u hotelu „Sheraton“ u Zagrebu. Od Kotora na toj su svečanosti sudjelovali i predstavnici Bokeške mornarice, ženska klapa „Bisernice Boke“ i ravnateljica Pomorskog muzeja Crne Gore – Kotor **Mileva Vujošević**.

17. veljače 2004.

Polaznici glazbene škole iz Kotora i Tivta u posjetu Rijeci

U organizaciji uduge *Artel* iz Rijeke, Hrvatskoga građanskog društva iz Kotora i uz potporu Hrvatske matice iseljenika, prvi put

je boravila grupa mladih polaznika glazbenih škola iz Kotora i Tivta. Polaznici kotske i tivatske niže i srednje glazbene škole u pratnji ravnateljice **Marine Dulović**, profesora **Lidije Molčanov** i **Gorana Turkelja** iz Kotora i ravnateljice **Pine Bubonja** i profesorice **Mirele Mudreša** iz Tivta, boravili su u Rijeci 5 dana. Njihovi domaćini su bili **Goran Troha** i **Borjana Skadany** iz Artela i **Valja Pavlovec** iz HMI.

U Rijeci ih je primila zamjenica gradonačelnika **Vesna Lukanović** i pročelnica Odjela za školstvo **Branka Renko Silov**. Bili su srdačno primljeni od strane **Dušana Mrdovića**, Generalnog konzula SCG u Rijeci, i **Ivana Brajovića**, predstavnika Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske – Rijeka. Dvadesetak mladih Hrvata iz Crne Gore, koje su ugodili njihovi vršnjaci, održalo je koncert

u Filodramatici, a posjetili su i glazbenu školu „Ivan Matetić Ronjgov“, s kojom namjeravaju uspostaviti suradnju. Zamjenica gradonačelnika **Vesna Lukanović** upoznala je goste i s tradicijom Riječkoga karnevala. Član predsjedništva Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore mr. **Pavle Jurlina** kratko je predstavio djelatnost Udruge i pozvao učenike glazbene škole „Ivan Matetić Ronjgov“ da posjete Kotor i Boku.

U sklopu boravka u Rijeci mladi Hrvati iz Crne Gore posjetili su Matulje i nazočili smotri zvončara te obišli trsatsko svetište, a zatim promatrali karnevalsku povorku.

izdanju Pomorskog muzeja u Orebiću. Suizdavači su

Fondacija „Dr. Cvito Fisković“ i Sveučilište u Zadru, a glavni urednik je prof. **Stjepo Obad**. Zbornik u tri djela predstavlja prirodno-geografske karakteristike Boke kotske, te političku i kulturnu povijest od prapovijesnih vremena do Drugoga svjetskog rata, potvrđujući tezu o prisutnosti Hrvata na prostorima Boke još od ranoga srednjeg vijeka. Knjigu su predstavili dr. S. Obad, dr. **J. Sopta**, dr. **Z. Žeravica**, **V. Čučić** i **V. Benković**.

25. veljače 2004.

Sastanak redakcije godišnjaka *Bokeški ljetopis*

HGDCG širi izdavačku djelatnost – priprema godišnjak *Bokeški ljetopis*, koji će govoriti o prošlosti i sadašnjosti Hrvata na ovim prostorima. Glavni urednik je **Tomo Grgurević**, a članovi redakcije: **Milenko Pasinović**, **Miraš Martinović**, **Lazar Seferović**, **Dario Musić** i **Joško Katelan**.

Glavni urednik Tomo Grgurević na sastanku redakcije je predstavio koncepciju godišnjaka i način kako će se obrađivati teme. Dogovoreno je da se uspostavi kontakt s vanjskim suradnicima u Crnoj Gori i Hrvatskoj.

Glasnik bi trebao biti predstavljen u rujnu u Zagrebu na desetoj jubilarnoj manifestaciji *Tjedan hrvatskih manjina*. Hrvatska matica iseljenika iz Zagreba ponudila se da će tiskati godišnjak.

18. veljače 2004.

Sastanak Podružnice Bar

Sastanku Podružnice Bar nazočili su članovi Upravnog odbora Podružnice i predsjednik HGDCG-a **Tripo Schubert** i tajnik **Dario Musić**. Na sastanku se razgovaralo o pripremama za održavanje treće redovite skupštine HGDCG-a u Baru, 6. ožujka 2004. Dogovorena je dinamika pripreme i održavanja skupštine.

19. veljače 2004.

Predstavljanje knjige *Hrvati Boke kotske* u Dubrovniku

Predstavnici naše Udruge **Tripo Schubert** i **Dario Musić** nazočili su 19. veljače 2004. u Dubrovniku predstavljanju knjige *Hrvati Boke kotske*. Knjiga je predstavljena u organizaciji Dubrovačko-neretvanske županije.

Zbornik radova *Hrvati Boke kotske* tiskan je u

27. veljače 2004.

Deseta sjednica predsjedništva HGDCG-a Kotor

Predsjedništvo HGDCG-a održalo je desetu sjednicu. Na sjednici su sudjelovali **Schubert, Musić, Ilić, Vičević** i **Jurlina**. Na dnevnom redu bili su:

- Izvještaj sa svečanosti 80. obljetnice *Bokeljske mornarice 809* u Zagrebu (Vičević).

- Izvještaj o boravku učenika glazbenih škole iz Kotora i Tivta u Rijeci (Jurlina).

- Izvještaj s predstavljanja knjige *Hrvati Boke kotske* u Dubrovniku – Musić.

- Pripreme za skupštinu u Baru.

- Pitanje Lovanje.

- Organiziranje simpozija iz medicine.

Predsjedništvo je raspravljalo o svim točkama dnevnog reda i donijelo odgovarajuće odluke i zaključke

3. ožujka 2004.

HTV – pomorska tradicija Bokelja

U suradnji s HDGCG-om HTV je snimio kratki film o poznatoj pomorskoj obitelji Tomić iz Dobrote.

6. ožujka 2004.

Treća godišnja skupština HGDCG-a

U Baru u hotelu „Topolica“ Hrvatsko građansko društvo Crne Gore iz Kotora održalo je treću redovitu godišnju skupštinu. Pred više od 200 izaslanika iz Crne Gore i gostiju iz Hrvatske i Crne Gore, predsjednik HGDCG-a **Tripo Schubert** podnio je izvještaj o aktivnostima u 2003. god. Obnovljen je i sastav predsjedništva te prihvaćene i izmjene i dopune statuta. Skupštinom je predsjedao predsjednik Podružnice Bar **Vladimir Medović**, a u skupštinskom odboru bili su **Tripo Schubert**, **Dario Musić**, **Radojka Mijač**, **Vladimir Medović** i **Ljerk Dragičević**. Skupština je potvrdila listu počasnih članova HGDCG-a,

među kojima je i predsjednik Republike Hrvatske **Stjepan Mesić**.

Skupštini su nazočili izaslanik hrvatskoga predsjednika, konzul u Kotoru **Petar Poljanić**, izaslanik crnogorskoga premijera **Jusuf Kalamperović**, potpredsjednik crnogorske Vlade i ministar za europske integracije, zastupnica u Hrvatskome saboru i predsjed-

tice iseljenika **Stjepo Martinović**, počasni član Udruge HTV-ov novinar **Božo Vodopija**, predstavnici Hrvatske zajednice Hrvata Makedonije **Ivan Šišak** i **Anton Kuljevan**, te predstavnici HGI – Tivat, HKD „Napredak“ – Tivat i KZU „Napredak“ iz Gornje Lastve. Skupštinu su uljepšale članice ženske klape „Fortuna“, iz Dubrovnika koje

nica Saborskog odbora za useljeništvo **Zdenka Babić-Petričević**, veleposlanik u Ministarstvu vanjskih poslova i načelnik Odjela za hrvatske manjine **Andrija Jakovčević**, predstavnici crkve, don **Branko Sbutega** iz Kotora i **Padre Krešo**

su otpjevale hrvatsku himnu i održale kratki koncert. Nakon skupštine uz domjenak nastavilo se druženje do kasnih večernjih sati.

6. i 7. ožujka 2004.

Organiziran izlet za goste iz Hrvatske

Prvog dana boravka u Boki gosti iz Hrvatske razgledali su Perast, otočić Gospa od Škrpjela, Stari grad Kotor, katedralu sv. Tripuna, Pomorski muzej te posjetili kotorskog biskupa **Iliju Janjića**. Gostima je u ime HGDCG-a domaćin bio prof. **Milenko Pasinović**. Drugog dana boravka gosti su nazočili svečanoj misi u crkvi sv. Mateja u Dobroti, koju je predvodio don **Ante Dragobratović**.

iz Bara, izaslanstvo Dubrovačko-neretvanske županije, pročelnik Odjela za društvenu djelatnost **Ivo Mujo**, **Branka Martinović-Vuković**, **Jagoda Jakir** i **Ida Gamulin**, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika iz Zagreba **Nikola Jelinčić** sa svojim suradnicima **Marijom Hećimović** i **Majom Mozarom**, urednik HTV-ove emisije Korijeni“ **Ivo Kujundžić**, urednik časopisa „Matica“ Hrvatske ma-

Gosti su bili i na Lovčenu odakle su pruža prekrasan pogled na Boku, nakon

toga posjetili su Tivat, a na povratku Prevlaku, Vitaljnu i Molunat.

15. ožujka 2004.

Posjet Ministarstvu kulture Republike Hrvatske

Za vrijeme boravka u Zagrebu predsjednik **Tripo Schubert** posjetio je Ministarstvo kulture, Upravu za gospodarenje i financiranje u kulturi. Razgovarao je s gospođom **Marijom Paić** o detaljima izgradnje Hrvatskoga kulturnog centra u Kotoru, za koji je Vlada Republike Hrvatske prošle godine odobrila početna sredstva. Ministarstvu je podnesen izvještaj o pripremama za početak gradnje.

19. ožujka 2004.

Jedanaesta sjednica predsjedništva HGDCG-a Kotor

Sjednici je uz članove predsjedništva (**Schubert**, **Musić**, **Ilić**, **Vičević**, **Jurlina**) nazočio predstavnik podružnice HGDCG-a u Zagrebu **Luka Ciko**. Na dnevnom redu bili su:

- Prihvaćanje zapisnika s IX. i X. sjednice predsjedništva
 - Kratki izvještaj s godišnje skupštine u Baru (**Schubert**).
 - Financijski izvještaj održavanja skupštine u Baru (**Musić**).
 - Izdavanje Hrvatskoga glasnika br. 8 (**Schubert**).
 - Natječaj za administrativnog radnika (**Schubert**).
 - Pripreme za osnivanje Podružnice Tivat (**Jurlina**).
 - Posjet Dubrovačko-neretvanskoj županiji (**Schubert**).
 - Uskrсни koncert Glazbene škole iz Splita (**Musić**).
 - Razno.
- Raspravljalo se o svim točkama i donesene su odgovarajuće odluke i zaključci.

19. ožujka 2004.

Treća sjednica Odbora za izgradnju Hrvatskoga kulturnog centra u Kotoru

U prostorijama HGDCG-a u Kotoru je 19. ožujka

2004. god. održana treća sjednica Odbora za izgradnju Hrvatskoga kulturnog centra u Kotoru. Sjednici su nazočili **Tripo Schubert**, **Dario Musić**, **Antun Dender**, **Milenko Pasinović**, **Mojmir Milošević**, **Ljubinko Biskupović**, **Zorica Čubrović** i **Milenko Ciko**. Sastankom je presjedao **Tripo Schubert**.

Nakon dogovora s kotorskom biskupijom o ustupanju ruševine crkve sv. Franje u Kotoru za izgradnju Hrvatskoga kulturnog centra, Odbor za izgradnju je raspravljao o dinamici početka izgradnje i podijelio članovima zaduženja kako bi što prije počela realizacija projekta.

25. ožujka 2004.

Nastavak humanitarne akcije

HGDCG je prošle godine organizirao humanitarnu akciju pomoći starim, bolesnim i hendikepiranim osobama. Uz pomoć Hrvatskoga crvenog križa nabavljene su pelene za odrasle i podijeljene članovima Udruge i drugim osobama koje su nam se obratile za pomoć.

U akciji koja je trajala pola godine prikupljeno je 5860 pelena i podijeljeno 18 osoba, Domu staraca u Petrovcu i Centru za socijalni rad u Kotoru.

Kako smo primili mnogo poziva od ljudi kojima je potrebna takva pomoć, odlučili smo nastaviti akciju. Ponovno smo se povezali s Hrvatskim crvenim križom koji nam je odmah uputio istu količinu pelena koje su uz pomoć direktora Caritasa kotorske biskupije don **Ive Čorića** 25. ožujka stigle u Kotor. Nakon završenih carinskih formalnosti pelene će biti podijeljene isto kao i prošle godine.

Ovom prigodom želimo zahvaliti Hrvatskome crvenom križu i Caritasu kotorske biskupije na svesrdnoj pomoći i suradnji u ovoj humanitarnoj akciji koju je pokrenula naša Udruga.

Dario Musić

Upoznajmo Hrvatsku (2)

OSOBNNA KARTA HRVATSKE

Hrvatski glasnik će u svakom broju objavljivati zanimljive priloge iz Hrvatske. Osim općih zbivanja, biti će tu i zanimljivosti iz oblasti zemljopisa, gospodarstva, politike, povijesti, kulture, sporta, visokog školstva... U ovom broju nastavljamo upoznavati čitatelje sa osnovnim podacima o našoj matičnoj domovini.

GEOGRAFSKI POLOŽAJ

Hrvatska se nalazi blizu gusto naseljenih i gospodarski razvijenih europskih zemalja. Mnoge međunarodno važne prometnice prolaze kroz Hrvatsku. Važnost geografskog položaja Republike povećava Jadransko more kao dio Sredozemnog mora koji prodire najdublje i najsjevernije prema srednjem dijelu europskog kontinenta.

Od prometnih pravaca najvažniji su posavski i jadranski, zatim podravski i više poprečnih od austrijske i mađarske granice prema Jadranu (Rijeci i Splitu).

PRIRODNO-GEOGRAFSKA OBILJEŽJA

Prostor Hrvatske dijeli se na tri velike prirodno-geografske cjeline:

Panonski i peripanonski prostor obuhvaća nizinske i brežuljkaste dijelove istočne i sjeverozapadne Hrvatske. Gore više od 500 m rijetke su i „otočnog“ karaktera. Najveći dio površine iskorištava se za ratarsku i stočarsku proizvodnju. Slavonija i Baranja na istoku najpogodnije su za uzgoj žitarica, vlažne doline i brdski predjeli bogati su šumom, a sjeverozapadni dio, koji izrazito gravitira prema Zagrebu, industrijski je najrazvijeniji.

Brdsko-planinski prostor, koji uglavnom dijeli panonsku Hrvatsku od njezina primorskog dijela, slabije je razvijen kraj. Njegov će se budući razvoj temeljiti na prometnoj važnosti, daljem razvoju drvne industrije, na još nedostatno iskorištenim

moogućnostima proizvodnje zdrave hrane, te na razvoju zimskog i seoskog turizma.

Jadranski prostor obuhvaća uzak rubni primorski pojas, odijeljen od zaleđa visokim planinama. To je (pretežno) krški prostor s izrazito suhim ljetima. Malobrojni vodotoci najčešće se uskim sutjeskama probijaju prema moru. Hrvatsko se primorje

većoj od 500 m, ali nema vrhova viših od 2.000 m. Istočna i sjeverozapadna Hrvatska uglavnom je nizinska, u gorskoj Hrvatskoj najviše planine nalaze se na prijelazu iz kontinentskih krajeva u primorske krajeve (Risnjak 1528 m, Velika Kapela 1533 m, Plješivica 1657 m) ili se pružaju neposredno uz more (Učka 1396 m, Velebit 1758 m).

Mirna i Raša u Istri te Zrmanja, Krka i Cetina u Dalmaciji. Najviše ponornica ima u Lici.

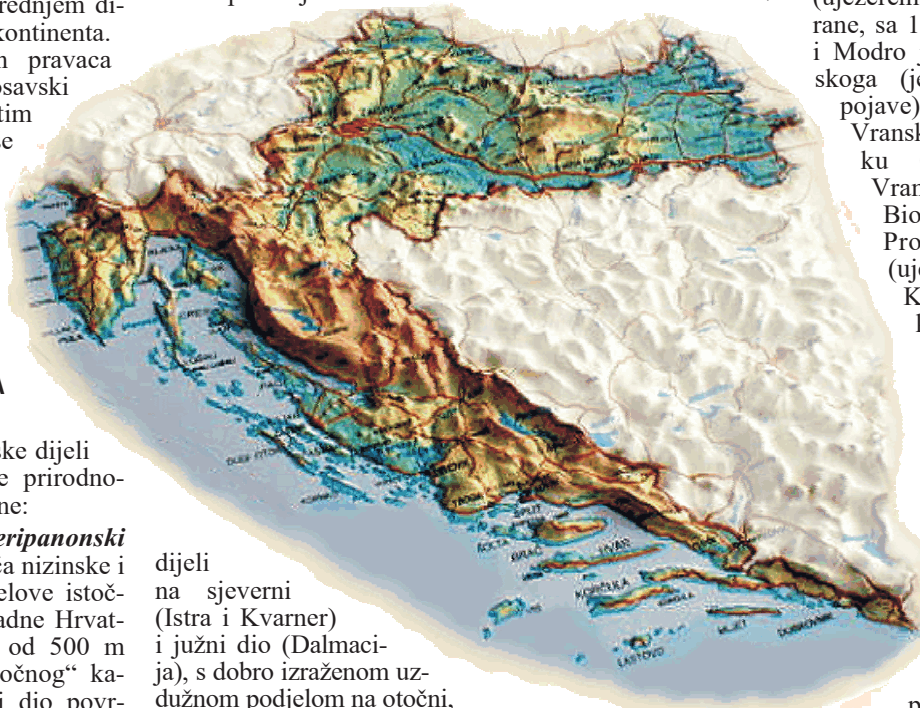
JEZERA

Hrvatska nema velika jezera (najveće, Vransko kraj Biograda, ima površinu 30 km²). Od prirodnih jezera ljepotom i posebnostima ističu se Plitvička jezera (ujezereni tok rijeke Korane, sa 16 jezera), Crveno i Modro jezero kraj Imotskoga (jedinstvene krške pojave), kriptodepresije Vransko jezero na otoku Cresu (slatko), Vransko jezero kraj Biograda na moru te Prokljansko jezero (ujezereni tok donje Krke kraj Šibenika). Najpoznatija su umjetna jezera Lokvarsko i Bajersko jezero u Gorskom kotaru, Trakošćansko u Hrvatskom zagorju i Peručko na rijeci Cetini u Dalmaciji.

Kopačevsko jezero, s okolnim ritskim šumama, u Baranji poznato je kao odlično mrijestilište riba i stanište ptica.

JADRANSKO MORE

Pružaju se u smjeru sjeverozapad–jugoistok, između Balkanskog i Apeninskog poluotoka, u dužini 783 km. Prosječno je široko 170 km, a duboko 252 m: u sjeverozapadnom dijelu je plitko (u Tršćanskom zaljevu do 23 m), a na jugu mnogo dublje (u Južnojadranskoj zavalji 1200 m). Od vjetrova najpoznatiji su bura, koja donosi hladnoću, jugo, koje donosi vlagu te maestral, koji ublažuje ljetnje sparine.

dijeli na sjeverni (Istra i Kvarner) i južni dio (Dalmacija), s dobro izraženom uzdužnom podjelom na otočni, obalni i zagorski pojas. Hrvatska jadranska obala jedna je od najrazvedenijih u Europi: ima 1.185 otoka, otočića i hridi, ukupne dužine obale čak 4.012,4 km, a kopna 1.777,7 km. Najveći je otok Krk (410 km²), a veličinom se ističu Cres (404 km²), Brač (395 km²), Hvar (300 km²), Pag (285 km²), Korčula (276 km²). Najveći su poluotoci Istra i Pelješac, a od zaljeva veličinom prednjači kvarnerski.

RELJEF

Znatni su dijelovi Hrvatske na nadmorskoj visini

U Dalmaciji najviše su planine Bikoovo (1762 m) uz more, i Dinara (1831 m) u unutrašnjosti.

RIJEKE

Rijeke Hrvatske pripadaju jadranskom i crnomorskom slijevu. U unutrašnjosti su veće i mirmijeg toka (Sava – dužina toka u Hrvatskoj 562 km, Drava – dužina toka u Hrvatskoj 305 km i Dunav – dužina toka u Hrvatskoj 188 km). Primorske su rijeke kraće i imaju veće padove. Najveće su primorske rijeke

EKONOMIJA

Općenito

Poljoprivreda, prehrambena industrija, tekstilna, drvoprerađivačka, metalopreradaivačka, kemijska i naftna industrija, elektroindustrija, graditeljstvo, trgovina, brodogradnja, pomorstvo i turizam glavne su gospodarske grane Hrvatske.

Poljoprivreda

Od 3,18 milijuna hektara poljoprivrednih površina, obrađuje se 63,5%, a ostalo su pašnjaci, bare, tršćaci i ribnjaci. U privatnom vlasništvu je 80,4% od ukupne obradive zemlje. Svjetski poznati proizvodi te poljoprivredne grane su slavonski kulen, dalmatinski i istarski pršut i paški sir. U 1999. god. proizvedeno je 12.200 tona ribljih prerađevina. Sve veću važnost ima akvakultura, odnosno uzgoj slatkovodne i morske ribe te školjki. Tijekom 1998. proizvedeno je 5.800 tona slatkovodne i 1.500 tona morske ribe. U 1997. je pokrenuta nova proizvodnja – uzgoj tune za osigurano japansko tržište – za koju vlada sve veći interes. Od ukupno 2,03 milijuna hektara šuma, 80 % površina je u državnom, a ostatak u privatnom vlasništvu. Četinjače čine 12,7 % šumskog fonda dok su bukva i hrast najzastupljenije listade. Industrija hrane, pića i duhana u ukupnom BDP industrije u Hrvatskoj sudjeluje s 20,6 %.

Industrija

Hrvatska industrija intenzivno se mijenja, a učinci sveobuhvatnog i strateški osmišljenog restrukturiranja vidljivi su u mnogim područjima, od privatizacije i jačanja izvoza na zapadna tržišta, razvitka novih, inoviranja postojećih proizvoda i proizvodnih procesa, do podizanja i standardiziranja kvalitete, udovoljavanja ekološkim zahtjevima, postizanja troškovne učinkovitosti i sl. Industrija ostvaruje 20 % hrvatskog bruto društvenog proizvoda, čime se pribli-

žava prosjeku Europske unije. Vrijednost industrijske proizvodnje se u 1999. procjenjuje na 93 milijarde kuna, a 293.000 zaposlenika činilo je 27 % od ukupno zaposlenih u Hrvatskoj. U ukupnom izvozu industrija ostvaruje 97 %.

Turizam

Od sjevera do juga Hrvatska nudi najrazličitije oblike turizma: od lovnog i ribolovnog, zdravstvenog s 19 kontinentalnih i morskih lječilišta, kongresnog, nautičkog s 44 marine i oko 15.000 vezova, do ronilačkog, vjerskog, turizma na seljačkim gospodarstvima i kružnih putovanja. Mnogi hrvatski kulturni spomenici, gradovi (Dubrovnik) i nacionalni parkovi (Plitvička jezera) su pod zaštitom UNESCO-a. Od Istre, najbliže europskim putnicima, preko Opatije, nekadašnjeg mondenog boravišta europske aristokracije, do Dalmacije i Dubrovnika na jugu, hrvatska obala je zbog blage klime privlačna tijekom cijele godine.

Graditeljstvo

U hrvatskom graditeljstvu, važnoj nacionalnoj gospodarskoj djelatnosti, 1999. je radilo 68.844 djelatnika u 11.280 tvrtki, koje su od inozemnih poslova (od čega 97 % u Europi), ostvarile 123 milijuna USD. U 1998. je završeno 12.557 stanova ukupne površine 1.040.000 m², što je otprilike prosjek u prethodne tri godine.

Trgovina

Distributivna trgovina je djelatnost kojom se bavi gotovo 50 % hrvatskih gospodarskih subjekata, koja osigurava 15 % radnih mjesta, čiji je udio u BDP-u Hrvatske oko 10 % i stoga nesumnjivo od iznimne važnosti za cjelokupni gospodarski sustav. U 1998. godini u distributivnoj trgovini ostvaren je ukupan promet od oko 19 mrd USD (uključujući PDV).

Obrazovni sustav

Hrvatska ima zahtjevni obrazovni sustav te sve-

učilišnu razinu u prirodnim i tehničkim znanostima, koja odgovara međunarodnim standardima. Dokaz za to su mnogi hrvatski znanstvenici, zaposleni u znamenitim međunarodnim institucijama – bolnicama, sveučilištima i istraživačkim centrima. U akademskoj godini 1998/99. na hrvatskim je sveučilištima bilo upisano približno 80 tisuća studenata.

Moneta

Novčana jedinica u Republici Hrvatskoj je kuna (kratica kn, međunarodna kratica HRK), sastoji se od 100 lipa (lp).

Novčanice kune tiskaju se u apoenima od 5, 10, 20, 50, 100, 500 i 1.000 kn.

POLITIKA

Državno ustrojstvo

Prema Ustavu Republike Hrvatske (22.12.1990.), Hrvatska je stvorena i definirana kao jedinstvena i nedjeljiva demokratska i socijalna država. Vlast u Republici Hrvatskoj dolazi od naroda i pripada narodu kao zajednici slobodnih i jednakih građana. Najviše vrijednosti ustavnoga porretka Republike Hrvatske jesu: sloboda, jednaka prava, nacionalna jednakost, mir, socijalna pravda, poštivanje prava čovjeka, pravo vlasništva, vladavina prava, očuvanje prirode i okoliša i vladavina demokracije i višestranački sustav.

Zakonodavna vlast

Hrvatski sabor je predstavničko tijelo građana i nositelj zakonodavne vlasti u Republici Hrvatskoj. Uz to Sabor obavlja i funkciju kontrole izvršne vlasti. Hrvatski sabor je jednodomni parlament. Zastupnici se biraju na izborima na mandat od 4 godine.

Izvršna vlast

Ustav Republike Hrvatske prihvaćen je 22. 12. 1990. godine. Predsjednik Republike se bira svakih 5 godina, najviše u dva mandata.

Predsjednik Republike:
Stjepan Mesić

Predsjednik Vlade:
dr. sc. Ivo Sanader

Predsjednik Sabora:
Vladimir Šeks

Sudstvo

Pravni sustav uključuje općinske i županijske sudove, Vrhovni sud i Ustavni sud.

Političke stranke

U Hrvatskoj djeluju sljedeće političke stranke:

- Hrvatska demokratska zajednica (HDZ)
- Socijaldemokratska partija (SDP)
- Hrvatska socialno liberalna stranka (HSLŠ)
- Hrvatska seljačka stranka (HSS)
- Hrvatska stranka prava (HSP)
- Hrvatska narodna stranka (HNS)
- Liberalna stranka
- Demokratski centar (DC)

Privedio: **Dario Musić**

Prošla godina u crnogorskom turizmu

TURISTI SVE NEZADOVOLJNIJI

Prema službenim podacima, prošle je godine u Crnoj Gori boravilo 10 % gostiju više nego 2002. S obzirom na to da se radi o procijenjenom broju gostiju, a ne stvarnom, moguće su i namjerne netočne procjene. U želji da se prikažu „uspjesi“, za usporedbu se uzima 1990. godina u kojoj je broj turista drastično smanjen u odnosu na prethodne godine. Prošle godine na Crnogorskom primorju nije bilo dovoljno vode, smeće se nije redovito odvozilo, a ni turistička mjesta nisu bila dovoljno čista. Većina kapaciteta nije bila popunjena tijekom glavne turističke sezone.

Do kraja rujna prošle godine u Crnoj Gori, prema službenim podacima, boravile su 572 tisuće gostiju, 13,2 % više nego 2002. Ostvareno je 3,8 milijuna noćenja i 145 milijuna eura. Domaćih je gostiju bilo 16 % više, a stranih 2,3 %. **Predrag Nenezić**, ministar turizma u Vladi Crne Gore, ocijenio je na konferenciji za novinare da je ovo bila najbolja turistička godina u posljednjih 13 godina.

Zašto je ministar za usporedbu uzео baš 1990. i može li ona biti ilustrativan primjer naših uspjeha u turizmu? Ne može. Evo i zašto. Te je godine čitavo područje bivše Jugoslavije, zbog nesuglasica među republikama, bilo politički nestabilno, što je rezultiralo raspadom države. Razumljivo je da u takvoj situaciji turisti nisu htjeli dolaziti. Stoga nisu dobre ni ekonomski opravdane takve usporedbe, osim ako nije bio cilj da se na taj način prikrije neprijeporna činjenica da je u Crnoj Gori znatno manje turista u odnosu na najbolje godine. Uz to, nije se postupalo kao nekada kada su se u turističkom prometu iskazivali samo evidentirani gosti, već je njihov broj procijenjen. Neprijeporno je da se sada velik broj gostiju ne prijavljuje, i to ne samo u domaćoj radinosti kao nekada, nego u svim vrstama smještaja. Međutim, procjene ne moraju biti i pravi

odraz stanja. Naprotiv, one mogu poslužiti za dobivanje ukupno lošije ili ljepše slike, zavisno od želje i cilja onih koji prikupljaju te podatke.

Usporedimo prošlogodišnje rezultate u Crnoj Gori s onima u Boki kotorskoj prije rata. Tada je ovdje boravilo oko 600 tisuća gostiju koji su ostvarili oko 6 milijuna noćenja. Prema procjenama, na vrhuncu sezone tu se odmaralo 50 tisuća gostiju, iz čega se zaključuje da je i tada bilo neevidentiranih gostiju. Prošle je godine na području Crne Gore bilo manje turista nego nekada samo u Boki kotorskoj. U međuvremenu su povećani smještajni kapaciteti.

Predrag Nenezić, ministar turizma u Vladi Crne Gore istaknuo je: „Sve smo to ostvarili usprkos bliskoistočnoj krizi i recesiji u zapadnoeuropskim zemljama, te ugroženom imidžu crnogorskog turizma na domaćem tržištu – najviše zbog ne-realno visokih cijena u sezoni 2002. godine. Zahvaljujući kvalitetnom nastupu i animiranju najpromotivnijih tržišta u inozemstvu, kao i domaćeg, te objektivnom predloženju realne situacije uspjeli smo privući znatan broj turista...“

Očito je da, sudeći prema mnogim spoznajama, crnogorska vlast nastoji prikazati stanje mnogo boljim nego što ono jest. Prošla su vremena kada su se mogla zidati „Potemkinova sela“,

„Costa Victoria“ u kotorskoj luci

a da to oni čijem su pogledu bila namijenjena ne primijete. Istina je posve drugačija. Zato postoji puno razloga.

Prošle godine, uoči turističke sezone, zainteresirani turisti iz zemlje i inozemstva nisu mogli stupiti u vezu s općinskim turističkim centrima u Boki, koji su dio Turističke organizacije Crne Gore, jer su im zbog neplaćanja bili isključeni telefoni. Uzalud su intervenirali direktori centara. Trebalo je poprilično vremena da se osigura novac za plaćanje računa. Mogu li se za to kriviti zaposleni u općinskim centrima?

Prošle godine u sve tri bokeljske općine tiskani su turistički vodiči. No u njima je bilo malo podataka koji zanimaju goste jer su bili općeniti, na primjer nisu istaknute mnoge specifičnosti Boke. Naime, ti su vodiči, inače veoma lukusuzni, sadržavali niz reklamnih poruka i tako se zapravo pretvorili u veliki oglasnik koji je malo zanimao goste, i domaće i strane. Jedina korist od tih vodiča bili su telefonski brojevi koji su mogli poslužiti turistima.

Vodička služba u Boki kotorskoj posebna je priča. Iako Bokom prođe i u njoj se kratko zadrži oko sto tisuća turista, malo se tko brine da ih upozna s prošlošću, pokaže kulturno-povijesne spomenike i prirodne ljepote. To je i razlog

što sljedeće godine u Kotor neće navraćati i u njemu se zadržati desetak sati veliki putnički brod „Costa Tropicale“, koji je prošle godine doveo oko 30 tisuća turista. Organizatori su otvoreno izrazili negodovanje zbog loše turističke usluge, ali i drugih nedostataka zbog kojih su bili prinuđeni otkazati ovogodišnji dolazak. U Boku kotorsku, u organizaciji „Montenegro ture“, dolaze i turisti koji se odmaraju u Dubrovniku. Autobusima ih je prošle godine stiglo više desetaka tisuća. Pritom su imali „svoje“ vodiče za put po Crnoj Gori. Nitko nije postavio pitanje koliko oni poznaju Crnu Goru i koliko znaju o kulturno-povijesnim spomenicima. trebamo li „uvoziti“ i turističke vodiče i ako je to nužno – zašto? Tko je kriv što naši vodiči nisu osposobljeni da budu na usluzi ponajprije stranim turistima?

Jedan od razloga negodovanja domaćih i inozemnih gostiju jest čistoća mjesta. Ovog ljeta u akvatoriju Bokokotorskog zaljeva, čija je površina 86 četvornih kilometara, bilo je nekoliko onečišćenja. Neki su onečišćivači otkriveni, ali nam nije poznato da su nadoknadili štetu i kažnjeni. Evidentno je da se more sve manje štiti. Lučka kapetanija iz Kotora, mještavna za Bokokotorski zaljev, najčešće konstatira stanje. Međutim, bolest nije potrebno samo otkriti, nego

i liječiti. U more u neposrednoj blizini Staroga grada cijelo su ljeto ispuštane otpadne vode koje su se kanalizacijskim sustavom trebale odvoditi na otvoreno more ispred zaljeva Trašte. A sve to zbog nedostatka nekoliko desetaka tisuća eura da se sanira kvar u tivatskom zaljevu.

To je ipak manje zlo od višednevnog neodvoženja smeća iz Kotora i Tivta te ostalih mjesta duž kotorskog, risanskog i tivatskog zaljeva. Bilo je dana kada se pokraj kontejnera nalazilo mnogo više smeća nego u njima. Kakva je to opasnost na temperaturi oko 40 °C nije potrebno govoriti.

Ti su problemi karakteristični i za minule turističke sezone. Mjerodavni, međutim, i dalje samo registriraju probleme, ali ih ne rješavaju zbog objektivnih razloga, a mnogo češće i zbog subjektivnih.

Prošle godine vladala je nestašica vode. Na čitavom području Boke često su slavine bile suhe. Zbog nepodmirenih računa ili redovitog održavanja tunela hidroelektrane, Herceg-Novom je voda zatvarana u Platu. Sadašnja izvorišta u Boki nisu dovoljna za opskrbu ovog sve žednijeg područja. Stranim turistima je nezamislivo da u sobi na nema vode.

Kako su se koristili kapaciteti, najbolje govori broj evidentiranih noćenja. Čak i na vrhuncu sezone mnogi su hoteli bili poluprazni. Dakle, zarada nije bila u skladu s očekivanjima, a to znači da nema ni ulaganja u poboljšanje uvjeta boravka u njima. Hotelijerima trebaju krediti, a kada bi ih i dobili, pitanje je kako će ih vratiti. Mjerodavni poput noja guraju glavu u pijesak i misle da će problemi tako nestati.

Za ovu godinu, po običaju, već se daju vrlo optimistične izjave. Ministar turizma najavljuje da će vode u Boki kotorskoj biti 17 sati na dan te da će biti riješen i problem komunalne higijene. S time će biti upoznati i inozemni partneri. Ostaje samo nada da će se njegove riječi obistiniti.

T. Grgurević

Književnik Balša Brković o hrvatskoj književnosti u Crnoj Gori

VELIKI INTERES ZA HRVATSKE PISCE

Hrvatska, uslovno rečeno „mlađa“, odnosno novija književna scena nesumnjivo najjača književnost ovog tipa u Crnoj Gori. „Art“, kojega uređuje Brković, trudi se da zabilježi najznačajnije kulturološke pojave i to ne samo u književnosti. U Hrvatskoj se pomno prate događanja u crnogorskoj književnosti. Najvrijednije knjige tiskane su u Zagrebu. Još tokom posljednjeg rata pojavila se knjiga Balše Brkovića, a potom i druge. Uskoro se očekuje i roman Ognjena Spahića.

*„Nekoliko je bitnih razloga zbog kojih se u dodatku za kulturu 'Art', te uopće na kulturnim stranicama 'Vijesti' u posljednje vrijeme našlo dosta tekstova o hrvatskim piscima i njihovim knjigama – tu je stanovita generacijska podudarnost, odnosno činjenica da je hrvatska, uvjetno rečeno, 'mladja', odnosno novija književna scena nesumnjivo najjača književnost tog tipa u regiji. Čini mi se da je to ono što je u prvom planu. To su zaista sve sjajni pisci, bez obzira na to što su generacijski bliski sa mnom i što su to ljudi s kojima sam uglavnom u veoma dobrim odnosima, poput Miljenka Jergovića i Ede Popovića do Pavičića, Tomića i mnogih drugih. Svi su oni na odredjen način promovirani u našim novinama i njihovu dodatku za kulturu. Čini mi se da je hrvatska književna scena trenutčno najvitalnija na bivšem jugoslavenskom prostoru. Budući da dijelimo i isti jezik, koji zovemo različitim imenima, ali lingvistički gledano to je jedan jezik u smislu da se svi jako dobro razumijemo, onda mi je sasvim logično da ti ljudi i njihova djela imaju svoje mjesto u dodatku kakav je 'Art'. U tom prilogu nastojimo zabilježiti najvažnije kulturološke pojave, ne samo u književnosti“, obrazložio je velik broj tekstova o hrvatskim piscima i prikaza njihovih djela urednik kulturne rubrike vodećega crnogorskog dnevnika „Vijesti“ i jedan od najboljih i najčitanijih književnika mlađe generacije u Crnoj Gori **Balša Brković**, s kojim smo razgovarali o popularnosti, zastupljenosti i utjecaju hrvatske književnosti na ovim prostorima.*

GLASNIK: Otkud toliko zanimanje za hrvatske pisce i koliko je prema Vašem mišljenju hrvatska književnost danas prisutna u Crnoj Gori?

BRKOVIĆ: Ta je književnost prilično prisutna u Crnoj Gori, a jedan od razloga za to su upravo mediji. Naime, cijela priča u medijima oko recimo FAK-a ili uspjeha Jergovićevih ili Ferićevih knjiga u inozemstvu u priličnoj je mjeri pridonijela da se na neki način u Crnoj Gori

vratilo zanimanje za hrvatsku književnost. Ranije ste, recimo, imali situaciju da ljuđe isključivo zanima naprimjer prevedena književnost, neki strani hitovi i megahitovi. Unatoč tomu što su sada na prostoru bivše Jugoslavije različite države, zahvaljujući jeziku „medijska situacija“ prelijeva se i onda znate što se događa u Zagrebu ili Beogradu čija scena nažalost prilično zaostaje za nekadašnjom. Bosanska je književna scena veoma interesantna, iako nije razgranata kao hrvatska. Dakako, sve je to korisno i za ono što se zbiva u Crnoj Gori gdje imate jednu potpuno novu književnu scenu i pravo „budjenje“ novih pisaca.

GLASNIK: Vi ste među prvim crnogorskim piscima koji su nakon rata u bivšoj Jugoslaviji objavljeni u Hrvatskoj. Što nam možete reći o suradnji hrvatskih i crnogorskih pisaca odnosno izdavača?

BRKOVIĆ: Meni je jedna knjiga poezije u Hrvatskoj izašla još u toku rata, 1993. u Zagrebu, i to mi je posebno drago. To je bio jedan od modusa kojima, ako ste pisac, možete poduprijeti jednu sredinu, jednu državu u njezinoj pravednoj borbi, što je nesumnjivo bila tadašnja hrvatska situacija. S druge strane, zagrebačka izdavačka kuća „Durieux“ koja je, čini mi se, najugledniji i najprestižniji izdavač na ovim prostorima, objavila je 2002. moj roman „Privatna galerija“ koji je, mogu reći, postigao priličan uspjeh i bio zapažen i u Hrvatskoj i u Bosni i Crnoj Gori. Ove je godine također u izdanju „Durieuxa“ izašao roman još jednoga mladog crnogorskog književnika Andreja Nikolaidisa, a sljedeće godine izaći će i roman Ognjena Spahića. Dakle, već tri godine zaredom tako ugledan i prestižan hrvatski izdavač objavljuje po jednog crnogorskog autora. To je nešto što je veoma važno i za Crnu Goru i naravno samu hrvatsku kulturnu scenu, ali i uopće za prostor jednoga jezika koji, naravno, svi ispravno zovemo svojim imenom.

Siniša Luković

Predstavnici JP „Aerodromi Crne Gore“ zvanično potvrdili kolegama iz Dubrovnika da znaju gdje je dio ratnog plijena

U TIVTU I PODGORICI JOŠ KORISTE OPREMU OPLJAČKANU SA ČILIPA

Javno preduzeće „Aerodromi Crne Gore“ dostavilo je direktoru Zračne luke Dubrovnik Tončiju Peoviću popis opreme koja se nalazi na aerodromima u Tivtu i Podgorici, a ukradena je iz Čilipa tokom okupacije Konavala 1991/92. godine. Iako se o otuđenoj opremi posljednjih mjeseci pisalo u više navrata, faksimil pisma direktora Aerodroma Tivat Ranka Boškovića upravi ZL Dubrovnik, koje „Vijesti“ ekskluzivno objavljuju, predstavlja prvi službeni dokument kojim se nedvosmisleno potvrđuju dosadašnje javne tajne da se dio ukradene opreme još koristi u Tivtu i Podgorici.

„Uz zahvalnost što teret ružnih godina nije bio prepreka uspostavljanju korektnih odnosa između Zračne luke Dubrovnik i JP Aerodromi Crne Gore – preduzeća koje gazduje aerodromima u Tivtu i Podgorici od 23.04.2003. g., dostavljam vam popis opreme koju smo prepoznali prema spiskovima priloženim uz vaš dopis od 06.02.2004. godine“ – piše Bošković. Na tom popisu su, između ostalog, elevator, samohodne stepenice, servisno vozilo za vodu i vatrogasno vozilo, četvoro kolica za kontejnere, deset kolica za prtljag, tri traktora itd.

Ovo je prvi pisani dokument kojim se priznaje da je dubrovački aerodrom u Čilipima opljačkan, a rezultat je dugogodišnje prepiske ZL Dubrovnik, prvo s JAT-om, koji je i bio vlasnik svih vazdušnih luka na području bivše SFRJ, a zatim s crnogorskom vladom, odnosno Javnim preduzećem „Aerodromi Crne Gore“. To je preduzeće tek lani preuzelo od JATA-a aerodrome i luke u Podgorici i Tivtu, a time i dio opreme koja je tokom okupacije Konavala ukradena s aerodroma u Čilipima.

Ranijih godina crnogorska strana je navodila kako ne može sa sigurnošću utvrditi koja se oprema koristi u Podgorici i Tivtu, jer je, kako piše u jednom od dopisa Vlade CG iz novembra 2000. godine – za di-

Ratna fotografija kontrolnog tornja u zračnoj luci na Čilipima

stribuciju opreme bila nadležna JNA, dok je aerodromima upravljao JAT.

Nakon dopisa kolege iz Tivta, Peović je rekao za zagrebačkom „Vjesniku“ da je „riječ o tek četvrtini ukradene opreme koja je odnesena ne samo u Podgoricu i Tivat“. Prema pouzdanim saznanjima Uprave ZL Dubrovnik dobar dio otuđene opreme „otišao“ je

prema Beogradu i Nišu, zatim Banja Luci, a čak i prema rumunskom gradu Temišvarau, gdje je JAT tokom NATO intervencije 1999. godine s područja bivše SRJ prebacio svoje avione i opremu.

U dubrovačkom kraju se inače, s velikom pažnjom prate reakcije iz Crne Gore u odnosu na mogući povratak još upotrebljive opreme, što

je sredinom prošlog mjeseca najavio potpredsjednik crnogorske Vlade **Jusuf Kalamperović**. Očekuje se i nastavak razgovora između resornih ministarstava u Zagrebu i Podgorici kako bi se pronašao model nadoknadne otuđene opreme u vrijednosti od ondašnjih 20 miliona maraka, odnosno oko deset miliona eura.

Tonči Peović kaže da su crnogorsku vladu posebnim pismom upozorili na „bitnu okolnost“, da se u Ugovoru između JAT-a i podgoričkih vlasti o novim vlasnicima aerodroma u Srbiji i Crnoj Gori „mora voditi računa da je odnesena oprema bila u hrvatskom vlasništvu i da je zavedena u poslovnim knjigama dubrovačkog aerodroma.“

„Ako tako ne bude išlo, povećemo postupak za obeštećenje, kako se to radilo i u slučajevima drugih hrvatskih firmi, čijom su imovinom, nakon raspada bivše SFRJ, neovlašćeno nastavila raspolagati preduzeća iz Srbije i Crne Gore“, ističe Peović. Ovo pismo upućeno je i crnogorskoj kancelariji OEBS-a.

Zračna luka Dubrovnik tokom okupacije Konavala 1991/92. godine „raspremljena“ je po naredbi iz Beograda! U jesen 1991. godine „oslobodioci“ pod vodstvom komandanta II Operativne grupe za dubrovačko-hercegovačko ratište generala **Pavla Strugara** (sadašnjeg haškog optuže-

nika) napredovali su od Debelog brijega ka Cavtatu. U to vrijeme, ZL Dubrovnik je spadala među najopremljenije u bivšoj SFRJ, i predstavljala jedan od važnijih ciljeva tog pohoda. Brojčano i tehnički nadmoćnija JNA i pridružene joj jedinice, bez većeg otpora hrvatskih snaga, do Čilipa stižu već 4-5. listopada. Dan kasnije JNA u potpunosti zauzima zračnu luku u Čilipima i tada, prema saznanjima MUP-a RH, počinje besprijekorno funkcioniranje veze Beograd – Vojno pomorski sektor Boka – Aerodrom Tivat. U tadašnjem Generalštabu i Saveznoj upravi kontrole letenja (SUKL) odlučuju da se iz zračne luke „izuzme i demontira“ oprema kako bi se „ista sačuvala od uništenja“. Prema dokumentima koje „Vijesti“ posjeduju, „operaciju Aerodrom“ naredio je i potpisao tadašnji direktor SUKL-a general-major **Viktor Zupančić**. Iz tih je dokumenata

vidljivo da je general Zupančić za demontiranje opreme iz Čilipa zadužio ondašnjeg načelnika Aerodromske kontrole letenja iz Tivat **Milojicu Bojčića**, koji je taj zadatak s posebno formiranom ekipom tehničara, uz svesrdnu pomoć tadašnjeg načelnika VPS-a Boka kapetana fregate, kasnijeg admirala **Milana Zeca**, obavio do 13. oktobra.

Tada je na tivatski aerodrom prebačen najvrijedniji dio „ratnog plijena“ iz Čilipa. Uz tzv. izuzimanje opreme kojom je raspolagala Aerodromska kontrola letenja u Čilipima, „oslobodioci“ Konavala su se malo zanijeli, pa su od zime 1991. godine do jeseni 1992. godine „oslobađali“ dubrovačku zračnu luku od gotovo sve opreme i inventara kojim je raspolagala.

„Izmješteno je sve od skupe opreme do parfema“

Na popisu opreme tehničkog i komercijalnog pri-

hvata i otpreme aviona, nestale sa Čilipa, vrijedne 14 miliona nekadašnjih DEM (oko 7 miliona eura) su 10 agregata za električni start aviona, tri zračna startera, 30 stepenica za avione visine do 5,4 metara, 24 aerodromskih traktora, 7 transportnih utovarnih traka, 160 kolica za prtljagu, 2 zglobna autobusa za prevoz putnika do platformi, 3 standardna autobusa, 4 tzv. *follow me* vozila itd.

Na popisu opljačkane opreme su i radio navigacijski uređaji za instrumentalno slijetanje (ILS), uređaj VOR/DME za rutno letenje, kompletna rasvjeta uzletno-sletne staze, vatrogasna i sva druga aerodromska vozila, 15 rentgena za pregled prtljage svjetski poznate firme „Heimann“... Odnosno je gotovo sve što se moglo demontirati i prevesti u Tivat, odakle se kasnije sve to „raspoređivalo“ u pravcu Beograda i Podgorice, te drugih aerodroma u Srbiji i Crnoj Gori,

a o čemu su „Vijesti“ pisale početkom februara pozivajući se na svoje dobro obaviještene izvore iz tivatske zračne luke.

Samo vrijednost odnesene opreme iznosi oko 10 milijuna eura, a kad se tome pridodaju zbog granatiranja i gotovo potpuno uništene pristanišne i poslovne zgrade za svom infrastrukturom, opljačkana *duty free* roba (cigarete, pića, satovi, parfemi, audiovizuelna tehnika) u aerodromskim skladištima, otuđena imovina INE iz Čilipa... tada se sveukupna šteta u Zračnoj luci Dubrovnik penje do iznosa od oko 25 miliona eura.

Sve što se za vrijeme okupacije Konavala događalo na Čilipima s posebnom pažnjom pribilježili su i haški istražitelji pripremajući optužnice za „operaciju Dubrovnik“.

Luka Brailo, „Feral Tribune“

(Prilog objavljen u „Vijestima“ 5.3. 2004.)

Aktivnost humanitarne organizacije Caritas kotorske biskupije

POMOĆ UGROŽENIM NA CRNOGORSKOM PRIMORJU

Humanitarna organizacija *Caritas kotorske biskupije* nastavlja pomagati romskoj populaciji u naseljima na području općina Kotor i Budva. Prema riječima direktora don **Ive Čorića**, osim redovite besplatne opskrbe romskih naselja Lovanja i Palestina vodom i svježim kruhom, Caritas kotorske biskupije uz potporu istoimene organizacije iz Italije već dvije godine u tim naseljima provodi i program nastave za romsku djecu.

„To nije nikakva paralelna nastava, već naša četiri nastavnika pomažu romskoj djeci, njih 80-tak, u savladavanju gradiva iz redovitog školskog programa u Crnoj Gori“, istaknuo je don Ivo Čorić.

Od ostalih redovitih aktivnosti ove humanitarne or-

ganizacije don Ivo ističe patronažnu službu, odnosno volonterski program pomoći u kući i brige o starim, nemoćnim i bolesnim osobama kojih je trenutačno na području od Herceg-Novog do Bara oko 370.

S njima radi 35 volontera raspoređenih u četiri patronažna tima. Uz talijanski i švicarski, taj program pomaže i europski Caritas.

Don Ivo Čorić naglašava da Caritas kotorske biskupije ima veoma dobre odnose s nizom sličnih organizacija iz Njemačke, poput „Renovabisa“ i Župne zajednice grada Obinga čiji su aktivisti katoličkoj humanitarnoj organizaciji u Crnoj Gori u zadnje dvije godine poslali više od 60 šlepera raznovrsne pomoći.

„Dio te pomoći uputili smo na Kosovo, a dio za-

držali za naše potrebe i raspodijelili po Crnoj Gori. Od pristigle pomoći posebno treba istaknuti medicinske instrumente, materijal i opremu. Gotovo da nema ni jedne bolnice u Crnoj Gori kojoj nismo poslali određenu količinu posteljine, medicinskog materijala i instrumenata, pomagala za invalide, specijalnih bolničkih kreveta, čak i rentgenskih aparata“, kaže don Ivo. Prema njegovim riječima Caritas, na čijem je čelu već četiri godine, u proteklom je razdoblju bio izložen velikim naporima, posebice zbog rata na Kosovu kada je pomagao velik broj ljudi izbjeglih s tog područja, prvo u valu izbjeglica albanske, a poslije i ljudi ostalih nacija s Kosova.

„Svima smo nastojali pomoći, bez obzira na nacio-

nalnu ili vjersku pripadnost. Ne sjećam se da je netko tko je došao k nama vraćen a da mu nismo pomogli. Znae, kad je čovjek gladan, želudac mu je jednako prazan bez obzira na to koje je nacije, rase, spola ili vjere“, naglašava don Ivo Čorić. Pritom dodaje da je u posljednje vrijeme pažnja Caritasa kotorske biskupije osim na Rome usmjerena i na potrebe domicilnog stanovništva od Herceg-Novog do Bara. Upravo se priprema novi program djelovanja Caritasa, a među prvima na listi postavljenih ciljeva je projekt pomoći u razvoju poljodjelstva i agroindustrije namijenjen potrebama domicilnog stanovništva, koji bi se trebao početi uskoro provoditi.

Siniša Luković

Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru

STUDIJE O POMORSKOJ PROŠLOSTI KOTORA

Najveći dio ovog Godišnjaka pomorskog muzeja u Kotoru posvjećen je studiji mr. Jovana Martinovića „Trgovački odnosi sa susjednim gradovima u drugoj polovini XIV vijeka“, u kojoj je autor dao niz veoma značajnih i zanimljivih podataka o životu srednjovjekovne komune Kotor, koja je tada imala atribute grada države. Na predstavljanju Godišnjaka, održanoj u palati Grgurina, govorili su dr. Gracijela Čulić, dr. Lenka Blehova-Čelebić, mr. Jovan Martinović i Slavko Dabinović.

Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru je institucija koja osim što čuva, obrađuje, izlaže i prezentira kulturno blago u zemlji i inostranstvu, njeguje i pisanu riječ.

Od osnivanja Muzeja izlazi i *Godišnjak Pomorskog muzeja*, čije je prvo izdanje bilo manifestacionog karaktera. Godišnjak je danas jedna od najznačajnijih edicija u Crnoj Gori koja kontinuirano izlazi od 1952. godine, i obrađuje istoriju pomorstva, graditeljstva, umjetnosti, etnologije Boke Kotorske i prostora koji je okružuje.

U broju 51 koji je upravo izašao iz štampe objavljuje studij mr. **Jovana Martinovića** „Trgovački odnosi sa susjednim gradovima u drugoj polovini XIV vijeka“. Autor je kroz studiju dao niz veoma značajnih i zanimljivih podataka o životu srednjovjekovne komune Kotor, sa svim atributima minijaturnog grada države.

Stručno i veoma sistematizovano obradio je mletačke mjerne i novčane jedinice koje su se tada upotrebljavale. Najčešće mjere za težinu i zapreminu bile su libra koja je proizašla iz stare rimske mjerne jedinice čija je težina iznosila 327,45 grama, a kasnije 327,54 grama, zatim unca sa iznosom 27,288 grama, šesti dio unca bila je aksagija. Sistemski obrađene jedinice bile su po autoru karat, salma, star, modij i dr.

Grad Kotor veoma rano dobio je i privilegiju kovanja sopstvenog novca, Mar-

tinović je obradio monete folara, groša i dinara, koji je kovan od srebra, a 12 groša ili dinara činilo je perper i dukat koji je bio zlatan novac, i za njega je važio kurs jedan dukat dva perpera.

Iz autorske studije, kroz niz značajnih podataka, saznaje se o trgovini morske soli, gajenju vinove loze i proizvodnji vina, uzgoju stoke, prometom ovčijih i kozijih koža, trgovinom voskom u prvoj polovini XIV

kovni Kotor su zanati i zanatski stalež koji je Martinović stručno obradio kroz sferu zlatarstva, štitara, mačara, kovača, zidara, kamenorezaca, mlinara, ribara, krčmara...

Veoma je zanimljivo da su u Kotoru u prvoj polovini XIV vijeka članovi skoro svih društvenih slojeva vlastela, građani i zanatlije, pa čak i sveštena lica posjedovali znatan broj stoke. Ovoj temi Martinović je posvetio veliku pažnju u studiji.

Sa predstavljanja Godišnjaka Pomorskog muzeja

vijeka. Posebno su interesantni bračni ugovori i testamenti toga perioda, kao i podatak da je kroz kotorsku luku tekao i promet građevinskog materijala za izgradnju plemićkih kuća u okruženju.

Autor je takođe obradio tokove trgovine i trgovačke veze Kotor sa priobalnim gradovima Budvom, Barom, kao i sa gradovima na istočnoj obali Jadrana, prvenstveno sa Dubrovnikom, Zadrom, Trogirom, Dubrovnikom, Hvarom, Bračom, Korčulom i Rabom. Nezaobilazna tema za srednjovj-

U *Godišnjaku* je objavljen i prikaz studije dr. **Miloša Miloševića** „Pomorci, trgovci, ratnici i mecene“ kroz dvije promocije koje su održane u Kotoru i Beogradu. Na osnovu pomenute knjige organizovana je i izložba „*Mercatores et Nautae*“ (Pomorci i trgovci Boke) u Zagrebu, u Klovićevim Dvorima povodom manifestacije „*Tjedan Hrvata iz Crne Gore*“ u Zagrebu.

Autor ova dva prikaza je **Mileva Vujošević**, dok je autor prikaza „*Optimalna strategija Luke Kotor*“ **Ni-**

kola Konjević, koji ukazuje na realizaciju definisanja strategije kroz specijalizaciju turističke luke kao razvojni potencijal Opštine Kotor.

Iz pera **Branka Mamule** i **Antuna Tomića** objavljena su dva osvrta o zlatnom jubileju Pomorskog muzeja (1952–2002).

Josip Ridanović osvrnuo se na knjigu **Milenka M. Pasinovića** „*Područje Kotora na listi svjetske i kulturne baštine UNESCO-a*“. Autor Anton Tomić osvrnuo se na pisanje popa **Sava Nakićenovića** o Dobroti, dok se Milenko Pasinović osvrnuo na knjigu prof. dr. **Josipa Ridanovića** „*Geografija mora*“. O izložbi slikara mariniste **Vasilija Ivankovića** piše **Radojka Jančićević**, a o 65 godina rada Muzeja grada Perasta piše **Marija Mihaliček**. **Slavko Dabinović** tabelarno prikazuje uvećanje biblioteke fonda putem otkupa, razmjene i poklona u toku 2003. godine. **Zorica Čubrović** piše o nedavno preminulog prof. dr. **Đurđici Petrović**.

Promocija *Godišnjaka Pomorskog muzeja* organizovana je u palati Grgurina 14.12.2003. godine. U prisustvu velikog broja posjetilaca na promociji su govorili: dr. **Gracijela Čulić**, dr. **Lenka Blehova-Čelebić**, mr. Jovan Martinović i Slavko Dabinović. a promociju je uveličala i klapa „Bokeljski mornari“ sa izvornim melodijama.

Mileva Vujošević
Glavni i odgovorni
urednik *Godišnjaka*

Jasminka Grgurević, dobitnica nagrade „Milorad Medić“

PRIZNANJE ZA ULOŽENI TRUD

Priznanje se dodjeljuje za poticanje usavršavanja metodologije konzervacije i restauracije umjetničkih djela. Nagrada nosi ime Milorada Medića, uglednog restauratora slika, rukovoditelja konzervatorskog odjela Narodnoga muzeja u Begoradu i profesora konzervacije na Fakultetu primijenjenih umjetnosti u Beogradu.

Svečana dodela godišnje nagrade „Milorad Medić“ za istaknute rezultate iz oblasti konzervacije i restauracije slika održana je nedavno u atrijumu Narodnog muzeja u Beogradu, i dodeljena je **Jasminki Grgurević**, slikaru-konzervatoru Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture Kotor. Članovi žirija bili su **Zdenka Živković** (predsednik), **Olivera Kandić**, **Radojka Zarić**, **Zvonimir Zeković** i **Jovan Pantić**. Priznanje koje nosi ime **Milorada Medića**, uglednog restauratora slika, rukovodioca konzervatorskog odeljenja Narodnog muzeja u Beogradu i profesora konzervacije na Fakultetu primijenjenih umjetnosti u Beogradu, ustanovljeno je od strane Udruženja konzervatora, restauratora i ljubitelja umjetnosti Reantika, a dodeljuje se sa ciljem da podstakne rad na usavršavanju metodologije konzervacije i restauracije umjetničkih dela.

Jasminka Grgurević, rođena Popović, laureat ovogodišnje nagrade, diplomirala je konzervaciju štafelajnih slika, zidnih slika i mozaika 1990. godine na Kulturološkom fakultetu Univerziteta „Veljko Vlahović“ na Cetinju. Od 1991. godine zaposlena je u Regionalnom (tada Opštinskom) zavodu za zaštitu spomenika Kotor, gde se sada nalazi na mjestu šefa Slikarsko-konzervatorskog ateljea.

Još kao student Kulturološkog fakulteta, počev od 1986. godine, učestvovala je u konzervatorsko-restauratorskim radovima na zidnim slikama iz oko 1300. godine u crkvi sv. Marije Koledate u Kotoru, zatim na freskama sačuvanim u

unutrašnjosti i na fasadi katorske crkve sv. Ane. Rad je ubrzo nastavila u crkvi sv. Mihaila u Kotoru, u čijoj unutrašnjosti su ispod poznijeg sloja maltera otkrivene freske iz sredine 15. veka, dok su u zoni temelja, na zidovima starije crkve, otkriveni ostaci fresko-slikarstva datovani u period od 9. do 11. veka. Kao član ekipe učestvovala je i u složenom poduhvatu zaštite zidnih slika s početka 18. vijeka u crkvi sv. Nikole u Pelinovu, naslikanih u fresko-tehnici.

fresko-slikarstva u unutrašnjosti crkve sv. Đorđa u Šišićima, koju je 1698. godine oslikao Dimitrije Daskal, rodonačelnik bokoktorske ikonopisne (slikarske) škole. Nakon toga, usledili su poslovi na uspostavljanju i opremanju Slikarsko-konzervatorskog ateljea u Regionalnom zavodu za zaštitu spomenika kulture Kotor, izradi dokumentacije u skladu sa pravilima konzervatorske prakse i rad na brojnim spomenicima, pojedinačnim slikarskim delima i celinama

ograda, čije je priznanje, na predlog Mileve Vujošević, direktora Pomorskog muzeja Crne Gore – Kotor, dodeljeno Jasminki Grgurević, razvilo je široku delatnost: naučno i stručno istraživanje konzervatorskih i restauratorskih tehnika i metoda, razmjena, sticanja i razvijanja znanja i sposobnosti, obrazovanja restauratora i drugih stručnjaka za primenu savremene konzervatorske i restauratorske metodologije i tehnologije, razvijanje svesti o umjetničkim vrijednostima kao i negovanje umjetnosti uopšte. U tom smislu, Udruženje prikuplja i obrađuje naučnu i stručnu literaturu iz oblasti konzervacije i restauracije, organizuje stručne skupove, savetovanja, seminare, kurseve i druge oblike stručnog obrazovanja, objavljuje knjige, časopise i druge publikacije, organizuje naučne i stručne radnike za rad na naučnim, stručnim i istraživačkim projektima iz domena restauracije i konzervacije, saraduje sa univerzitetima, ustanovama zaštite kulturnih dobara, stručnim udruženjima i drugim organizacijama u zemlji i inostranstvu koje se bave umetnošću. Između ostalog, Udruženje je ostvarilo saradnju i sa Narodnim muzejem – Beograd, Republičkim zavodom za zaštitu spomenika kulture Srbije, Muzejem savremene umjetnosti – Beograd, Republičkim zavodom za zaštitu spomenika kulture – Cetinje, Regionalnim zavodom za zaštitu spomenika kulture – Kotor, Pomorskim muzejem Crne Gore – Kotor i brojnim drugim institucijama.

Draginja Maskareli
„Pobeda“ – Podgorica
8.11.2003. god.

Jasminka Grgurević prima nagradu „Milorad Medić“

Početkom 1990. godine, uz pomoć Milorada Medića, Grgurević je započela rad na otkrivanju, konsolidaciji i konzervatorsko restauratorskom tretmanu fresaka u lukovima glavnog broda katedrale sv. Tripuna u Kotoru. Osim 12 novootkrivenih svetiteljskih likova sa sačuvanim natpisima, obrađeni su i pojedinačni fragmenti fresaka na zidovima, prozorima i stupcima Katedrale, kao i ostaci fresko-dekoracije u njenoj sakristiji i relikvijaru. Izuzetno složen i obiman konzervatorski poduhvat ostvarila je na zaštiti veoma oštećenog

(ikonostasi). Jasminka Grgurević je i autor više stručnih tekstova iz oblasti konzervacije. Tokom 2000. godine u organizaciji Norveškog naučnog i tehnološkog univerziteta iz Trodhajna završila je „Internacionalni kurs tehnologije konzervacije drveta“ u Norveškoj i specijalistički kurs „Savremene metode konzervacije slika“ u organizaciji Udruženja Reantika, a po programu Geti instituta za konzervaciju iz Los Angelesa i Kraljevske Danske akademije Ilijepih umjetnosti iz Kopenhagena.

Udruženje Reantika iz Be-

Razgovor s Mirašem Martinovićem o Boki, literaturi i drugom izdanju njegova romana „Teuta“

U BOKI PRISLUŠKUJEM EHO STOLJEĆA

Miraš Martinović, autor mnogih romana, dugo je čekao trenutak da napokon stigne u sanjanu Boku. Došao je i nije se pokajao. Postao je pravi Bokelj, što najbolje dokazuje to što ga sugrađani zovu zemljakom. Prošle godine ugodno je iznenadio romanom „Teuta“, a već ovih dana pojavilo se novo dopunjeno izdanje.

Miraš Martinović autor je desetak romana u kojima se uglavnom bavi temama iz prapovijesti i antike. Spomenut ćemo samo neke: „Posljednji Eshilov dan“, „Vavilonski mudraci“, „Putevi Pelavise“, „Otvaranje Agruvijuma“ i „Teuta“. Roman „Teuta“, čija se radnja događa u starome rimskom gradu Risiniumu, u kratkom je vremenu doživio dva izdanja. Prvo je objavljeno u srpnju prošle godine, rasprodano za četiri mjeseca. Ovih je dana „Geopoetika“ iz Beograda objavila dopunjenu „Teutu“. Miraš Martinović rado se odazvao razgovoru za *Hrvatski glasnik*.

U Boku kotorsku došli ste s kontinenta i ostali ovdje. Ovaj kraj Vas je zaista fascinirao i oduševio. Zašto?

Na pitanje koje mi mnogi postavljaju najčešće odgovaram Braudelovom konstatacijom kojom on počinje predgovor svoga kapitalnog djela „Mediterran“: „Ja sam strasno volio Mediteran, nesumnjivo stoga što sam došao sa sjevera, kao i toliki drugi i poslije tolikih drugih.“ Da nije tako, ni ja ne bih strasno zavolio more i krajeve pokraj njega. Ne bih uočio sve njegove pluralizme, otvorenost, komunikacije, slojevitost i svu kompleksnost i kompetentnost, niti svu dramaturgiju koju more nosi. Ne bih uočio sve civilizacijske tragove koji su ostali utisnuti na ovim obalama. Onaj iskonski zov, koji more nosi sa sobom, ne bi otvorio druge prostore i vremena. Ne bih imao ključ koji je zato potreban. Da nisam došao na more, sigurno bih

ostao neostvaren i u smislu i na način kako se zapravo ostvarujem. Ta žudnja i želja za civilizacijskim slojevima, palimpsestima, koja su ostvarila stoljeća kao svjedočanstvo o sebi, ljudima koji su u njima živjeli, stvarali i sanjali, ostala bi neostvarena. Još jednom citiram Braudela: „... *Mislim da je more, ovakvo kakvo se želi vidjeti i voljeti, najvažniji mogući dokument o minulom životu.*“

Sretan sam što to mogu reći da se s dolaskom na ove obale ostvarujem u najboljem smislu te riječi, osluškujem eho bivših stoljeća – pretačem ih u sadržaje svojih knjiga. Udahnjujući im nove živote, onima koji su se u njima ostvarili. Na stranicama mojih knjiga bude se davno usnuli i zaboravljeni svjetovi, unutrašnja mora, snovi ovih koji su nekada živjeli, sanjali i hodali ovom zemljom. Došavši na ove obale postao samo glasnik tih minulih stoljeća, medij kroz koji se ostvaruje nešto što

je samo naizgled prošlo, budući da sve što se makar jednom, bilo gdje i bilo kada, dogodilo stalno živi i ima svoj eho u nama, onima koji su nam prethodili i onima koji dolaze. Moje su knjige zapravo eho prošlosti koja postaje stvarnost sadašnjosti i nagovještaj budućnosti.

Ja sam kao mlad imao jedan san, a to je da živim u nekom starom, drevnom gradu, s pločnicima koji su dodirnula stopala mnogih naraštaja, tamo gdje su se čuli mnogi jezici, gdje su se kulture, običaji, navike, mentaliteti sreli i isprepletali na najčudesniji način.

Odlučivši se za život na moru, došli ste u Boku?

Da, došao sam u bogomdan i dugo sanjani ambijent, Sinus Rizonicus (tako su antički pisci zvali zaljev), na tu 99 kilometara dugu obalu. Prvi civilizacijski znak je na obodu špilje u Lipcima, gdje su nacrtani jeleni, svastike i jedan brod, što predstavljaju prvi kom-

plet prapovijesne umjetnosti na prostorima Balkana. I kao da sam se našao na mjestu, prostoru i ambijentu, koji je ustodušio moje snove, želje, htijenja, namjere. Sve se ostvarilo odjednom, mnogi vidici, kompleksi, mora, mnoge obale, čitavi oceani. Oceani prošlosti i budućnosti. Sve što se dogodilo bilo gdje, na bilo kojoj obali, u bilo kojoj civilizaciji, ovdje je ostavljalo tragove, milenijske, prepoznatljive, autentične. Sa svojom raznolikošću i obiljem, neponovljivim jedinstvom koje se očituje na ovom fjordju, jedinstvenom u srcu Mediterana, gdje su se srele i ispreplele boje mora, neba i planina koje zadiru u njegovu dubinu, neponovljive, jedinstvene, ja bih rekao naše bokeljske, ali i za sve otvorene i svačije, univerzalne. U takvom ambijentu, prirodni su svi pluralizmi, tolerancije, razumijevanje i poštovanje. Ali ne samo ti primjeri kroz koje se očituje tolerancija, širokogrudnost. Prirodno je

što je tako, civilizacijska zbivanja koja su zapljuskivala bokeljske obale, učinila su da se u ljudima koji žive na njima, od pamtiviljeka, stvore svi preduvjeti zajedničkog suživota, poštovanja i razumijevanja.

Ovdje Vas s pravom zovu bokeljskim piscem?

Meni taj predznak veoma godi i doživljam ga kao veliki kompliment. Predznak bokeljski predstavlja svu civilizacijsku sveobuhvatnost koju sam donekle već objasnio. Mikroprostor koji zahvaća Boka kotorska, zapravo je čitav planet – univerzum. I ja se u njemu osjećam kao svoj na svome. Ne vjerujem da bih našao idealnije mjesto. Kada ovo kažem ne poričem druge lokalitete, kojih u civilizacijskom smislu i kompleksnošću svakako ima, i to ne malo. Ali podrazumijevajući šapat tla kao bitan preduvjet, na koje mora računati svaki autentični pisac, kvalifikacija koju sam izrekao, u tom smislu i s tom naznakom. Govor zemlje je veoma bitan, i ako se on ne osjeti i ne pretoči u djelo, svakako će ostati bez onih životnih sokova koji mu jamče i omogućavaju trajnost. Jednom mi je **Borislav Pekić** rekao, a nakon što sam mu pričao da ću napisati romane čija će se radnja događati u Ateni, Rimu, Babilonu, središtima civilizacije, da nema potrebe da idem tako daleko, ako već postoji ova obala i ovaj prostor koje su zapljuskivali valovi što su zapljuskivali i stare gradove. Pođite s ovih obala, savjetovao mi je tada Pekić, prema Babilonu, Ateni i Rimu. Bit ćete autentičniji. I to je prirodan tok. Shvatio sam to, ne tada, već mnogo godina poslije, s nekim iskustvom i vremenom koje je vjerojatno bilo potrebno za takvo shvaćanje. I krenuo sam odavde. I ubuduće ću kretati. Ove obale bit će moja pokretna i polazna točka. S njih ću uvijek kretati, ali ću im se i uvijek i vraćati.

Što nam novo spremate?

Više knjiga. Ciklus romana s ovim prostorom kao

okvirom radnje počeo sam prije više godina romanom „Via Cadema“ ili „Kadmejski put“. Za to mi je poslužila legenda o Kadmu i Harmoniji i njihovu dolasku u ove krajeve kod naroda Eheleje. Ta prva knjiga, tko zna zašto, još uvijek mi nije objavljena. Tu je i kraći roman „Vaza iz Rizona“, koji se bavi sudbinom jedne vaze, razbijene, čijih je pedeset komada pronađeno na Carinama u Risnu (nađeno i ponovo sastavljeno) i to je u

Više to pripisujem Teuti, njezinoj moći i magiji, njezinoj ličnosti i auri kojom je obavijena, a koja nad ovom zemljom treperi gotovo već dvadeset tri stoljeća. Njezinim stalnim i novim ostvarivanjima, kroz priče i legende, kroz maštu naroda koji živi na ovoj zemlji. Ta njezina potreba da traje i da se reinkarnira. Osuđena je da vječito traje. Moja knjiga je samo još jedna njezina reinkarnacija. Jedna od bezbroj. U svakom vremenu ta se žena

ba osjetiti posebnim osjetilom. Ono se najčešće ne vidi od dnevnih i svakodnevnih stvari i događaja. To se trajanje samo osjeća, možda bolje reći predosjeća i naslućuje. I Teuta je vječito naslućivanje, nagovještaj nečega što je stalno prisutno, a istodobno neuhvatljivo.

Novo izdanje donosi i određene novine?

Ja bih rekao znatne. Knjiga je za gotovo trećinu opširnija od prethodne. U dodatku donosim Teutinu ispovijest, u kojoj ona govori o svojoj drami, drami svoga naroda i vremena u kome je živjela, zapisujući njezine pergamene koji su pronađeni u jednoj špilji u zaleđu Rizona. To daje knjizi posebnu dimenziju, posebnu draž i autentičnost. Uz to nova Teuta je u novom ruhu, s risanskim Hipnosom na koricama, kao i autentičnim amblemom podneblja i bitnim civilizacijskim znakom na koricama, kroz koji se na najbolji način očituje duh mjesta. A Risan ima svoj duh, duh mjesta, u smislu kako ga definira i osjeća Laurence Darel, što je privilegij samo izuzetnih mjesta u mini prostoru.

Moram na kraju, dragi Tomo, reći, neka i to ostane zabilježeno, da su mi tvoje legende o Teuti, koje si sakupio i oblikovao, a bit će uskoro objavljene u tvojoj knjizi, bile i te kako od pomoći. One su mojoj mašti davale krila, bile su neodoljiv zov koji sam slijedio, ključ kojim sam otključavao stoljeća i u svakom od njih nalazio po jednu Teutu. Umnoženu sliku one prve i prave. A svaka Teutina pojava je autentična. Posebno se sjećam onog kotorskog jesensko-zimskog kasnog popodneva kada si mi dao svoje još neredigirane legende o Teuti i punim srcem rekao da ih mogu upotrijebiti kako želim. Nadam se da nisam iznevjerio ni Tebe ni dosadašnje i buduće čitaoce ove, meni posebno važne i drage knjige.

Razgovarao: T. Grgurević

Ilirska Kraljica Teuta, viđena okom umjetnika

metaforičnom smislu moja poetika, bit svih mojih duhovnih stanja i događaja... Uz sve te knjige i usporedo s njima nastaje jedna – kao sinteza svega, okosnica, vertikalna, a to je „Neotkrivena zemlja“. I to je još jedna u tom ciklusu. I da sve ne otkrijem. Kao ideje, u naznakama, zabilješkama, postojbe i druge moje knjige. Ali, za sada u mašti i snovima, planovima.

U samo nekoliko mjeseci pojavile su se dvije knjige o Teuti. Kako to objašnjavate?

javi u svom uvijek nepovnljivom liku i obličju. I u ovoj se knjizi javila. Ona je zapravo, vjerujem, postala neumitan kod koji se obnavlja iz stoljeća u stoljeće, a koji u sebi nosi pojam ljepote. Taj kod hoće, želi i traži svoja uvijek drugačija ostvarivanja. Moja Teuta je jedno od tih bezbrojnih ostvarivanja ilirske kraljice čija je prijestolnica bila na ovom prostoru, u Rizonu, mjestu koje ima svoj duh i povijest. A mene upravo zanima to dugo trajanje, sporo protjecanje, koje tre-

Država ne odustaje od gradnje regionalnog odlagališta na Lovanji

POLICIJA I SUD PROTIV LEGITIMNIH VLASNIKA

Priča o izgradnji „privremenog regionalnog sanitarnog“ odlagališta smeća iz Kotora i Budve na Lovanji, u blizini tivatske zračne luke, mjesecima ne silazi sa stupaca crnogorskog tiska. Mediji sa zanimanjem prate borbu mještana kotorskog naselja Kavač i tivatske Gradiošnice, čije su kuće i imanja najbliže novom odlagalištu koje se gradi na njihovu privatnom i zemljištu u vlasništvu crkve svetog Eustahija iz Dobrote, i državnih institucija Crne Gore koje pošto-poto žele regionalno odlagalište izgraditi na pragu Tivta i u srcu nekadašnje bokeljske žitnice – Tivatskog polja.

Protivljenje izgradnji odlagališta na Lovanji logičan je slijed iznimno lošeg iskustva koje su Kavčani i Gradiošničani imali s državom jer se „privremeno, na nekoliko godina“ korištenje obližnjeg Sinjareva kao odlagališta smeća iz općine Kotor pretvorilo u bacanje svega i svačega na imanja privatnih vlasnika više od deset godina, čemu su se na kraju, osim komunalaca iz Kotora, pridružile i njihove kolege iz Tivta i Budve. Svi apeli mještana i zabrinute bokeljske javnosti da će ekološka bomba na Sinjarevu pogubno djelovati na najbližu okolicu, slijed obližnjeg izvorišta Topliš, uvalu Solila koje je prirodno mrijestilište ribe, ornitološki rezervat i prostor

za marikulturu, ostali su bez odjeka pa su mještani uz potporu Europskog doma iz Tivta proteklog ljeta u dva navrata organizirali višednevne blokade Sinjareva. Taj opći komunalni kolaps u Kotoru i Budvi i djelomice u Tivtu, mjerodavni iz crnogorske državne vlasti iskoristili su da kao novi argument „u vatru“ protiv nezadovoljnih mještana ubace i priču o ugrožavanju „viših državnih interesa i mogućoj propasti turističke sezone“, pa su Kavčani i Gradiošničani popustili i uklonivši potkraj srpnja rampu sa Sinjareva pokazali dobru volju za rješavanje problema.

Sporazum koji je postignut na pregovorima s potpredsjednikom crnogorske Vlade **Branimirom Gvoz-**

denovićem i ministrom turizma **Predragom Nenezićem**, sa stajališta nezadovoljnih mještana Kavča i Gradiošnice te aktivista NVO-a koji su bili uključeni u ovaj problem, uopće nije poštovan, a država je arogantno prešla i preko svih upozorenja da Lovanja nije pravo mjesto za budućće, makar i privremeno regionalno odlagalište. To je dovelo do nove blokade na Sinjarevu u rujnu prošle godine, koja se proširila i na susjednu Lovanju gdje je Javno poduzeće „Regionalni vodovod“ iz Budve počelo graditi regionalno odlagalište smeća. Argumenti protiv Lovanje kao odlagališta smeća iz triju gradova, koje bi u tri godine moralo „progutati“ oko 60 tisuća tona smeća a koji su

iz Tivta, Kavča i Gradiošnice, nisu razmatrani i umjesto toga pojavili su se radnici „Integral inženjeringa“ i otpočeli radove, a ubrzo je stigla i policija koja je u nekoliko navrata intervenirala i onemogućila mještane da spriječe uzurpaciju svojih imanja. Buldožere i policiju na Lovanji nisu zastavile barikade, mirni prosvjedi mještana, sudski sporovi pokrenuti u međuvremenu protiv države, peticijska Europskog doma, koju je potpisalo oko tri tisuće Tivćana, niti ugledni katolički svećenik i intelektualac don **Branko Sbutega**, koji je zbog prosvjedovanja na Lovanji u dva navrata bio uhićen i osuđen na novčanu kaznu pred sudom u Kotoru.

Dojam je da je sudska vlast u svemu postupila po

Don Branko Sbutega okružen policajcima i novinarima na Lovanji

onoj narodnoj „dobro jutro, narode, na sve četiri strane“ jer je prihvatila tužbu mještana i Kotorske biskupije da je zemljište na Sinjarevu njihovo vlasništvo te je komunalcima Kotora, Tivta i Budve službeno zabranila korištenje tog odlagališta koje je ionako izvan upotrebe zbog blokade. S druge strane, utvrđeno je da sporna parcela 943 na Lovanji, preko koje vodi put do novog odlagališta, ne pripada državi kako su tvrdili u Regionalnom vodovodu i Općini Kotor, već 14-torici mještana Kavča i Gradiošnice. Parcela 651 proglašena je vlasništvom SO Kotor jer, navodno, crkva svetog Eustahija, koja je višestoljetni vlasnik tih oko 60 tisuća četvornih metara zemljišta, nije na vrijeme poduzela određene pravne radnje kojima bi dokazala vlasništvo. Čak je i ta odluka poslije izmijenjena jer je Osnovni sud prihvatio pritužbu „Regionalnog vodovoda“ i dopustio mu korištenje tek izgrađenog prilaznog puta preko privatnog zemljišta na parceli 943. No zabranio mu je „otuđenje i opterećenje“ te parcele, ali i pristup mještanima kao legitimnim vlasnicima. To je dovelo do toga da vlasnici nemoćno promatraju kako im bageri prekopavaju posjed, a radnici „Integrala“ sijeku šumu uz trasu buduće ceste. Stoga su najavljene nove kaznene tužbe protiv države, a mještani Kavča i Gradiošnice najavili su da će se povodom „slučaja Lovanja i drastičnog kršenja ljudskih, ekoloških i imovinskih prava građana“ tužbom obratiti i Međunarodnom sudu za ljudska prava u Strasbouru. U sjeni priče o kršenju ljudskih prava, koja osim zanimanja Crnogorskog helsinškog komiteta i još nekoliko NVO-a nije izazvala šire reakcije čiji je izostanak posebno vidljiv kada je u pitanju naprimjer misija OESC-a u Crnoj Gori, ostale su nepobitne činjenice o ekološkoj štetnosti odlaganja 60 ti-

suća tona smeća u srcu Boke, na lokaciji koja je svim urbanističkim planovima bila predviđena za turističke sadržaje poput golfterena ili žičare. Na to se od crnogorskih državnih ustanova više gotovo nitko ne osvrće jer je s najvišeg mjesta u državi poručeno da je „projekt deponija Lovanja veoma važan za buduću i financijski mnogo obilniju suradnju Crne Gore sa Svjetskom bankom kao donatorom tog projekta“.

I sam predsjednik Crne Gore **Filip Vujanović** u tom je kontekstu govorio o „bivšim vlasnicima“ zemljišta na Lovanji, kojima ona nikada nije oduzeta ili otkupljena, a koji moraju „prepoznati širi državni interes“ i vjerojatno se pomiriti s izgradnjom odlagališta u neposrednoj blizini svojih domova. Logična pitanja tipa kako je

Općina Kotor mogla izdati građevinsku dozvolu za regionalno odlagalište smeća kada za svaki objekt veći od tisuću četvornih metara dozvole može izdati jedino Ministarstvo urbanizma, kako se uopće može graditi takvo odlagalište kad zakon ne poznaje termin privremenog odlagališta i gdje je ekonomska logika u uništavanju smećem jedne lokacije da bi se nakon tri godine sve to ponovilo na drugome mjestu, padaju u vodu pred odlučnošću države da „progura“ projekt Lovanje, ne pitajući za cijenu i posljedice. Osim onih ekoloških, povrijeđenog dostojanstva i imovine mještana ovog dijela Boke, ostaju i mnogo teže posljedice odnosno presedani – vrlo će teško, naime, političari ubuduće Tivčanima i dijelu Kotorana objasniti zašto je država na njihov

prosvjed jurišala svom sudsko-policijskom silom, a istodobno s druge strane zaljeva u Zelenici legitimne, ali mnogo radikalnije prosvjednike protiv izgradnje silosa za cement „počastila“ dolaskom ministra urbanizma **Bore Vučinića**. Zeleničani su od vlasti dobili obećanja da se silos neće graditi dok se ne podvrgne reviziji čitav postupak izdavanja dozvole o njihovoj gradnji koju su, usput rečeno, izdala mjerodavna tijela. Kavčani i Gradiošničani se ne mogu izboriti ni deklarativno za takvu reviziju, već samo gledati kako policajci od njih brane njihova imanja na Lovanji. Po svemu sudeći Crna Gora iste stvari „mjeri različitim metrom“ i „svi su ravnopravni, ali ima i ravnopravnijih“ što bi rekao George Orwell.

Siniša Luković

Pomoć „Jugoremedije“ iz Zrenjanina katoličkoj i pravoslavnoj crkvi u Tivtu

LJEKOVI I NOVAC

Glavni direktor tvornice lijekova „Jugoremedija“ iz Zrenjanina primarijus dr. **Aleksandar Radovanović** u Tivtu je 25. veljače razgovarao s čelnim ljudima humanitarne organizacije Caritas kotorske biskupije i Srpske pravoslavne crkvene opštine tivatske o mogućnostima pomoći te kompanije predstavnicima katoličke i pravoslavne crkve u najmanjoj bokeljskoj općini.

„Jugoremedija“ stalno pomaže raznim društvenim i crkvenim organizacijama. Donacijama podupiremo i gradnju, odnosno obnovu brojnih pravoslavnih i katoličkih crkava u Zrenjaninu, Beogradu i Nišu“, kazao je tim povodom dr. Radovanović dodajući da je njegov boravak u Tivtu bio i prigoda da uspostavi kontakte s predstavnicima ovdašnjih vjerskih zajednica.

Prema njegovim riječima, „Jugoremedija“ će za početak Caritasu kotorske biskupije darovati lijekove iz svoga proizvodnog programa u vrijednosti od tisuću eura, a isto toliko u novcu dobit će Srpska pravoslavna crkvena opština tivatska kao prilog za izgradnju parohijskog doma kod crkve svetog Save u središtu grada.

Primarijusu Radovanoviću na donaciji je zahvalio lastovski župnik i direktor Caritasa kotorske biskupije don **Ivo Čorić**, naglašavajući da je toj humanitarnoj organizaciji veoma važna takva vrsta pomoći.

„Podsjećam da smo u protekle četiri godine lijekovima koje smo dobivali od raznih darovatelja iz inozemstva, posteljinom, medicinskim materijalom, instrumentima i opremom pomogli gotovo svim zdravstvenim ustanovama i bolnicama u Crnoj Gori. Uz ostalo, podijelili smo i oko 150 specijalnih bolničkih kreveta s električnom regulacijom, a tivatskom Domu zdravlja rentgenski aparat“, kazao je don Čorić, ističući da je otvaranje suradnje Caritasu s jednim od najvećih proizvođača medikamena u Srbiji i Crnoj Gori time još važnije.

Siniša Luković

Aktivnost „Hrvatske čitaonice“ u Donjoj Lastvi

DO DOMA VLASTITIM NOVCEM I TRUDOM

„Hrvatska čitaonica“ osnovana je u Donjoj Lastvi, 1899. godine, prestala sa rada 1929. godine. Odigrala je značajnu ulogu na prosvjeđivanju i mobiliziranju hrvatskog puka na ovim prostorima. Veoma bogatu aktivnost „Hrvatska čitaonica“ je pokrenula neposredno nakon I. svjetskog rata, o čemu govori sačuvana knjiga zapisnika u kojoj su podaci o održavanju skupština čitaonice i sjednica Odbora za izgradnju Doma. O aktivnostima na izgradnji Doma brinuo se poseban Odbor čiji je predsjednik bio dr. Antun Mahlovec. U cilju obezbjeđivanja sredstava organizovane su priredbe, tombole, lutrije. Dom je završen 1902. godine

Hrvatska čitaonica u Donjoj Lastvi osnovana je potkraj XIX. stoljeća, a njezino je djelovanje odobrilo kotorsko poglavarstvo 12. kolovoza 1899. godine pod brojem 276. Odobrenje je dostavljeno don **Đuri Stjepčeviću** kao suosnivaču čitaonice i višegodišnjemu tajniku. Iako ima malo podataka i spoznaja o radu čitaonice, pouzdano se zna da je čitaonica imala tamburaški zbor, knjižnicu i društvene prostorije u dijelu župne kuće – kanonike. Priredbe su organizirane na otvorenome pokraj crkve svetog Roka i u kavani „Baziličko“ sve do otvorenja društvenog doma 1932. godine. Prva skupština „Hrvatske čitaonice“ nakon Prvoga svjetskog rata održana je 1919. godine, a njezin predsjednik bio je **Antun Ivović**, poslodavac i posjednik rodom iz Gornje Lastve. On je bio sin **Mate Tripe Ivovića** (zvanog Lastavica), višegodišnjeg barjaktara Bodeljske mornarice i načelnika lastovske općine 1871. Antun Ivović sudjelovao je u gradnji pruge na Bliskom istoku, a posjed u Donjoj Lastvi kupio je početkom XX. stoljeća od lastovske obitelji Zmajević. Na posjedu je formirao park, izgradio ribnjak i uredio vilu „Viktorija“, koja je nakon Drugoga svjetskog rata preuređena u hotel „Park“, a srušena nakon katastrofalnog potresa 1979. godine. Antun Ivović bio je akcionar i osnivač ciglane „Račica“ u Tivtu. Umro je iznenada 1919. godine, a na dužnosti predsjednika Hrvatske čitaonice naslijedio ga je doktor **Antun Mahlovec** i uspješno je obna-

šao do 1929. godine. Od 1919. do 1926. godine obavljao je i dužnost načelnika općine Lastva.

U sljedećih deset godina u upravu „Hrvatske čitao-

Marović, Krsto Perušina i Frano Perušina, a za revizore **Marko Tomičić, Anton Ucović, Špiro Perušina, Josip Škanata i Đuro Tomičić**.

do 1923. godine. Na glavnoj skupštini čitaonice 23. ožujka 1919. godine sagledano je stanje i obveze „Hrvatske čitaonice“ u kulturno-prosvjetnom napretku u općini. Ocijenivši da prostorije čitaonice ne odgovaraju potrebama ni duhu vremena, Lastovljani su pozvani da složno i dogovorno izgrade nove prostorije koje će biti na diku mjestu, a na čast i ponos potomstvu. U raspravi o gradnji društvenoga doma bilo je više prijedloga: da se dograde postojeće prostorije, da se grade nove, tj. dom s velikom dvoranom i nekoliko soba, da dom bude iznad puta ili pokraj župne kuće – kanonike. S obzirom na to da je zemlja iznad puta bila preskupa, odlučeno je da se novi dom gradi pokraj župne kuće – kanonike. Najviše se raspravljalo o tome kako osigurati novac i nabaviti materijal za gradnju doma. Na spomenutoj skupštini blagajnik je izvijestio da čitaonica raspolaže sa samo 245 kruna te da je na karnevalskoj večeri koju su organizirali tamburaši Lastve i Tivta u korist čitaonice prikupljeno 1475 kruna. U toku rata članarina nije sakupljana, pa je skupština zaključila da se počne sakupljati i da se poveća na 5 kruna mjesečno. Za člana utemeljivača dogovoren je iznos od 500 kruna. Formirana je i zlatna knjiga za upis darodavaca za djelatnost čitaonice i izgradnju doma. Radi organizacije poslova za osiguranje novca, nabavku materijala i izgradnju doma osnovan je odbor u čijem su radu sudjelovali: Antun Ivović, ing. **Josip Večernik**, don **Đuro Perušina**, kap. Tripo

Tamburaški zbor „Hrvatske čitaonice“ u Donjoj Lastvi, 1912. god.

šane“ birani su: za potpredsjednika **Frano Mihonek** i **Luka Lukšić**, za tajnika don **Tripo Luković**, don **Đuro Perušina** i **Frano Perušina**, za blagajnika kap. **Tripo Matković**, za zamjenika **Ivo A. Stjepčević**, za knjižničara **Krsto**

Veoma bogatu aktivnost „Hrvatska čitaonica“ pokrenula je nakon završetka Prvoga svjetskog rata, što se može vidjeti u knjizi zapisnika sa skupština čitaonice i sjednica Odbora za izgradnju društvenoga doma za razdoblje od 1919.

Matković, **Mirko Bakočević**, **Tripo Nikolić**, Špiro Perušina, Frano Perušina, Krsto Perušina, **Anton Petković**, **Rikardo** i **Roberto Kubiček**, dr. **Antun Mahkovec** i don **Tripo Luković**. Za predsjednika odbora izabran je dr. Antun Mahkovec, za potpredsjednika Rikardo Kubiček, za tajnika don Tripo Luković, a za blagajnika kap. Tripo Matković. Molbe za pomoć u izgradnji doma upućene su Arsenalu i Lageru u Tivtu, Ministarstvu mornarice u Zagrebu, Pokrajinskoj vladi u Splitu, iseljenicima u Americi i drugim državama. Radi osiguranja sredstava organizirane su priredbe, tombole, lutrije, kavane prigodom raznih proslava, posebno na dan sv. Roka.

Nakon opsežnih priprema projekt s troškovnikom izradio je inženjer Josip Večernik. Osmog listopada 1922. godine blagoslovljen je temeljni kamen i u te-

Otisak pečata „Hrvatske čitaonice“

melje ugrađen pergament mjesnih vlasti. Nakon pozdravnoga govora predsjednika dr. Antuna Mahkovca poslove kume obavila je **Viktorija Fažo**, rođ. **Ivović**, zastupajući svoju majku **Mariju**, udovu p. Antona Ivovića. Na svečanosti je Tivatska glazba priredila koncert, a tog dana sudionike svečanosti prevezio je parobrod od Kotora do Lastve. Zidarske i pomoćne radove obavljali su Lastovljani. Preuzimala se obveza za rad, a tko nije mogao raditi ili je bio spriječen uplaćivao je nadnicu. Izdane su i obveznice u vrijednosti od 100 kruna za nadnice radnicima, čak i djeci, a koje bi se poslije kad bi se novac nabavio isplaćivale. Od Hrvatske štedionice Donja Lastva uzet je kredit i pozajmica. Predračunska vri-

jednost doma bila je oko 80.000 kruna, što je za malu lastovsku općinu bio velik novac. Nakon deset godina gradnje, iako nije bio dovršen i s dugom od 250.000 dinara, dom je otvoren 1932. godine. Upravljanje domom preuzelo je Prosvjetno društvo „Jugoslovenski dom“ Donja Lastva koje je osnovano 1930. godine umjesto Hrvatske čitaonice. Predsjednik je bio dr. Antun Mahkovec, potpredsjednik **Luka Lukšić**, a tajnik **Josip Talijić**.

Društvo je početkom 1930. godine imalo 43 člana. Uz „Hrvatsku čitaonicu“ u tom vremenu u općini Lastva djeluju i „Hrvatski sokol“ do 1930. godine, a poslije „Jugoslovenski sokol“; Hrvatsko tamburaško društvo „Napredak“ iz Gornje Lastve od 1919. godine, koje je u svom sastavu imalo tamburaški zbor, dramsku sekciju i knjižnicu; Pjevačko društvo „Ljudevit Gaj“ – Lastva osnovano 1935. godine, u sklopu kojeg je djelovao muški zbor i dramska grupa. Vaterske utakmice Plivačkoga sportskog kluba „Gusar“ i nogometnoga sportskog kluba „Vešebit“ registrirane su od 1937. godine.

Lastovljani su kao mornari i časnici od davnina sudjelovali u nastupima i proslavama Bokeljske mornarice, a posebno na dan sv. Tripuna u Kotoru i 15. svibnja u Perastu.

U Lastvi su se posebno slavili Sv. Rok, Spasovo, Sveti Vid i Mala Gospa. U tim prigodama uz crkvene svečanosti organiziralo se natjecanje u gađanju kokota, tombola, lutrija, koncerti tamburaša, krabuljni ples i kazališne predstave. Proslave su se uglavnom organizirale na otvorenome uz jelo i piće. I za današnje uvjete to je bio veoma bogat i sadržajan društveni, kulturni i sportski život.

Nažalost, danas dom umjesto za kulturne potrebe služi kao skladište. Započeta obnova nakon potresa 1979. godine ni nakon više od dvadeset godina nije završena.

Andelko Stjepčević

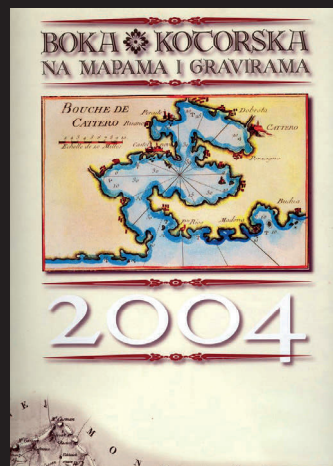
Zanimljiv projekt NIP „Gospa od Škrpjela“ – Perast

KALENDAR – BOKA KOTORSKA NA MAPAMA I GRAVIRAMA

Potkraj prošle i početkom ove godine, kako je to uobičajeno, na tržištu su se pojavili brojni kalendari raznih državnih i privatnih tvrtki, ustanova i udruga. Svim je kalendarima zajedničko, što je također uobičajeno, da se nije vodilo računa o njihovu umjetničkom kreiranju. Uostalom, to i nije iznenađenje jer se na taj način radi desetljećima.

A kako bi kalendari trebali izgledati pokazala je i ovoga puta Izdavačka ustanova „Gospa od Škrpjela“ iz Perasta. Slobodno se može reći da je njezin kalendar, formata 46 x 32 cm, pravi atlas starih karata.

Na naslovnoj stranici su dvije karte: Bokokotorskoga zaljeva i Jadranskoga mora. Na unutrašnjim stranicama su: karta Panonije i Ilirika – Abrahama Orteliusa, Antwerpen 1590., nova topografska karta Boke kotorske, Crne Gore i Albanije – Tripo Smekija, Venecija 1785. godine, Boka kotorska – Antona Zambela, Venecija 1716. Kotor – Giovanni Battista Franco i Giuseppe Rosaccio, Venecija 1598., topografski prikaz Boke kotorske – Vincenza Coronellija, Venecija 1685., Perast – Vincenzo Maria Coronelli, Venecija 1685., karta Boke kotorske – Ambroise Tardieu 1824., napad venecijanske flote na Herceg-Novi s prikazom Boke kotorske – Giovanni Francesco Camocio, Venecija 1574., karta zaljeva i okolice Kotora – Jacques Nicolas Bellin, Pariz 1871., Herceg-Novi i Kotor – Vincenzo Maria Coronelli i Pietro Garzoni, Venecija 1706., karta Boke kotorske – Jozef Ru, Marseille 1764., Kotor, C. Koracoaj Giacopelli Lit.

Sve objavljene karte imaju i posebnu umjetničku vrijednost. Don **Srećko Majić**, u ime izdavača, sa suradnicima je ponudio Bokeljima zaista vrijedan kalendar, koji je rasprodan čim se pojavio.

Predlažemo don Srećku Majiću, koji se i dalje brine o izdavačkim pothvatima „Gospa od Škrpjela“, da tiska poseban atlas vrijednih karata, mapa i gravura uz prigodne podatke o autorima. Takav atlas poželio bi u svojoj biblioteci svaki građanin ovoga kraja i mnogi ljubitelji starina ma gdje živjeli.

Tomo Grgurević

Karnevalske svečanosti organizirane širom Boke

KRIVCI ZA SVE RUŽNO ŠTO NAM SE DESILO PASANE GODINE SPALJENI NA LOMAČI

Karnevalske svečanosti ove godine organizirane su širom Boke kotorske. Organizatori su se potrudili da posjetiteljima priušte pravo zadovoljstvo. Kotor je u svemu tome prednjačio, ali isto tako sve pohvale treba uputiti i organizatorima u Donjoj Lastvi, Prčanju i Herceg Novom.

KOTORSKI KARNEVAL DUPLIKAT KLONOVIĆ

„Udruženje fešta“ je i ove godine ponudilo veoma bogat i raznovrstan karnevalski program. Mjesec dana veljače bio je ispunjen raznim priredbama.

Na otvaranju karnevalskih fešta 6. veljače na gradskom trgu učestvovala su gradska glazba, brojne mažoretke, klape „Bokeljski mornari“ i „Bisernice Boke“ a instrumentalno-vokalni sastav „tri kvarta“ zabavljao je brojnu publiku do kasno u noć uz veliki vatromet.

U hotelu „Fjord“ održana su dva maskenbala, koja su po brojnosti i kvalitetu maski prevazišla ranije. Ocjenjivačkom sudu nije bilo lako opredijeliti se za najbolje. Prava je šteta što Kotor nema prikladnu dvoranu, jer je sala hotela „Fjord“ mala i neuslovnata. Veliki trud organizatora je zbog toga devalviran, a mnogobrojna publika nezadovoljna.

U okviru karnevalskih svečanosti održana su dva dječja maskenbala različitih uzrasta. Oba maskenbala su bila dobro posjećena, a dobro su se zabavile i mame i tate. Brojne dječije maske su garancija kontinuiteta karnevalskih običaja i tradicije. Dječija fešta se završila velikim dječijim karnevalom uz brojne dječije maske i figure iz Diznilenda. Na gradskom trgu održalo se suđenje lutki SNJEŽANA za sve ono što je djeci uskraćeno. Sud je osudio lutku na popravni ispit. Djeci su podijeljene brojne nagrade a zatim se igralo i plesalo do marak.

Ove godine organizirana je na Pjaci od kina veoma uspješna karnevalska papalada „ala maka“, a na Pjacu od stare pošte, kapo karnevala **Jovica Martinović**, podizanjem zastave na palati Pima najavio je takmičenje u pripremanju karnevalske „njokade“, koja se odvijala ispred restorana

Plagenata do ljetnog bazena Primorac, bila je ispunjena maskama, mažuretkama, limenim glazbama iz Kotora, Herceg Novog i Baošića, a kiša, grad i sunce su se smjenjivali. Ipak se sve dobro završilo. Povorka je krenula sa zakašnjenjem, narod se vratio na ulice i rivu, isprativši karnevala

Da li ovaj plače što smo na niske grane pali,

A drugi smije što smo zadnje pare za kladenje dali?

Jeli ovaj tužan zbog nedavne prošlosti slavne,

Ili se ovaj smije zbog dvije crkve pravoslavne“...

Kao i svake godine na dan karnevala izašao je iz tiska satirično humoristički list „Karampana“, čiji je prvi broj tiskan davne 1926. godine.

Već četvrtu godinu tiska se i humoristički list „Čakulona“ koju su osnovali Muljani 1886. godine u povodu osnivanja prvog društva Karnevala na Mulu. U njoj je na prvom foju zapisano:

„Dragi moji čitadini i čitadinke; stari i freškisimi Kotorani,

Pasala je evo godina kako sam se prežentala da aloćam što se dešava sa dragim nam i milim Kotorom. Oni od nauke zbore da svake godine tone po nekoliko milimetara. Ma mi se para da je ovaj put deboto potonuo. Ma ne u more no u kanalizaciju. Ne znam da li je korisno da trošim makinu i kartušinu za pisanje jerbo se od prošle godine ništa promijenilo nije. Osim na gore. Oni koji ne vjeruju nek pročitaju foj numero 3. Radije bih ponovo prespavala koju godinu da me nije uvatila nesanića. Od velikih samohvala gradskih roditelja. A i nekih republičkih. Ni više medijske buke ni manjih rezultata. Para se da važi regula što više predstavnika u vrhu vlasti to manji učinak...“

Tripo Schubert

Kotorski karneval DUPLIKAT KLONOVIĆ

„Loco“, a u organizaciji Bokeške kužine i Vlaste Mandić.

U susret velkom kotorskom karnevalu predhodio je „abrum“ ulicama grada Kotora, čiji je zadatak da poziva sve maske da se uključe u karnevalsku povorku i da stvori pravu atmosferu za finale.

22. veljače, dan kada je planirano da se održi karneval, osvanuo je kišovit i prohladan. Završnica karnevalskih fešta morala se odložiti za naredni tjedan, mimo regula. Međutim, vrijeme ni narednog tjedna nije bilo naklonjeno feštađunima. Organizatori nisu imali izbora, završna fešta se morala održati. Ulica od

DUPIKATA KLONOVIĆA do macela gdje mu je presuđeno „spaljivanje na lomaču“ za sve grijeha i lažna obećanja narodu ili kako kaže tužitelj:

„A ne zna se ko je od njih svašta obećavao,

A ko je – kao obično-narod varao,

Ko nam je pred izbore davao brda i doline,

A sve naše nade potopio u morske dubine?

Ko nam je obećanjima punio lobanju,

A ko stvorio od smeća problem-Lovanju?

Je li se ovaj smije što sin oca za grlo hvata,

Ili je ovaj tužan što je udario brat na brat?

PRČANJSKI BEZIMENI KARNEVAL OLI TI GA ANONIMUS

Bolji poznavatelji prošlosti Prčanja govorili su da je prčanjski karneval stariji od kotorskog nekoliko godina. Karnevalska fešta je na Prčanju, kao i u drugim mjestima, održavana prema starom zavjetu u veljači u vrijeme poklada. U prošlosti se „Abrum“ uvijek organizirao tako što bi veliki broj maškara išao uzduž

Prčanjani sprovode ANONIMUSA na suđenje

cijeloga Prčanja, od kuće do kuće, zvao na feštu, šalama i dogodovštinama, intrigirao kuriozne Prčanjske bope, gospodu i ostalo pučanstvo. U karnevalskoj povorci pored karnevala i brojnih maski, išla je i majka Karnevala, koja je kukala i proklinjala suca i porotu, iznoseći njihove šporke rabote. Nakon suđenja i spaljivanje karnevala organizirala se u Domu „Sloboda“ prčanjska „pašticama“ sa prigodnim programom što se zadržalo do današnjih dana. Bile su to altroke fešte u starom Prčanju.

I ove godine jedan broj entuzijasta se pobrinuo da se očuva i nastavi tradicija organiziranja Prčanjske karnevalske fešte.

Karnevalska povorka uz svu pompu, marče kotorske gradske glazbe i mažoretke, krenula je od „Tre sorele“ i ispred doma „Slobode“ objavljeno je suđenje karnevalu ANONIMUSU.

Časni sud je djelao u sastavu: predsjednik suda

dr. prof. mr. Miguelo di falsa Gamba, tužioc, grof Pasing Šot di Lekovina i branitelj Carlota Grmušić. Tužitelj je optužio ANONIMUSA na bazi čula, rekla, kazala!

„Jedan čoeak mi je rek'o jednog dana, na jedno mjesto, pred nekim ljudima, da je ovaj bezimeni karneval učinio to, to i to!“

Braniteljica je napustila suđenje ponižena, uvrijeđena i infotana zbog ovako šporke rabote prema tzv.

zbe iz Đenovića i više od stotinu maskiranih osoba svih uzrasta krenula je iz naselja VII. kvart, obišla cijelo mjesto i stigla na rivu gdje je zasjedao Slavni sud komunitadi lastovske.

„Šporkao je i čistio sve obore, pospremio sa svih trpeza, čakule kupio, u napast uvaljivao sve kontajuči da nam dobro čini. Optužujem karnevala lastovskoga da je kriv što nije kupio ni jednu metlu-drkaču da svako ispred svojih vrata pomete, kriv je što nam je Lovanju išporkao pa čemo od naše lijepe Boke ako Bog da, učinjeti batunicu, držat u nju žabe i zmije, a po onoj našoj staroj – nije zlo za zlo! Nemojte ga žaliti jer ni on vas nije žalio“, optužio je uz ostalo karnevala CARRISIMA BAFFOBIANCA – Škovacina javni tužilavac lastovski. Škovacinov odvjetnik je ustvrdio da optužbe nisu opravdane jer puk do sada „ništa ljepše, poštenije, bolje i čistije od njega nije vidio.“

ANONIMUSU, koji se ne sjeća ni svog imena, jer je tijekom istražnog postupka pao u totalnu amneziju od prevelike upotrebe „palica“.

In tanto, ANONIMUS je osuđen na smrt spaljivanjem na „mulo prčanjsko“ uz predhodno skidanje glave na spomen dolazećim generacijama

Božo Usanović

LASTOVSKI KARNEVAL CARRISIMO BAFFOBIANCO ZVANI ŠKOVACIN

Više od tisuću posjetilaca iz Tivta i susjednih gradova okupilo se u subotu, 21. veljače, u Donjoj Lastvi na tradicionalnim lastovskim karnevalskim svečanostima, najvećoj takvoj priredbi na tivatskoj rivijeri. Vesela povorka s karnevalskom lutkom koja je ove godine nazvana CARRISSIMO BAFFOBIANCO zvani Škovacin (Predragi Bijeli Brk zvani Smetlar) u pratnji mažoretkinja iz Tivta i Osijeka koje su i službene pravakinje Europe, mjesne gla-

tovski je karneval većini državnih institucija ali i „istaknutih pojedinaca“ ostavio niz prigodnih darova kako bi popravili svoje loše poslovanje iz prošle godine. Tako su Pošta i Elektrodistribucija dobile „nove makine za računanje, ali s manje nula“, općina Tivat „plan razvoja primorskih mjesta“, a lokalni vodovod „čistijernu da izvozi ekološku vodu s izvorišta Plavda.“

Smrtna kazna, odnosno spaljivanje karnevala obavljeno je na pristaništu ispred crkve svetoga Roka, a fešta se zatim nastavila maskenbalom u hotelu „Kamelija“, gdje je goste zabavljala tivatska pjevačica Edita Slabi-Brkan.

Inače, mnoge su maske ove godine aludirale na aktualne ekološke probleme i prosvjede u Boki, posebno na izgradnju odlagališta smeća na Lovanji. Posebnu pažnju privlačila je djevojčica odjevena u vreću za smeće, na kojoj se isticao nešto izmijenjeni slogan

Suđenje karnevalu CARRISSIMU BAFFOBIANCU

„Sve je činio po zakonu jačega, probao nam je uvaliti što niko nikomu uvalio ne bi. Nećete mi vjerovati, Libijcima je vodu iz novoga vodovoda od regije prodavao! Dao bi nam on, nego smo suludni što nije smo uzeli i zato mi ga je napose žao!“, energičan je bio branitelj optuženog. No to nije smilovalo sud koji je CARRISSIMA BAFFOBIANCA proglasio krivim i osudio na smrt spaljivanjem.

U oporuci koju je pročitao njegov odvjetnik, las-

crnogorske Turističke organizacije: „Lovanja – the great heart of the Mediterranean“.

Mnogobrojni posjetitelji i odlično ozračje na ovogodišnjem karnevalu trebali bi potaknuti čelnike općine Tivat i lokalne turističke radnike da još više podupru entuzijazam aktivista NVO-a „Harlekin“ iz Donje Lastve koji iz godine u godinu priređuju sve atraktivnije karnevalske svečanosti.

Siniša Luković

Sveto Deković, najbolji sportaš Tivta u 2003. godini

EUROPSKI ŠAMPION

Prvak Europe i višestruki osvajač Svjetskog kupa u fool contact karateu, uspješan je ne samo kao sportaš nego i kao trener mladih karatista, zbog čega je omiljen u svom rodnom gradu.

Roden je 8. travnja 1973 godine u Tivtu. Kao i sva djeca u Boki, Sveto je svoje prve sportske korake započeo u vaterpolu. Kao desetogodišnjak počeo je igrati „Lastvi“ iz Tivta. Unatoč želji za uspjehom, tu nije vidio mogućnost za svoju sportsku afirmaciju pa se već 1989 god. opredijelio za drugi sport. Na to su utjecali i filmovi s Dalekog istoka puni misterija i tajni o borbilačkim vještinama u kojima je glumio neponovljivi **Bruce Lee**. Tako je

ning i nastup na prvenstvu SFRJ.

Dok je nastupao za „Borac“ iz Čačka završio je srednju školu u Tivtu i školu za trenere karatea u Novom Sadu. Tako 1991. god. postaje najmlađi trener karatea u Crnoj Gori. Godine 1991. odlazi u vojsku u Kraljevo i tu godinu smatra godinom zastoja u svom razvoju, budući da nije mogao trenirati u skladu sa željama i potrebama. U to vrijeme u Kotoru se osniva odlična ekipa kojoj pristupa i Sveto. Ta vrlo mlada ali

shinkaijem (vrstom kick-boxinga) i opredjeljuje se za njega.

Već 1994. godine osvaja tri trofeja na turniru u Bijeloj, postaje prvak Crne Gore u srednjoj kategoriji, zauzima treće mjesto u apsolutnoj kategoriji i treće mjesto u srednjoj kategoriji u Jugoslaviji.

Nakon što se oženio počeo je trenirati mlade i natjecati se u fool contact karateu. Već 1997 god. postaje prvak Jugoslavije u srednjoj kategoriji i sudjeluje na Europskom prvenstvu u

To je još više utjecalo na njega da kao jedan od svojih ciljeva u sportskoj karijeri postavi osvajanje i tog još uvijek neostvarenog trofeja – prvaka Europe. Sljedeći turniri, mečevi i natjecanja na kojima, financirajući uglavnom sam svoja putovanja, osvaja šampionske pojase i još mnogo trofeja. Krunu karijere postiže u Japanu na Svjetskom prvenstvu u apsolutnoj kategoriji na kojem su sudjelovala 192 natjecatelja. Sveto uspijeva ući među 32 najbolja i gubi od Japanca koji na domaćem terenu postaje šampion.

Nakon toga sve podređuje pripremama za natjecanja potkraj 2000. i početkom 2001. god. Tako na Svjetskom kupu u Vancouveru u prosincu 2000. osvaja prvo mjesto u teškoj kategoriji, što ponavlja na drugom Svjetskom kupu u Montrealu nakon tri mjeseca. Zatim s većim ili manjim uspjehom sudjeluje na više turnira i natjecanja, pripremajući se za ostvarenje još uvijek neostvarenog sna – europskog šampiona u kategoriji preko 90 kg. To je napokon uspio u svibnju 2003 god. u Uzgorodu (Ukrajina).

Na tivatskom aerodromu dočekali su ga obitelj, prijatelji, sportaši, mažoretkinje, predstavnici grada i mnogi drugi da bi mu odali priznanje ne samo za titulu europskog šampiona već i za cjelokupan angažman u sportu i sve uspjehe koje je tijekom svog 15-godišnjeg bavljenja sportom ostvario na ponos i obitelji i Tivta.

Sigurni smo da će u njegovoj sportskoj karijeri i nadalje biti puno trofeja, te da će svoje bogato sportsko iskustvo prenijeti mladim sportašima Tivta.

Sveto Deković prima pehar za osvojeno 1. mjesto u apsolutnoj kategoriji na Svjetskom kupu u fool contactu (Montreal, 24.3.2001.)

Karate-klub „Tivat“ 1989 god. dobio budućeg šampiona.

Već na prvom nastupu na Kupu Jadrana te godine u Zelenici Sveto je osvojio prvi trofej, drugo mjesto u apsolutnoj kategoriji. To je bio i njegov probaj među poznate karataše.

Već 1990 god. prelazi u „Borac“ iz Čačka, tada jedan od najboljih karataških klubova u SFRJ, koji mu omogućuje kvalitetan tre-

ner. Kvalitetna ekipa osvojila je peto mjesto u ligi, ali se prestala natjecati zbog financijskih problema. Svetin mlađi brat **Dejan** također se bavio karateom i 1993 god. postao kadetski prvak Jugoslavije u poluteškoj kategoriji. Trener mu je bio Sveto. Za neke veće uspjehe Dejan ipak nije imao dovoljno volje i strpljenja.

Na Europskom prvenstvu u Solnoku Sveto se susreće s novim sportom – kyoku-

gdanjsku gdje se prvi put susreće s izuzetno kvalitetnim natjecateljima iz cijele Europe. Iste te godine na apsolutnom prvenstvu na beogradskoj Marakani postaje prvi izazivač u apsolutnoj kategoriji. Nakon toga niže uspjehe i već sljedeće godine na Svjetskom kupu u Montrealu osvaja prvo mjesto u apsolutnoj kategoriji. Iste te godine na Europskom prvenstvu u Zaragozazi ostao je bez medalje.

Neprimjerno ponašanje navijača na plivačkim bazenima

UBIJ, ZAKOLJI, DA HRVAT NE POSTOJI!

Dogodilo se (ne ponovilo se) u Igalu...

Na plivalištu „Jadrana“ u Igalu, u nedjelju 14. ožujka 2004. god. održana je revanš utakmica između domaćina i ekipe „Juga“ iz Dubrovnika. Obje strane su uložile maksimalan trud da na kvalitetan način protekne utakmica i da se uspostave što bolji susjedski odnosi. Suparnici su ušli u susret sa željom da pobijedi onaj ko je bolji.

Navijači „Jadrana“ – „Delije“, uz koreografiju neprimjerenu sportskom događaju ispoljavali su mržnju i netrpeljivost prema svojim susjedima iz Dubrovnika, kao što su to uradili prošle godine za vrijeme susreta sa ekipom „Mladosti“ iz Zagreba.

Tokom čitavog susreta, sa tribina, mogle su se čuti četničke pjesme.

Prije utakmice odati je počast minutom ćutanja žrtvama terorističkog napada u Madridu. To je bio trenutak kojega su iskoristile „Delije“, razuzdani hercegnovski mladići i ekstermisti od 15 do 20 godina, skandirajući „Ubij, zakolji, da Hrvat ne postoji!“, i time zadali još jedan udarac multietničkom suživotu koji karakterizira Boku kotorsku. Ovo je za svaku osudu, pogotovo što je sve ovo prenosila TV Crne Gore.

Ovakvo ponašanje izazvalo je revolt u Herceg Novom, posebno kada se zna da se radi o mladim ljudima, koji su tek zakoračili u život. Treba se zapitati, da li netko stoji iz njih?

Povodom ovog događaja oglasio se Opštinski odbor SDP-a u Herceg-Novom koji je osudio ponašanje navijača, a od Uprave kluba zatražio da se distancira od ne-sportskog ponašanja „Delija“.

Seka Tonsati

... a prije toga u Kotoru

Neko je izračunao da oko šest posto ljudske populacije, bez obzira na stupanj naobrazbe, čine inteligentne osobe. Na temelju zdravog razuma, upravo bi one trebale utjecati na razvoj društva u cjelini. Međutim, spomenuti intelektualni „otpadak“, nejak je da se uspješno suprotstavi površnosti koja predstavlja podrijetlo svih anomalija ljudske zajednice.

Istočna Hercegovina, Dubrovnik s okolicom i Bokotorski zaljev uvršteni u tzv. južnojadransku regiju. Unatoč tradicionalno dobrim međunacionalnim odnosima, posljednjih desetak godina pogodno su tlo za uspostavljanje netolerantnih relacija. Najnoviji primjer čovjekove gluposti izražene nacionalnom nesnošljivošću dogodio se za vikend „zaljubljenih“ kada je Debeli brijeg trebao biti spona a ne granica. U Dubrovniku je 14. veljače, nakon vaterpolske utakmice između „Juga“ i hercegnovskog „Jadrana“, nekolicina navijača „Torcida“ brutalno napala četvoricu građana Crne Gore i palicama im pokazala go-stoprimstvo. Međutim, na inicijativu grupe mladih iz Dubrovnika, u isto vrijeme u Kotoru se održavao koncert bendova južnojadranske regije na kojem su dubrovački „Lešinari“ oduševili oko dvije stotine posjetilaca. Pozitivna energija s koncerta sutradan se, ipak, nije prenijela na bazen gdje je domaći „Primorac“ dočekao zagrebačku „Mladost“. Priljevština minuloga rata, preko majica sa slikom Radovana Karadžića, bila je prisutna kod mnogih „Beštija“ koji su, ne znajući da je veliki broj igrača „Primorca“ hrvatske nacionalnosti, skandirali „Ubij, zakolji, da Hrvat ne postoji!“

Balkanska krvava slika ne treba čuditi jer za ovaj prostor i globalni intelektualni odnos znači „punu kapu“.

Nikola Dončić

Bokeljski jezik starih vremena

TAKO SMO NEKADA ZBORILI

ABRACAT – am tr. okupiti više osoba da bi zajednički bez naknade nekome pomogli u radu (moba), it. abbracciare – „Treba svih abbracat, da nam pomognu staviti ploču.“ Abracao je po sela da stavi polumentu na kuću.

AGVANTAT – am zgrabiti, uhvatiti; it. agguantare. – „Jesi li agvantao cimu?“ „Kada ga je agvantao?“ „Agvantaj prije nego li ti pobjegne.“ „Dobro je agvantao, neće je tako lako puštit?“ „Vidi onu mačku kako je agvantala ono Maričino pile?“ „Agvantaj, agvantaj je prije nego ti pobjegne iz kamarina.“ „Tako je bilo agvantalo da kada smo salpali, razbucali smo sve od brenke pa pu' kraja.“

AKVA OD PJOMBA – burvoja voda; it. acqua di piombo – „Stavi mu na nogu akvu od pjomba pa se ne boj, odma će mu splasnut otok.“ „Kako je trčala, saplela se i izvinula čklanjac, pa joj sada stavljamo akvu od pjomba.“ „Stavio je dvije tablete akve od pjomba u po kaina vode da se rastopi.“

ALAMAKA, ALAMAČINA – džabe, besplatno; ven. a maca – Pusti da mu je alamačina. „Kada je alamaka evo ti njega.“ „Nema ti ništa alamačka.“

BEREKIN – vragolan, mangup, lukava osoba; ven. birichin. U Krtolama zabilježili barakin. – „Jes' da je velika berekinica, ali je kokala.“ „Veliki je berekin ali ne vidiš on je šotokuco.“

BETULA – Mala primorska krčma; it. bettola. U Tivtu zabilježili i betulica u značenju kućica. – „Držao je u grad jednu betulu, ali je pošo šotokonto, pa su je zapatali.“ „Videla sam ti muža, sjedi ti u onu betulu na kantun i igra briškulu.“ „Živjeli su u jednu malu betuicu, a sad su sagrađili bokun kuće.“

BEVANDA – mješavina vina i vode, omiljeno piće u Boki; it. bevanda. U figurativnom značenju osoba labilnog karaktera ni vino ni voda. – „Imam užancu da svaki dan poslije objeda popijem bevandu.“ „Daj mi jednu dobru bevandu.“ „Na njega se ne možeš apodat, on ti je bevanda.“

BEVANDELA – ispičutura, pijanica; u vezi s it. bevanda, bevone. U Tivtu zabilježili beudina, bevudina i bevandur. – „Kolika je bevandela Jordan bi popio.“ „On ti je velik bevandur, potpuno su mu oči pomučene, kao u šorbulu, a nos mu je crven kao peverun.“ „U toj famelji su svi bevudine.“

DEBOLECA – slabost, bolest. Zabilježeno u Škaljarima u istom značenju i debulečina. – „Uhvatila ga je deboleca, pa sam mu žbatila dva jaja s cukrom i stavila malo prošeka.“ „Toliko me slomila deboleca, bojim se da ne legnem.“ „Moram nešto marendat jer me uhvatila deboleca.“ „Indiro je pusta debulečina.“

DEBOTO – skoro, gotovo; ve. deboto. – „Deboto, da je tako bilo.“ „Deboto ću gledat da večeras pođem u kino.“ „Deboto da će kambjat vrijeme“ „Deboto je tako!“

DEFORA – Izvana, vani, spolja; ve. de fora. Na Muu smo zabilježili lafora u istom značenju – „Daj mi kilo defora od košeta da napravim meso u toć.“ „Defora Oparenovog brijega ne onu grotu ima dosta gruja.“ „Ribao sam defora Kuline i potego mi je kozjaču u more i uvatio sam ga, bio je dental i morao sam filovat cijelu uru.“ „Ova barka defora Tre sorele žeže sa malijem feralom.“

DELIKATECA – poslastica; it. delicatezza. Zabilježili i u značenju „obazrivost“ – „Za feštu su paricali same delikatece.“ „Provaj, molim te, to ti je prava delikateca.“ „Ajde, moj mali, ti bi jeo samo delikatece i gulozece, trebao si se rodit – u kakvoga bogatuna.“ „Kakva delikateca s njihove strane.“ „Bio je objed prava delikateca.“ „Svi to deguštu jedu prava je delikateca.“

DESTESO – polako; it. disteso. – „Vucite desteso!“ „Idu desteso, skoro da će ih podne uvatit.“ „Lijepo radi, šesno, ali desteso.“ „Ribao je po malo desteso, ali sigurno, što dođe na udicu to ćapa.“

(Iz knjige „Romanizmi Boke Kotorske“ Vesne Lipovac-Radulović)

Gradnja dubrovačkog galijuna, karake i rekonstrukcija jahte „Istranka“

TRADICIJSKA BRODOGRADNJA

U Dalmaciji se gradi replika najpoznatijeg dubrovačkog jedrenjaka iz XVI. st. – dubrovačkoga galijuna i dubrovačke karake, a priprema se i obnova „Istranke“, najstarijega čeličnog broda na Jadranu izgrađenog 1896. god., koji je pod imenom „Dalmat“ niz godina boravio u Boki kotorskoj

Radi što bogatije turističke ponude u Dalmaciji se naveliko grade replike slavni dubrovačkih jedrenjaka, a priprema se i obnova broda „Istranka“ koji je donedavno bio brod restoran u splitskoj luci. Možda će ovaj tekst potaknuti nekoga tko ima novca da razmisli ne bi li za slične turističke svrhe bilo lijepo i korisno izgraditi replike bokeljskog šambeka, tartane ili bar trabakule i bracere.

DUBROVAČKI GALIJUN

Kad sam nedavno putovao prema Splitu, ugodno sam se iznenadio kad sam u poznatome malom brodogradilištu „Loger“ uz jadransku magistralu nadomak Omiša ugledao kako se gradi replika najpoznatijeg dubrovačkog jedrenjaka galijuna iz XVI. i XVII. st.

Gradi ga jedan od najboljih brodograditelja i kalafata na Jadranu **Frane Milina** sa sinovima **Ivom** i **Franom**. Kratko sam porazgovarao s njima o gradnji broda, ne želeći ih ometati u dosta teškom i zahtjevnom poslu.

Kako se vidi na panou pokraj magistrale, brod se gradi prema narudžbi za turistički obrt tvrtke „Mila Majka“ iz Krila Jesenice i „Elite travel“ iz Dubrovnika. Trebao bi biti gotov do svibnja 2005. god. Bit će dug 27 m, širok 7,44 m i imat će tri jarbola. Projektant je **Petar Dobrić** iz Splita, a glavni nadglednik i konzultant je dr. **Velimir Salomon**.

Gospodin Milina mi je kazao da je od početka gradnje broda težio autentičnosti kako bi gosti iz Europe i svijeta uživali u plovidbi brodom iz XVI. i XVII. st. Neke su preinake nužne jer će brod uz autentičan starinski izgled

ipak morati pružati komfor gostima i sadržavati sve ono što imaju moderni turistički brodovi. Kako su ljudi iz tog doba u prosjeku bili niži za desetak centimetara nego danas, kabine će biti malo više. Svi suvremeni uređaji za navigaciju i ostala oprema bit će prikriiveni koliko to bude moguće.

Zbog nedostatka vjerodostojnih nacrti, pri gradnji se služe slikama ili umjetničkim djelima na kojima je prikazan galijun. Vrstan majstor Milina, koji je izgradio ili obnovio na stotine drvenih brodova dužine do 30 m, u ovaj veliki izazov upustio se sa svojim

zaustavili i znatizjelno promatrali gradnju replike broda iz XVI. st. Na navozu je bio još jedan drveni brod u remontu i jedan u gradnji.

Što reći za dubrovački galijun iz tog perioda nego da je bio poznat u čitavom tadašnjem pomorskom svijetu i da ga pomorski povjesničari XVI. i XVII. st. smatraju jednim od brodova s najboljim maritimnim osobinama toga doba. Na njima su Dubrovčani plovili u službi španjolske mornarice, a smatrali su se i najboljim brodograditeljima velikih brodova, a znanstvenik **Nikola Sagroević Dubrovčanin** je uz djela iz oceanografije objavio i me-

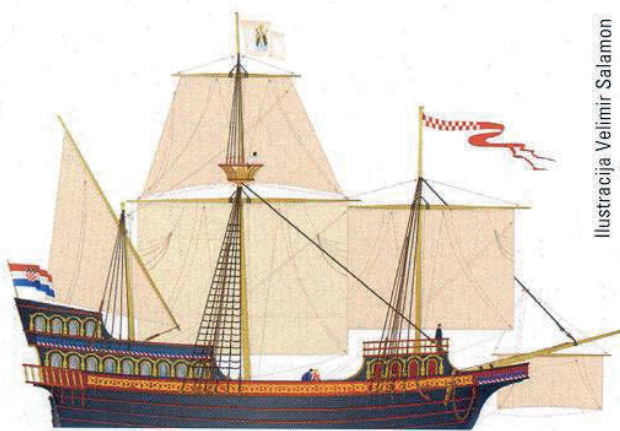
kutke Dalmacije i njezinih otoka.

DUBROVAČKA KARAKA

U Splitu je napravljena replika povijesne dubrovačke karake s čeličnim trupom, a sada se u brodogradilištu u Betini na otoku Murteru kod Šibenika, u kojem je prva zadruga brodograditelja osnovana još 1910. god., dovršavaju svi drveni dijelovi.

Karaka je također bila veliki trgovački jedrenjak od XIV. do XVII. st. Prva je izgrađena u Veneciji, a gotovo istodobno počela se graditi i u Dubrovniku. Mnogi koji su bili na odsluženju vojnog roka u ratnoj mornarici vrijeme su prikraćivali gradnjom maketa karake prema nacrtu kapetana bojnog broda i komandanta podmornice „Nebojša“ **M. Štumbergera**, koji je hercegnojskoj općini ostavio vlastitu zbirku s mnogo maketa. I u Pomorskom muzeju u Kotoru možemo vidjeti njegovu maketu karake.

Vlasnik karake i investitor njezine gradnje je Dubrovčanin **Franjo Radošević**, a projektant ing. **Franjo Fleisch**. Brod će biti dug 30 m i moći će primiti 215 putnika, tj. toliko će imati sjedećih mjesta. Postizati će brzinu od 10 čv. Karaka će imati tri jarbola i tri člana posade i stajat će oko 660.000 eura. Čelični je trup već izgrađen, a sada se gradi drveno nadgrađe. Šteta što i trup nije drveni. No u tom slučaju brod bi bio znatno skuplji. Ipak, da bi se prikriila ta neautentičnost, trup će biti obložen drvom. Brod će imati dva motora po 217 „kilovata“ i dva pomoćna, uređaje za klimatizaciju i toplu vodu. Motori će biti elastično temeljeni da ne stvaraju vibracije i buku. U salonu sa

Ilustracija Velimir Salomon

Crtež dubrovačkog galijuna

sinovima, pri čemu mu pomaže stečeno znanje u gradnji drvenih brodova. Kako kaže, rabi najkvalitetnije drvo, i to prvorazrednu hrastovinu i borovinu. Gledajući ručno izrađene ključeve (spojeve) na pramčanoj statvi, u koje ne bi ni žilet mogao ući, i pravilno raspoređena rebra utorena u kobilicu vidi se da je posao u rukama vrsnih brodograditelja u drvu (slika galijuna i detalj u gradnji, magazin „More“, prosinac 2003.).

Dok sam s njima razgovarao, mnogi su se putnici

tođu proračuna i konstrukcije galijuna. Dubrovački brodograditelji XVI. st. uživali su svjetski glas u gradnji galijuna.

Galijun je prikazan na mnogim slikama i *ex voto* pločicama iz tog perioda.

Galijun je bio trgovački, ali i ratni brod. Budući da su u to doba morima vladali gusari pomorci su trebali znati kako se obraniti od njih, ali i poznavati navigaciju da bi se uspjeli spasiti od nevremena. Ovaj galijun neće imati takvih problema, već će na radost svojih putnika otkrivati najljepše

šankom ispod palube moći će se smjestiti 90, a u krme-
nom salonu 75 putnika.

Ing. Flesch je za potrebe snimanja filma o šogunu u jugoslavensko-japanskoj koprodukciji, čiji je prvi dio snimljen u Budvi prije desetak godina, tj. prije rata na ovim prostorima, izgradio repliku engleskog gali-juna iz XVI. st.

Planira se da će brod unajmiti dubrovački „Atlas“, a grad Dubrovnik je pokrovitelj njegove gradnje, i osigurat će mu zimski vez vjerovatno u staroj luci. Cijeli je projekt poduprlo hrvatsko Ministarstvo turizma i Ministarstvo za obrt.

Zaželimo mu mirno more i dolazak u Kotor.

POVIJESNA JAHTA „ISTRANKA“ (Osor, Dalmat)

Davne 1896. god. u Trstu, najvećem pomorskom središtu Austro-Ugarske, izgrađena je čelična jahta „Ososero“ (nazvana po mjestu Osor između Cresa i Loši-

Stari jedrenjaci se ponovo grade

nja). Naručitelj i vlasnik broda bio je nadvojvoda **Karlo Stjepan**, bratić cara Franje Josipa I. Ta se jahta smatrala jednom od najljepših u tadašnjem carstvu. Karlo Stjepan je volio hrvatski narod i čak govorio hrvatski. Godine 1899. jahtu je prodao austrougarskoj mornarici i tada ona postaje brod namjesnika za Dalmaciju i dobiva ime „Dalmat“. Za vrijeme I. svjetskog rata brod je uglavnom bio u Boki kotorskoj, a nakon kapitulacije Monarhije zajedno s ostalom flotom pod hrvatskom zastavom kratkotrajno prelazi pod vlast Države Srba,

Hrvata i Slovenaca. Nakon toga služio je kao admiralska jahta, te zastavni i inspeksijski brod Kraljevine Jugoslavije. To je posljednji brod nekada moćne austrougarske flote. Nakon II. svjetskog rata boravi u Splitu u elitnoj službi, kao zapovjedni brod flote SRJ. Godine 1971. je prodan i do 1991. god. bio je privezan uz splitsku rivu kao brod restoran „Istranka“. Zatim je otpremljen u rezalište kod Splita, gdje je potonuo 2000. god., da bi 2002. bio prodan jednom Talijanu.

U međuvremenu brod je pravno zaštićen i upisan u listu preventivno zaštićenog kulturnog dobra, što je spriječilo njegov odlazak iz Hrvatske.

„Istranka“ je nesumnjivo brod s oznakom jedinstvenosti, kulturna vrijednost europskog ranga, zadnji iz austrougarske ratne flote, i jedina sačuvana carska ratna jahta uz koju je pove-

zana atraktivna, romantična priča o prestolonasljedniku Ferdinandu i Sofiji.

Hrvatski pomorski muzej je u program za 2004. god. uvrstio otkup i obnovu „Istranke“, a ovih je dana objavio njezinu monografiju, kao prvu u biblioteci *Povijesni brodovi*, i kao prilog konzervatorima da brod obnove u izvornom obliku.

Zaželimo i njemu da zasje u prvobitnom sjaju i da ga vidimo u Kotoru kao brod stariji od broda knjižare „Duolos“, koji je prošlog mjeseca boravio u Kotoru.

Andro Saulačić

RESTAURACIJA VENECIJANSKIH ORGULJA U KOTORU I PERASTU

U sklopu projekta *Hydraulis*, uz financijsku potporu talijanskih institucija i europskih fondova, putem nedavno osnovane *Zajednice Italijana Crne Gore*, u Kotoru se obavljaju pripreme za restauraciju, održavanje i promociju povijesnih orgulja iz XVIII. st.

U bogatu kulturnu baštinu Zaljeva svetaca ubrajaju se i široj javnosti manje poznate orgulje koje se nalaze u Kotoru, Mulu i Perastu. Dvoje su djelo venecijanskih majstora Nicole i Domenica Moscatellija iz 1762. i 1784. godine, a dvoje nepoznatih majstora iz XVIII. st. Od 14 sačuvanih orgulja iz tog razdoblja (XVII. i XVIII. st.), u Boki kotorskoj se nalaze četiri.

Putem nedavno osnovane *Zajednice Italijana Crne Gore u Kotoru* se obavljaju pripreme za restauraciju, održavanje i promociju orgulja u Boki kotorskoj, a u sklopu *Hydraulisa*, projekta za restauraciju orgulja na području Jadrana.

Povijesno-znanstveni, tehničko-operativni i umjetničko-kulturni projekt za katalogizaciju, restauraciju i prezentaciju venecijanskih orgulja ili venecijanske škole nazočne u svim djelovima Jadrana, od regije Marche do Boke kotorske, uz potporu talijanskih institucija i europskih fondova, pokrenula je talijanska regija Marche (Ancona).

U Kotoru se orgulje spominju već u XV. st. (1488.), a sačuvane su one venecijansko-dalmatinskog tipa, i to:

- u kotorskoj crkvi sv. Josipa, rad orguljara Nicole Moscatellija iz 1762.
- u muljanskoj crkvi Bl. Gracije (sv. Kuzma i Damjan), rad orguljara Domenica Moscatellija iz 1784.
- u crkvi Gospe od Škrpjela – Perast, rad nepoznatog majstora iz XVIII. st. Za njih se pretpostavlja da su djelo **Petra Nakića**, dalmatinskoga graditelja orgulja (1694.–1769.).
- u peraškoj crkvi sv. Nikole, rad nepoznatog majstora iz XVIII. st.

Biskupski ordinarijat u Kotoru kao vlasnik tih orgulja podupro je projekt i službeno se obratio odgovornima u Pesaru, a potporu je dao i Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture u Kotoru.

Dalmatinac Petar Nakić, čije su orgulje možda na Gospi od Škrpjela, bio je poznati graditelj orgulja koji je zanat izučio kod G. Piaggije, poznatoga venecijanskog orguljara. Od 1722. do 1769. god. izgradio je oko 350 orgulja u Italiji i Dalmaciji, a u Veneciji je imao vlastitu orguljarsku radionicu koja se poslije razvila u pravi tvornički pogon. Po izvrsnim orguljama, u čiju je konstrukciju unio mnoge tehničke novosti, postao je poznat i svuda tražen. Njegove tekovine preuzimaju mnogi učenici pa i orguljar **Nicolo Moscatelli** te njegov sin **Domenico**.

Detaljan opis stanja orgulja prije 30 godina napravio je prof. **Božidar Grga** iz Šibenika, a u sadašnju restauraciju uključen je orguljar **Mario Bjelanović** iz Beograda te prof. čembala i dirigent na Muzičkoj akademiji na Cetinju **Egon Mihajlović**.

Restauracija orgulja treba započeti što prije, osobito u crkvi sv. Josipa, koja nije u funkciji zbog prokišnjavanja krova i u kojoj su orgulje u vrlo teškom stanju. Nadamo se da će potrebna sredstva stići čim prije i da ćemo na budućem Internacionalnom festivalu *Ars & Musica Antiqua* u Perastu čuti zvuk orgulja iz XVIII. stoljeća.

Andro Saulačić

„Modra Lasta“ gotovo mjesec dana provela na dnu mora u Arsenalu

NEPAŽNJA PROUZROKOVALA HAVARIJU

Atraktivni jedrenjak, potonuo usljed ljudske nepažnje, izvukla sa dna mora vojna plovna dizalica uz pomoć vojnih ronilaca i aktivista Pomorsko-brodarskog društva „Delfin“. Bivši vlasnik „Modre Laste“, zagrebački književnik Jože Horvat, tvrdi da je ovaj brod od samog početka pratila zla kob.

Bokelje, oduvijek vezane za more i brodove, ali i sve poštovatelje pomorske tradicije u Hrvatskoj teško je pogodilo potonuće „Modre laste“ u vlasništvu Pomorsko-brodarskog društva „Delfin“ iz Tivta 8. siječnja u tivatskom Arsenalu. Na površinu mora ovaj atraktivni brod podignut je tek nakon skoro mjesec dana, odnosno 4. veljače. Izvukla ga je vojna plovna dizalica LDI 18 iz sastava Ratne mornarice Vojske Srbije i Crne Gore. U vađenju potonulog jedrenjaka uz pripadnike RM-a i aktivista Pomorsko-brodarskog društva „Delfin“, sudjelovali su i vojni ronionci. Akcija je trajala oko dva sata. Nakon što je izvučena na površinu, iz „Modre laste“ ispumpana je voda i privremeno su zatvoreni svi otvori na njezinom trupu. Članovi „Delfina“ pod čijom je skrbi u Arsenalu bila posljednje dvije godine, na „Modroj lasti“ izveli su najnužnije popravke, jer za njezin temeljiti remont tivatski jedriličarski klub nema dovoljno novca.

Uzrok potapanja „Modre laste“ ponajprije je nepažnja onih koji su se morali skrbiti za nju. Brod koji već godinama nema validne plovidbene papire i koji prosto vapi za temeljitim remontom bio je u takvu stanju da je u njega konstantno prodirala voda koju su članovi „Delfina“ povremeno crpili iz njegove unutrašnjosti. Kad je „Modra lasta“ završila na muljevitoj dnu, vrhovi njezinih dvaju jarbola koji su virili iz mora pružali su tužnu sliku posljedica opće neimaštine, ali i nemara ljudi koji su bili zaduženi za

njezino održavanje. Uostalom, barem pomorci to dobro znaju – svaki je brod poput osjetljive i hirovite žene pa ga treba stalno „tetošiti“ i paziti jer se u protivnom za vrlo kratko vrijeme od ploveće ljepotice može pretvoriti u prerano ostarjelu olupinu, za čiju je obnovu potrebno mnogo novca i napora.

Vijest o potapanju tog atraktivnog krstaša stigla je

ele u nevremenu je s 'Modre laste' nestao moj sin Marko. Stoga sam prekinuo plovidbu i odlučio brodu nekomu darovati. Dao sam ga u Lošinj, ali su ga tamo, na žalost, samo pljačkali te sam im ga oduzeo jer ga nisu održavali u skladu s ugovorom koji sam napravio. Ponudio sam ga zatim Jedriličarskom savezu i mnogim drugim udrugama, ali su svi strahovali od tro-

skog jedrenjaka izgrađenog 1973. godine na Korčuli komentirao je i pukovnik **Vlatko Bandalo**, šef kabineta komande Hrvatske ratne mornarice:

„Mogu reći da je, vezano za sukcesiju imovine bivše države, na visokom mjestu školski brod 'Jadran', a svakako bismo voljeli u sastavu naše flote imati i brod kakva je 'Modra lasta'. Na njemu bismo mlade morna-

Jedrenjak „Modra Lasta“ u tivatskom Arsenalu

i do bivšeg vlasnika „Modre laste“, poznatog zagrebačkog književnika i moreplovca **Jože Horvata**, koji je prema navodima hrvatskih medija, bio veoma potresen sudbinom svog nekadašnjeg jedrenjaka.

„Vrlo je teško sada bilo što komentirati kad pouzdano ne znam što se dogodilo. S 'Modrom lastom' sam namjeravao oploviti svijet, ali taj brod kao da je bio izvor nesreće od prvog trenutka: tek sam naknadno doznao da je u Veloj Luci jedan radnik poginuo tijekom njegove gradnje, a i na plovidbi smo imali dosta teškog nevremena. Te 1973. godine kraj obale Venezu-

škova održavanja, pa sam ga darovao nekadašnjoj Jugoslavenskoj ratnoj mornarici koja ga je odvezla u Tivat još prije početka rata. Čuo sam da je 'Modra lasta' u međuvremenu bila dotjerana i da je plovila, ali ovako na prvu vijest o njenom potapanju mogu samo izraziti žaljenje. Hoću reći – svaki je brod potopljiv, ali nije isto kad se to dogodi u borbi s orkanima i morem ili zbog nebrige“, kazao je splitskoj „Slobodnoj Dalmaciji“ Joža Horvat.

Potapanju „Modre laste“ hrvatski su mediji posvetili dosta pozornosti, a sudbinu tog atraktivnog 17-metar-

re-kadete učili u jedrenju. Mi bismo o 'Modroj lasti' znali voditi pravu brigu, jednako kao i o čovjeku koji ga je darovao“.

Inače, Jože Horvat je dvojarbolni krstaš „Modra lasta“ izgradio 1973. godine u Veloj Luci pod imenom „Besa 2“, želeći na njemu po drugi put oploviti svijet. Taj atraktivni jedrenjak dug 17 metara s 28 tona deplasmana, od 1981. godine u posjedu je Pomorsko-brodarskog društva „Delfin“ iz Tivta, gdje imaju i darovni ugovor kojim Joža Horvat tivatskim jedriličarima daje svoj zaissta zlosretni brod.

Siniša Luković

Hoće li kotorska tvrđava dobiti mjesto među najvrjednijim svjetskim spomenicima kulture

JEDNA OD NAJUGLEDNIJIH NA MEDITERANU

Kotorska tvrđava, koja je konačni oblik dobila u vrijeme vladavine Venecije ovim krajem, uvijek je uspješno odolijevala svim napadima. Mnogi su je pokušali osvojiti i na taj način ovladati ovim krajem. No svi su napadači odlazili neobavljena posla, skupo plaćajući svaki napad na Kotor koji su štitali snažni i moćni bedemi.

Bedemi kotorske tvrđave, nad kojima dominira tvrđava Svetog Ivana (San Giovanni), na visini od 280 m, jedno su od nekoliko čuda fortifikacijske arhitekture na Mediteranu, a stoljećima su štitali Kotor od brojnih napadača. Zidine su duge više od 4000 m, debljina im se kreće od 2 do 16 m, zavisno od pozicije na kojoj je građevina, a na nekim mjestima visina im dostiže i 20 m. Projektanti i kasniji graditelji vješto su iskoristili prirodni ambijent za što efikasniju zaštitu. Na mnogim mjestima sa strmim gotovo okomitim liticama samo su dograđeni bedemi i time je još više povećana prirodna obrambena moć.

Kako se povećavala razorna moć oružja, zidine i ukupan sustav tvrđave postupno su gubili vojno značenje, a posve s pojavom avijacije u prošlom stoljeću. Međutim, zbog jedinstvene fortifikacijske arhitekture sve su više dobivali na cijeni kao jedinstven spomenik kulture. Taj tvrđavski kompleks znatno je pridonio da se Kotor i njegov zaljev prije dvadesetak godina uvrste na UNESCO-ovu listu svjetskog prirodnog i kulturno-povijesnog područja i u listu svjetske kulturne baštine u opasnosti.

Tvrđava, koja nikada nije kapitulirala ni ustuknula ni pred bilo kojim neprijateljem, počela je popuštati pod djelovanjem vlastitih godina i nepogoda koje pogađaju ovaj kraj. Više od jednog stoljeća u njezino održavanje nisu ulagana sredstva, što je osobito bilo potrebno nakon razornog potresa 1979. godine.

Ljubitelji bokeljskog ambijenta, posebno njegovih spomenika kulture, sa zadovoljstvom su primili vijest da je u toku akcija Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture iz Kotora i ostalih mjerodavnih tijela da se kotorska tvrđava kandidira za uvrštavanje

njenih stručnjaka, koji su se u dosadašnjem radu dokazali ne samo stručnošću nego i velikim entuzijazmom i pregalaštvom, to vjerojatno nije jedini preduvjet da se posao obavi na najbolji mogući način.

U radu na ovom veoma složenom i odgovornom po-

Hoće li Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture, kao nosilac projekta, dobiti sve što je potrebno za izradu najboljeg mogućeg projekta? Možemo slobodno reći da su se do sada vlasti u Crnoj Gori mačehinski odnosile prema spomenicima u Boki kotorskoj. Stoga se može očekivati da će zbog opće nestašice biti isto.

Vrata za uvrštavanje među stotinu najugroženijih svjetskih spomenika kulture kotorskoj su tvrđavi otvorena prošle godine na kongresu asocijacije „Europa nostra“, održanom u Dubrovniku. Hoće li se ta mogućnost iskoristiti umnogome zavisi od onih koji se kod nas bave zaštitom i prezentacijom spomenika kulture. Međutim, ni najbolji pristup ovom poslu ne jamči uspjeh.

Kotorske su zidine ne samo atraktivan fortifikacijski sustav nego i kulturno-povijesni spomenik čije se neke tajne nikada neće rasvijetliti. Tko je zidao prva utvrđenja oko Kotora nije poznato, kao što je malo poznata i povijest staroga grada. Rijetki su podaci o kotorskim bedemima iz doba kada je taj grad priznavao vlast bizantskih i srpskih vladara. Nešto više podataka o kotorskim zidinama imamo tek od vremena kada je Kotor, bojeći se Turaka koji su nadirali, 1420. godine pristupio Mletačkoj Republici.

Ipak, ima sigurnih podataka da su oko Kotora i ranije bile podignute zidine. Ponešto se o tome može doznati u kotorskom arhivu. Ipak, ti izvori, uglavnom notarske knjige, o to-

Kotor – sjeverna gradska vrata

među stotinu najuglednijih svjetskih spomenika kulture. Očito je da će to veliko priznanje veoma teško dobiti, ne samo zbog strogih kriterija nego i zbog načina na koji se pristupa tom veoma složenom i odgovornom poslu. Iako Regionalni zavod za zaštitu spomenika ima nekoliko veoma cije-

slu ništa se ne smije prepuštiti slučaju jer i najmanji propust može biti odlučujući za plasman. Zato u izradu projekta treba uključiti sve raspoložive stručnjake. Uz to su potrebna sredstva za neka istraživanja i druge poslove koje zahtijeva takav projekt, kakav vjerojatno ovdje nikada nije rađen.

me govore samo indirektno. Tako se pri prodaji neke kuće 1392. godine spominju njezine granice i navodi da prema moru graniči s općinskom zidinom. Godine 1395. Malo vijeće donijelo je rješenje o izboru dvaju kotorskih plemića koji su imali zadatak da provjeravaju prihode i rashode čuvara zidina i cisterne. U više drugih izvora, kada se radilo o prodaji nekretnina, govorilo se da graniče s gradskim zidinama.

U crkvi sv. Bazilija u Stolivu, među freskama iz XIV. stoljeća, nalazi se i slika sv. Tripuna s make-

poslije dotjerivane. Nije teško prosuditi koju je važnost tvrđava imala za Mletačku Republiku i kršćane na ovom području koje su Turci stoljećima ugrožavali.

Marino Cavalli, izaslanik Venecije u Carigradu, 1560. godine pišući o Trogiru, Šibeniku i Zadru konstatira: „*Kotor se s malom vojskom ne može osvojiti, a s velikom mu ne možeš prići. Kraj je krševit, vode nema, hrane nema, nema ni trave, ne trpi mnogo konja a dovlučiti sve to gotovo je nemoguće.*“ I u drugim izvještajima često se spominje kao „*mjesto*

na. Međutim, propadanje zidina počelo je znatno ranije.

Poslije propasti Mletačke Republike Boka je preživjela nekoliko teških godina. Promjena države dovela je do promjene unutrašnjih prilika koje su se poslije, posebno zbog pojave brodova na parni pogon, negativno odrazile na život u Boki. Jedino kotorske zidine još nisu bile izgubile svoju važnost jer ih je bila preuzela austrijska vojska s obzirom na to da je u blizini bila granica.

Austrijska je vojska čak popravila pojedine dijelove

ćene, prepuštene onima koji su po njima tražili sve što su mogli unovčiti. Od kuća su ostali samo goli zidovi kao nijemo svjedočanstvo o njihovoj postojanju. Skinuti su ponegdje i kameni pragovi oko prozora i kamene ploče sa zidova ograda.

I vrijeme je učinilo svoje. Iz zidova je izniklo divlje raslinje koje svojim korijenjem premrežuje zidove i prekida neke putove. Ipak, čini se da su njihovi graditelji bili vidoviti. Naime, zidinama teško što može nanijeti štetu koja se ne može sanirati. Sve bi se moglo, bez većih problema, popra-

Kompleks tvrđave Sveti Ivan u Kotoru

tom Kotora, na kojoj se raspoznaju zidine oko cijelog Kotora i brda nad njim, na kojima su naglašeni zupci.

Ipak, glavna su utvrđenja dograđivana i građena tek nakon neposredne opasnosti od Turaka kada je Kotor postao neobično važan za Veneciju i za njezinu prekomorsku trgovinu s Carigradom. Zato su Mlečani posebnu pažnju posvetili utvrđivanju Kotora na mjestima koja je sama priroda učinila nepristupačnim.

Danas, kad poznajemo razornu moć novog naoružanja i mogućnosti prometa, nije lako procijeniti punu vojnu vrijednost kotorskih zidina, i to onu koju su imale kada su građene ili

tolike važnosti“ ili „*kada Svjetlost Vaša dobro poznaje važnost tvrđave*“ ili „*ljubomorni grad Kotor, predstraža je države Vaše Svjetlosti u Albaniji*“.

Sada su kotorske zidine u vrlo lošem stanju. Sasvim je sigurno da naša država ne može pronaći sredstva da se one dovedu u nekadašnje stanje. Osobito štetne posljedice nastale su nakon potresa 1979. godine iako ga je ovaj tvrđavski kompleks stoički izdržao i pokazao svu svoju vitalnost. Nisu čak sanirani ni najugroženiji dijelovi niti obnovljene nekad prohodne stube do vrha tvrđave Svetog Ivana kako bi turisti bili sigurni pri razgledanju zidi-

i održavala zidine i prometnice duž njih, o čemu čak i danas svjedoče neki tragovi. Zidine su bile čuvane, a redovito su zatvarana i otvarana vrata podizanjem pokretnih mostova na Škurdi i Gurdiću.

Za vrijeme Prvog svjetskog rata austrijska je vojska izgradila više objekata na zidinama i u njihovu krugu. To su bili posljednji fortifikacijski radovi na kotorskim zidinama do naših vremena.

Između dva rata malo je tko obraćao pozornost na zidine. I oni koji su bili svjesni njihove vrijednosti nisu ih mogli zaštititi. Ta je agonija nastavljena do naših dana. Zidine su nezašti-

viti, osim odnesenih grbova ili polomljenih obilježja nekadašnjeg kotorskog patrona – Venecije.

Sada su kotorske zidine pod zaštitom Zakona o zaštiti kulturno-povijesnih spomenika. Međutim, one su to samo formalno – na papiru. Praktično nitko ih ne štiti, ali zato mnogi odgovorni već godinama reda radi konstatiraju stanje i kukaju nad njihovom sudbinom.

Možda bi eventualno uvrštavanje kotorskih zidina u popis stotinu najugroženijih svjetskih spomenika kulture kod asocijacije „Europa nostra“ promijenilo odnos prema ovom kulturno-povijesnom spomeniku neprocjenjive vrijednosti.

Najpoznatiji kotorski oridinali

FRANO TREŠTELA

Frano Treštela bio je čovjek originalna ponašanja. Bio je poznati kotorski „mali kockar“, opsjenar, žicar, snalažljiv u svakoj prigodi. Nadimak „Treštela“ (tri zvijezde) dobio je po kavani u kojoj je najčešće „operirao“. Pravo mu prezime nitko nije znao. Imao je razrađen način kako sitnim prijevarama doći do novca.

Najprije bi na kartama gubio i sve pošteno plaćao. Nakon toga bi protivnik pristao da se svota u koju se igra uveća. Tada bi Frano primijenio „svoje metode“. Vratio bi sve izgubljeno i ponešto zaradio: tek toliko da se prehrani. Jednom je u kavanu došao neki stranac iskićen zlatnim lancima. Prišao je stolu za kojim se kartalo i pitao: „*Ima li neko posebno pravilo u igri?*“

Frano Treštela mu je odgovorio da ima i objasnio: „*Ako se na stolu nađe više asova iste boje, prednost ima onaj koji je iz originalnog snopa karata.*“ Eto, tako se kartalo tamo gdje je u igri sudjelovao Frano. Sve se svodilo na pobjedu, a da bi se ona postigla i nešto zaradilo nisu se birala sredstva.

Inače, Frano je bio stranac. Došao je u Kotor kao mladić i potpuno se uklopio u novu sredinu. Iako je bio Dalmatinac, najviše je volio pivo iz krigle. Jednom je, malo pripit, gađao praznom pivskom čašom sliku kralja Aleksandra. Sljedećeg dana našao se pred sućem koji ga je pitao: „*Jeste li kažnjavani?*“

Frano je odgovorio: „*Da, jer sam više puta pio pre više piva!*“

Sudac mu je na to rekao: „*To nije kažnjivo prema propisima Kraljevine!*“

„*Eto vidite, gospodine suće, a meni su rekli da nisam smio žandara udariti flašom po glavi niti prijetiti našem kralju!*“

Frana su ljudi voljeli, ali su ga se i plašili. Vrtio je na čudan način staniolsku kuglicu ispod tri kutije šibica.

Znao je nekome skinuti sat s ruke i pronaći ga u tuđem džepu, ili pak buket cvijeća ispod nečijeg šešira. Male zečeve vadio je ljudima iz rukava. Živio je teško, ali ga vedar duh nije nikada napuštao. Jednom je u kavani „Dojmi“, sjedištu kotorskih oridinala, galiota i boema, starom trgovcu Menegelu postavio interesantnu zagonetku: „*Tko je sretniji, onaj tko ima krdo od deset kćeri ili onaj koji ima milijun dinara.*“

Trgovac je odgovorio da i jedan i drugi žele još. Frano ga je prekinuo: „*Nije tako! Čovjek koji ima milijun dinara želi još, a onaj tko ima deset kćeri ne želi jedanaestu!*“

Ovaj oridinal imao je karakteristični izgled. Nosio je stari izlizani šešir, šal oko vrata koji nije nikada skidao i „krombi“ kaput koji je izgledao kao da ga je uzeo s otpada. Sa prehranom nije imao većih problema. Jeo je ono što bi „ilegalno zaradio“ na kotorskoj tržnici. Obilazio je pultove i pitao koliko što stoji i usput u rukave ili džepove trpao namirnice. Tako se opskrbljivao voćem, suhim mesom, ribom...

Frano je imao posebno razrađenu taktiku kako doći do pića. Raspolagao je kolekcijom boca koje su bile iste kao i kod prodavačica iz Grblja. Dok bi s njima razgovarao, bocu vode zamijenio bi za onu s rakijom. Grbaljke bi shvatile što se dogodilo tek kada bi novi kupac kušao „rakiju“ i začuđeno rekao da je u boci voda. Zbog toga je Frano više puta dobio batine od ratobornih Grbaljki.

Naši čitaoci suradnici: Božo Usanović
SJEĆANJE NA LIJEPE DANE STAROG PRČANJA

Nekad je Prčanj imao općinu, a u njemu su neposredno poslije rata uspješno radili Ruski dom, Dom staraca, Dom ratne siročadi „Ivan Milutinović“, Dom za gluho-nijemu djecu, Osmogodišnja pučka škola, Automehaničarska škola, a omladina Prčanja sudjelovala je u uređenju mjesta i organizirala zanimljive priredbe.

U prošlosti Prčanj je bio veoma važno pomorsko-trgovačko mjesto jer je posjedovalo veliku flotu. Zato su prčanjski pomorci ulagali znatna sredstva u izgradnju, ali i u razvoj kulturno-zabavnog i prosvjetnog života. Ovdje su djelovala kulturno-zabavna društva „Lisinski“ i „Sloga“, kao i skupina „Dva dinara“. Najduže je ovdje opstalo društvo „Napredak“, sve do sedamdesetih godina prošlog stoljeća.

Prčanj je bio poznat i po glazbenoj djelatnosti. Imao je svoje skladatelje – entuzijaste koji su davali ton ukupnom glazbenom životu u mjestu. Njihove skladbe izvodili su prčanjski i drugi glazbenici, a notni materijal je sačuvan sve do danas. U Prčanju je dugo radilo kino, a djelovalo je amatersko dramsko kazalište. Bili su organizirani i plesovi, među kojima su se izvodili bokeljski i crnogorski. Imao je više obrtničkih radionica, prodavaonica prehrambenih proizvoda, pa čak i knjižnicu. Do sada su se održale samo prčanjske karnevalske fešte.

Podno naselja Lekovina, 1952. godine otvorena je zdravstvena ustanova „Vrmac“ koja i danas radi. U njoj su se liječili oboljeli od nespecifičnih plućnih i alergijskih bolesti iz svih krajeva bivše Jugoslavije.

Sve su se aktivnosti provodile na opće zadovoljstvo, radost i uživanje građana Prčanja. Među oduvijek većinskim katoličkim stanovništvom svi su živjeli u slozi, bez obzira na vjeru ili nacionalnost.

Poslije 1945. godine došlo je do nazadovanja. Sve do 1959. godine u Prčanju se nije izgradila niti jedna stambena zgrada. Nakon toga počelo se graditi bez ikakva reda, legalno ali i bez odgovarajućih dozvola. Sada ga, kako izgleda, teško možemo prepoznati i mi starosjedoci. Nekim naseljima dana su nova imena, od kojih neka nisu primjerena ne samo mjestu nego i Boki kotorskoj uopće. Time se ugrožava tradicija i otežava život hrvatskom žilju u mjestu.

Međutim, bez obzira na mnoge promjene, ono što se ne mijenja to je Bogorodičin hram, čijim se izgledom i veličinom ponose svi stari Prčanjsani. Njegovu su izgradnju financirali prčanjski trgovci i pomorci. Hram je bio otvoren za sve vjernike i ljude dobre volje, osobito za vjerskih blagdana. O njemu je mnogo pisao don **Niko Luković**. Na njegovo djelo ponosni su svi Prčanjsani koji ga se sjećaju s velikom zahvalnošću. Bio je i poznati jugoslavenski rodoljub i patriot koji se držao devize „brat je mio koje vjere bio“. Nakon njegove smrti, 15. veljače 1970. godine, i odlaska časnih sestara iz Prčanja briga o župnoj crkvi sve je manja. Ona, istina, privlači poglede znatiželjnika, međutim, oni najčešće zastanu pred zatvorenim vratima. Ako i uspiju ući, tad im nekvalificirani vodiči tumače prošlost i sadašnjost na neodgovoran način. Sada propadaju i drugi poznati prčanjski objekti, „Tre sorelle“ i desetak crkvice i starih palača.

Treba zapitati odgovorne zašto je tako i kako se može dopustiti tako neodgovoran odnos prema vrijednim spomenicima kulture, od kojih su neki jedinstveni na Jadranu. Nama vjernicima potreban je samo dobar pastir koji će okupiti svoje stado kada nema crkvenog odbora da preduzme brigu o održavanju Bogorodičina hrama. Istina i do sada su neki, istina rijetki vjernici, pružali pomoć, međutim, sada nas je sve manje.

Frano se nije dobro slagao ni s kotorskim oštrokondžama. Nikada im nije ostao dužan kao u prodavnicama i kavanama. Nadmašivao ih je svojim dugim jezikom.

Dok je prolazio pokraj „Karampane“ gdje su žene prale robu primijetio je da se šjora Mare Štramacera drži za lice. Na njegovo pitanje kratko je odgovorila: „Boli me zub. Sinoć sam bila na propuhu!“ Franjo je mirno dobio: „Nije nego si protezu stavila na prozor!“

Frano je teško živio. Stanovao je u napuštenim stanovima ili podrumima. Kada je napušten zloglasni mali zatvor, Frano se uselio u pjanteren. Stan su mu uredili bližnji. Ostao je poznat kao čovjek koji je više od deset godina izdržao u malom zatvoru, koliko se u njemu nije zadržao niti jedan zatvorenik.

Znao se našaliti i sa samim sobom. Kada bi ga netko sreo na putu kući i pitao kamo ide, odgovorio bi: „Sanjao sam da sam cijelu noć radio pa se idem dva-tri sata odmoriti od naporna posla!“ Za hladnih i kišovitih dana Frano nije izlazio iz svoga „stana“. Tada se opravdavao na svoj način: „Nijesam smio ići vani da mi ne izvjetri toplota!“ Ipak, bio je optimist. Govorio je: „Kotorani, doći će bolji dani! Idemo u svijetlu budućnost!“

Jednom je na misi u crkvi svetog Antuna fratru, koji je govorio o tome kamo postaviti neku statuu, doviknuo: „Stavi je ovdje gdje se ja nalazim! Ja i onako izlazim jer više ne mogu da te slušam!“

Mnogo godina nakon njegove smrti, kada se pripremalo renoviranje crkve sv. Pavla, odnosno malog zatvora, u kome je Frano najduže stanovao, našli su mnogo snopova karata. Sve su one bile diskretno obilježene da bi lakše varao suigrače.

SADRŽAJ

Godišnja skupština Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore – Kotor

HRVATI AUTOHTONI NAROD U CRNOJ GORI..... 4

Razgovor gostiju iz Republike Hrvatske s potpredsjednikom Vlade Crne Gore Jusufom Kalamperovićem

ŽELJE ZA POBOLJŠANJE SURADNJE 8

Povodom zanimljivog podsjetnika

KRATKA POVJESNICA BARA 8

Svečanosti sv. Tripuna, zaštitnika Kotora

TRADICIONALNA SVETKOVINA 9

Obilježena 5. obljetnica HTV-ove emisije "Korijeni"

MEDIJSKA POTPORA HRVATIMA IZVAN HRVATSKE..... 10

Iz aktivnosti Udruge

VIŠE NEGO BERIČETNO PROLJEĆE 11

Upoznajmo Hrvatsku (2)

OSOBNJA KARTA HRVATSKE..... 14

Prošla godina u crnogorskom turizmu

TURISTI SVE NEZADOVOLJNIJI... 16

Predstavnici JP „Aerodromi Crne Gore“ zvanično potvrdili kolegama iz Dubrovnika da znaju gdje je dio ratnog plijena

U TIVTU I PODGORICI JOŠ KORISTE OPREMU OPLJAČKANU SA ČILIPA 18

Aktivnost humanitarne organizacije Caritas kotorske biskupije

POMOĆ UGROŽENIM NA CRNOGORSKOM PRIMORJU 19

Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru

STUDIJE O POMORSKOJ PROŠLOSTI KOTORA 21

Jasminka Grgurević, dobitnica nagrade „Milorad Medić“

PRIZNANJE ZA ULOŽENI TRUD.... 22

Razgovor s Mirašem Martinovićem o Boki, literaturi i drugom izdanju njegova romana „Teuta“

U BOKI PRISLUŠKUJEM EHO STOLJEĆA..... 23

Država ne odustaje od gradnje regionalnog odlagališta na Lovanji

POLICIJA I SUD PROTIV LEGITIMNIH VLASNIKA..... 25

Aktivnost „Hrvatske čitaonice“ u Donjoj Lastvi

DO DOMA VLASTITIM NOVCEM I TRUDOM 27

Kamevalske svečanosti organizirane širom Boke

KRIVCI ZA SVE RUŽNO ŠTO NAM SE DESILO PASANE GODINE SPALJENI NA LOMAČI.... 29

Sveto Deković, najbolji sportaš Tivta u 2003. godini

EUROPSKI ŠAMPION..... 31

Bokeljski jezik starih vremena

TAKO SMO NEKADA ZBORILI..... 32

Gradnja dubrovačkog galijuna, karake i rekonstrukcija jahte „Istranka“

TRADICIJSKA BRODOGRADNJA .. 33

„Modra Lasta“ gotovo mjesec dana provela na dnu mora u Arsenalu

NEPAŽNJA PROUZROKOVALA HAVARIJU 35

Hoće li kotorska tvrđava dobiti mjesto među najvrjednijim svjetskim spomenicima kulture

JEDNA OD NAJUGLEDNIJIH NA MEDITERANU 37

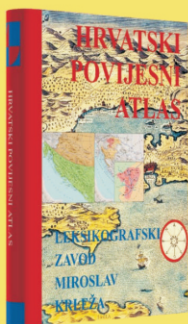
Najpoznatiji kotorski originali

FRANO TREŠTELA 39

Cjenik reklamnog prostora u našem listu

Kolor strana

- ➔ 1/1 = 200,00 €
- ➔ 1/2 = 100,00 €
- ➔ 1/4 = 50,00 €

380 kn

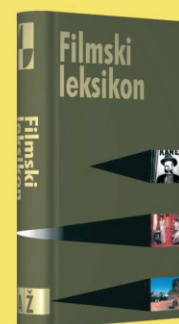

LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD MIROSLAV KRLEŽA

Frankopanska 26, Zagreb

1-5 sveska 2400 kn, 1 svezak 480 kn

380 kn

U PRIPREMI

NARUDŽBE: tel: +385 1 48 00 321, +385 1 48 00 322
KNJIŽARA LZ-a: +385 4 48 00 346
e-mail: komercijala@lzmk.hr, web: www.lzmk.hr

1-4 sveska 1280 kn
1 svezak 320 kn

UVIJEK SA NAMA, NIGDJE BEZ NAS

LG "GARBO" d.o.o.

TIVAT Seljanovo

082 684 - 407; 069 340 712

**Garantni rok
5 godina**

KLIMA UREĐAJI

Stoliv